

I ГРАЂАНСКО ПРАВО

СТВАРНО ПРАВО

ПРАВО СВОЈИНЕ

СВОЈИНА – УГОВОР О ДАРУ

1

У случају смрти претика, његовак који је учинио дар њој претика не може захтевати да му се призна право својине на дарованој ствари.

Из образложења:

Неосновано се у ревизији истиче да је тужени, односно првотужилац, дао новац за куповину спорне непокретности мајци у намери да сам стекне право својине. Да је таква намера постојала, тужилац би оспорио својину коју је његова мајка стекла по основу купопродајног уговора, а он то није учинио. Напротив, судови су утврдили да је његова намера била да стамбено обезбеди мајку, па пошто је она, у тој намери, стекла својину на спорној кући и право коришћења на парцели, после њене смрти не може истицати својинске захтеве према њеној заоставштини, односно њеним наследницима. Он је учинио поклон мајци, обезбеђујући јој новац за куповину куће од трећег лица, а поклоном се стиче својина као и купопродајом. Како поклон није опозван, спорна зграда је остала у својини поклонопримца, па стога улази у њену заоставштину. Отуда тужилац може претендовати на њену заоставштину само као наследник. (Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1550/02 од 18. априла 2002. године)

СВОЈИНА – ТРОШКОВИ ПОБОЉШАЊА СТВАРИ

2

Сопственик није дужан исплатити трошкове савесном државцу, док му овај не преда неокрећност у државину.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу тужилац је 1978. године купио од Д. Ц. предметну парцелу. У време ове купопродаје некретнина је била под трском па ју је тужилац очистио и претворио у обрадиво земљиште, затим је парцелу оградио жичаном оградом са дрвеним стубовима, уградио је цеви са прикључком за воду за заливање баште, засадио је више стабала воћака. Правноснажном предумом суда од 27. марта 1996. године утврђено је да је тужени власник ове некретнине. Тужилац се и даље налази у државини некретнине, тужени није поставио захтев за њену предају.

Ценећи утврђене чињенице основано судови закључују да тужилац, будући да ужива некретнину која је власништво туженог, дакле туђу ствар, нема право да тражи од туженог као власника да му накнади трошкове улагања у ову непокретност све дотле док исту не преда власнику у државину. Стога, тек кад суд оцени да је захтев власника за поврат ове непокретности основан, тужилац може поставити захтев ради накнаде вредности овог директног или индиректног рада који је уложио у побољшање туђе ствари увећањем њене вредности. Њему се не може признати у име накнаде већа вредност од учињеног трошка али ни вредност већа од оне која постоји у време предаје ствари власнику. Иначе, према одредби члана 210. Закона о облигационим односима, тек кад је неки део имовине једног лица прешао на било који начин у имовину другог лица, а тај прелаз није имао свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан вратити га кад је то могуће а иначе платити вредност постигнутих користи.

Због свега напред реченог и по оцени Врховног суда суђено је правилном применом материјалног права конкретно одредаба чл. 38. и 39. Закона о основама својинскоправних односа и члана 210. Закона о облигационим односима, када је оцењено да је тужбени захтев преурађен и да је одбијен.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4012/99 од 17. новембра 1999. године)

СВОЈИНА – ОДУЗИМАЊЕ ОД СТРАНЕ ОКУПАТОРА

3

Ранији сојсџивеник нејокрејносџи одузеџе од сџране окуџаџора има џраво на накнаду и џосле џроџеклоџ џреклузивноџ рока од џодину дана, раџунаџуџи од 9. авџусџа 1946. године.

Из образложења:

Тужилац у овој правној ствари тражи новчану накнаду за два стана у сада порушеној стамбеној згради.

Тужиочеве родитељи су били земљишно-књижни сувласници са уделом од 1/2 на овој стамбеној згради. Пошто је тужиочева мајка стрељана у децембру 1941. године у Београду, на Сајмишту, тужилац и његов отац, као Јевреји, за време Другог светског рата напуштају Југославију и одлазе да живе у Африци. Тамо умире тужиочев отац током 1961. године. Ова зграда је 29. октобра 1942. године била укњижена у корист државе Србије на основу Уредбе о припајању имовине Јевреја, а приликом обнове земљишних књига у 1980. години као друштвена својина са правом коришћења тужене општине на основу Закона о књижењу непокретности у друштвеној својини и Одлуке о имовинско-правним односима на непокретностима у друштвеној својини. 1990/1991. године зграда је експроприсана у корист тужене општине за потребе тужене банке и порушена. Пошто у року од једне године од ступања на снагу Закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у року окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача (*Службени листи ФНРЈ*, број 64/46), није покретан оставински поступак иза смрти мајке тужиоца, нити су тужилац и његов отац захтевали повраћај ове имовине, та непокретност је прешла у својину државе по основу

одредаба члана 7. став 3. поменутог Закона. Полазећи од тога што је спорна зграда прешла у својину државе, нижестепени судови одбијају захтев за тражењем предметном накнадом, закључујући да тужилац на њу нема право.

Међутим, овакав закључак да тужилац нема право захтевати накнаду за спорну имовину само зато што је она прешла у државну својину по сили закона, Врховни суд није могао прихватити као исправан, па се у ревизији тужиоца основано наводи да су одлуке нижестепених судова засноване на погрешној примени материјалног права. Зато су и укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Разлози преласка приватне својине у државну, морају да се разликују по томе на основу ког законског прописа је до тога дошло, јер од тога и зависи решење кључног питања да ли ранијем приватном власнику односно његовом следбенику припада, или не, накнада за такву имовину. Основ преласка спорне имовине у својину државе не лежи у пресуди грађанског или војног суда о осуди дотадашњег сопственика на губитак имовине због учињеног кривичног дела по одредбама Одлуке о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле (*Службени листи ДФЈ*, број 2 од 6. фебруара 1945. године) и Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације (*Службени листи ФНРЈ*; број 40/45), у ком случају се због изречене казне не досуђује накнада за одузету имовину, што је управо изричито тим прописом и одређено. Законски пропис по основу кога је спорна имовина приватне својине прешла у државну својину, изричито не прописује да се за невраћену имовину не досуђује накнада, што правном аналогијом значи да се таква накнада досуђује, ако се она тражи. Изложено становиште ревизијског суда има ослоња у обавезном тумачењу члана 7. став 3. Закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача, упућујућом нормом одредбе члана 4. став 1. тога закона (која управо и говори о доношењу одлуке о накнади која припада сопственику односно његовим наследницима од стране државе у случају изузимања од враћања имовине сопственику када та имовина пређе у државну својину) и уставном начелу једнакости грађана пред законом.

По обавезном тумачењу президијума Народне скупштине ФНРЈ објављеним у *Службеном листу ФНРЈ*, број 88 од 15. октобра 1947. године, пропис члана 7. став 3. поменутога закона треба схватити тако да се тим прописом не дира у важећа правила наследног права, већ се само одређује рок до кога могу покренути оставински поступак блиски сродници оставиоца којима овај закон признаје право на управу заоставштине до њене расправе. Ово тумачење јесте сагласно и изложеном уставном начелу једнакости грађана пред законом, што значи да се ранијим власницима, односно њиховим наследницима мора обезбедити једнак положај у свим случајевима задржавања, односно невраћања имовине. Нормално, ово важи само под условом, какав је конкретни, да спорна имовина није прешла у државну својину по основу судске пресуде о осуди на губитак имовине у корист државе због учињеног кривичног дела бившег власника.

Према томе, пошто је спорна имовина прешла у државну својину *ex lege* само зато што тужилац и његов отац нису у законском року од једне године од ступања на снагу Закона о поступању са имовином коју су сопстве-

ници морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача захтевали повраћај те имовине, тужилац као законски наследник бившег власника има право захтевати новчану накнаду за ову имовину.

Релевантни пропис за одређивање те накнаде би био пропис о национализацији, како је то изричито одређено у ставу 1. Уредбе о поступку за процену вредности имовине изузете од враћања сопственику по Закону о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача (*Службени листић ФНРЈ*, број 77 од 10. септембра 1949. године).

Ту накнаду је дужна да плати држава, односно оно лице које је имало укњижено право коришћења (тужена општина), и за чије потребе је ова имовина експроприсана (тужена банка).

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1752/01 од 20. јуна 2002. године)

Сусвојина

4

Сувласник нема право у случају када дружи сувласник оцудује свој удео уговором о дару, него само када је реч о продаји.

Из образложења:

Пресудом Другог Општинског суда у Београду П. бр. 2528/2000 од 22. августа 2000. године одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио брисање уписа права сувласништва тужене на викенд кући која се налази на кп. бр. 438/7 КО Дивчибаре и других права стечених по основу уговора о поклону овереног код Другог општинског суда у Београду од 19. септембра 1996. године. Изреком под два недозвољава се преиначење тужбе којом је тражено утврђење да је ништав уговор о поклону закључен између Јелисавете Тасић као поклонодавца и тужене као поклонопримца у погледу отуђења спорне непокретности.

Наведеном другостепеном пресудом одбијена је као неоснована жалба тужиоца и првостепена пресуда је потврђена.

Против правноснажне другостепене пресуде тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 386. ЗПП Врховни суд је нашао да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 11. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дружности као ни битна повреда из тачке 14. на коју се у ревизији указује. Супротно тврдњи ревидента Врховни суд сматра да другостепена пресуда садржи јасне и непротивуречне разлоге у погледу одлучних чињеница тако да се са сигурношћу може испитати.

Према утврђеном чињеничном стању сувласници спорне непокретности са једнаким уделитема од по 1/3 били су Ратомир Тасић, Јелисавета Тасић и

тужилац. У току 1996. године сувласник Јелисавета Тасић је са туженом закључила уговор о поклону (који је пуноважан јер су потписи уговарача оверени од стране суда) којим је извршила отуђење свог сувласничког удела.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев ради брисања уписа у јавним књигама одбијен као неоснован.

Према правним правилима имовинског права садржаним у Закону о земљишним књигама из 1934. године (параграф 68–71) брисање уписа може да тражи онај који је повређен у свом земљишно-књижном праву. Повреду књижног права као услов за брисовну тужбу захтева и Закон о државном премеру и катастру у члану 106 е. Тужилац није повређен у свом књижном праву тако да основни материјални услов за брисовну тужбу није испуњен.

Наиме, поклонодавац је могао да својим сувласничким делом располаже без сагласности тужиоца као једног од сувласника на основу члана 14. става 2. Закона о основама својинскоправних односа. Други сувласник није извршио продају да би тужилац имао право прече куповине на основу члана 24. Закона о промету непокретности који је у време отуђења био на снази.

С обзиром да сувласник може располагати сувласничким уделом без сагласности других сувласника и како у конкретном случају није извршена повреда законског права прече куповине сувласника, а имајући у виду начело аутономије воље по коме уговорник може слободно одабрати лице са којим ће уговор закључити то тужилац није повређен у неком стварном ни облигационом праву. Уговор у смислу члана 148. ЗОО-а производи правно дејство између уговорних страна и универзалних сукцесора. У односу на уговор о поклону тужилац је треће лице које од закљученог уговора нема ни користи ни штету. Како је сувласник слободан у погледу отуђења свог сувласничког удела то други сувласник у овом случају тужилац не може утицати на избор уговорника па је истицање у току поступка како му није свеједно ко ће с њим бити у сувласничкој заједници без значаја.

Правилна је одлука којом није дозвољено преиначење тужбе јер то не би било целисходно за коначно решење односа међу странкама у смислу члана 190. став 2. ЗПП. Наиме, тужилац је преиначио тужбу на основу члана 191. став 1. ЗПП додајући уз постојећи захтев за брисање уписа нов захтев ради поништаја уговора о поклону. То је учинио после више од две године од момента поднете тужбе при чему тужба у том делу не би била уредна јер њом није обухваћена друга уговорна страна из уговора о поклону (поклонодавац).

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2526/01 од 24. јануара 2001. године)

ПОВРЕДА ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ – РОКОВИ ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ ЗА ПОНИШТАЈ УГОВОРА О ПРОДАЈИ

Према члану 27 Закона о промету непокретности, који је био на снази у моменту закључења уговора о продаји, ако носилац права својине не учини понуду у смислу члана 22–25 Закона, односно ако по учињеној понуди непок-

рејности прога трећем лицу под повољнијим условима, лице које има право прече куповине може тужбом код суда изражити да се уговор о продаји поништи и да се њему под истим условима та неокрејности прога. Тужба се може поднети у року од једне године од дана сазнања носиоца права прече куповине за продају неокрејности трећем лицу, а најдоцније у року од три године од дана закључења уговора, с тим што је тужилац дужан да у овом року код Општинског суда на чијем се подручју налази неокрејности положи износ у висини купопродајне цене.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужени су закључили уговор о продаји у току 1989. године, а тужба ради поништаја уговора због повреде законског права прече куповине поднета је 1. августа 1996. године.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев одбијен као неоснован.

Када законско право прече куповине буде повређено његов ималац може захтевати да се уговор о продаји којим је та повреда учињена поништи и да се њему под истим условима та непокретност прода. Тужба се може поднети у року од годину дана од сазнања за продају непокретности трећем лицу, а најдоцније у року од три године од закључења уговора о продаји. Ималац права прече куповине који изјави да га врши дужан је да суду на чијем подручју се непокретност налази положи износ у висини продајне цене.

У конкретном случају тужилац је поднео тужбу по протеку објективног рока од три године од момента закључења уговора о продаји, па он не може са успехом тражити судску заштиту. Но и под условом да је тужба благовремено поднета не постоје услови за поништај уговора јер тужилац није код Општинског суда на чијем се подручју непокретност налази положи износ у висини купопродајне цене.

Имајући у виду протек објективног рока за подношење тужбе и чињеницу да тужилац није у судски депозит положио износ у висини купопродајне цене то су неосновани (ирелевантни) ревизијски наводи у којима се истиче да је питање својине продавца на земљишту спорно, као и да је споран потпис продавца на уговору који је оверен.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 4088/98 од 30. децембра 1998. године)

Захтев сувласника да се поништи уговор којим је дружи сувласник прога сувласнички стан обухватио и захтев да суд утврди да уговор о продаји не производи правно дејство у односу на њега због повреде права прече куповине.

Из образложења:

У поступку је утврђено да су тужила и првотужени разведени брачни другови, и да је у претходној парници пресудом Општинског суда у Нишу П. 4843/95, утврђено да тужила по основу брачне тековине има право својине на 1/2 спорног стана у односу на првотуженог, те да је пресуда постала правносна 26. јануара 1998. године. Уговором о купопродаји спорног стана од 20.

јануара 1998. године, првотужени је без знања и сагласности тужиље продао стан друготуженом.

У овом спору тужиља тражи да се утврди да спорни уговор о купопродаји стана у односу на њу не производи правно дејство.

Нижестепени судови налазе да је тужбени захтев тужиље у целости основан. Према разлозима судова стицање у брачној заједници даје право тужиљи да у смислу Закона о основама својинскоправних односа, а у вези са чланом 103. Закона о облигационим односима тражи поништај наведеног уговора о купопродаји стана, и пресуђење су образложили применом ових закона.

Изражено правно становиште судова за сада се не може прихватити јер није поуздано. Уколико су судови закључили да је првотужени могао располагати својим сувласничким делом без сагласности тужиље као другог сувласника у смислу члана 14. став 2. Закона о основама својинско-правних односа, то би значило да наведени уговор о купопродаји не производи правно дејство у односу на тужиљу и то само у погледу њене једне идеалне половине стана који је предмет овог уговора. С тим у вези се не би могло удовољити тужбеном захтеву за поништење наведеног уговора у целини. Међутим, с обзиром да је такав захтев тужиља ставила у поступак, а да суд није везан за правни основ, утолико је у поступку требало утврдити да ли на страни тужиље постоји право прече куповине на стану у погледу сувласничког удела од 1/2 која припада првотуженом.

У време закључења наведеног уговора примењиван је Закон о промету непокретности (*Службени гласник СРС*, број 43/81 са изменама и допунама и *Службени гласник СРС*, број 53/93 са изменама и допунама) који је чланом 24 и чланом 27 ст. 2, 3 и 4 прописао право прече куповине на стану и начин заштите тог права. На примену тих прописа указује и члан 14 став 3 Закона о основама својинско-правних односа.

С обзиром на то да тужиља оспорава отуђење стана у целини, дакле и сувласничког удела првотуженог, онда се њен захтев мора односити и на право прече куповине. Оваквом захтеву било би места уколико је тужиља испунила услове у погледу рока из члана 27 став 3 Закона о промету непокретности и из члана 27 став 4 истог закона (полагање износа у висини купопродајне цене сувласничког дела).

Како судови о томе нису водили рачуна, због погрешне примене материјалног права (члан 14 став 2 Закона о основама својинско-правних односа), проузрокована је битна повреда парничног поступка из члана 354 став 2 тачка 14 ЗПП, јер пресуда не садржи разлоге о одлучним чињеницама.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 394 став 1 ЗПП, одлучио као у изреци.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. II 381/01 од 27. фебруара 2002. године)

Из образложења:

У проведеном поступку је утврђено да је тужилац спорну парцелу купио 1982. године од лица које није био њен власник у целости, већ само у 1/4 дела. Након што је ступио у посед парцеле тужилац је отпочео са градњом куће и помоћних објеката. Постојање куће и помоћних објеката првостепени суд је идентификовао увиђајем на лицу места уз суделовање вештака геоме-тра. Вештачењем је утврђена вредност објекта и прометна вредност парцеле.

На основу тако утврђених чињеница нижестепени судови су закључили да тужилац није стекао на спорне 3/4 дела парцеле сувласништво по основу грађења зато што површина земљишта под кућом и помоћним објектима не прелази величину сувласничког дела коју је тужилац купио од целокупне парцеле.

Основано у захтеву за заштиту законитости се истиче да су нижесте-пени судови погрешно применили материјално право када су одбили тужбени захтев за признање права сувласништва на спорној парцели у 3/4 дела по основу грађења на туђем земљишту.

Грађењем на туђем земљишту долази до спајања грађевине и земљишта у јединствену непокретност на којој не може даље опстати двовлашће, већ грађевина мора припасти власнику земљишта или обрнуто земљиште мора припасти градитељу. Правила за разрешење правне ситуације настале грађе-њем на туђем земљишту прописана су одредбама чл. 25 и 26 Закона о основама својинскоправних односа. Ова правила се примењују и у ситуацији када је градитељ само сувласник једног дела земљишта, а преостали сувлас-нички део припада другом лицу. За разрешење такве правне ситуације није од битног утицаја колики део грађевинске парцеле се налази под објектом, како то погрешно закључују нижестепени судови, већ је битно колика је површина земљишта потребна за редовно искоришћавање изграђеног објекта. Одлука о томе да ли ће и сувласнички део другог сувласника припасти градитељу или ће грађевински објекат припасти у својину сувласнику који није градио, зависи од савесности оба сувласника и од односа грађевинске вредности изграђеног објекта према прометној вредности сувласничког дела земљишта другог сувласника који није градио, а како се то правилно истиче у захтеву за заштиту законитости.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 82/02 од 10. јула 2002. године)

8

Сувласник непокретности има право да се устројствиви установљењу њена службености пролаза, ако је уговор о установљењу службености закључио други сувласник без његовог њприсјанка.

Из образложења:

Тужиља у овој парници као сувласник спорне парцеле к. п. бр. 1593, тражи да се утврди да је ништав уговор који је 23. новембра 1991. године закључен у форми записника пред Месном заједницом између тужених, а којим је установљено право службености пролаза преко спорне парцеле број 1593 у корист парцеле к. п. бр. 1599 власништво тужене В.

Судови су у проведеном поступку утврдили да су тужиља и тужени М. сувласници спорне парцеле број 1593 и да ту парцелу користе за пролаз до своје друге парцеле. Ова парцела се са једне стране граничи са парцелом број 1601/2, власништво другог лица, с тим што се преко ове парцеле простира пут који тужени П. и В. користе за пролаз до своје парцеле број 1599. Тужени М. је уговорио са туженом В. и туженим П. право службености пролаза и преко парцеле број 1593, обавезујући се да ће уклонити ограду која се налази на граници парцеле број 1593 и 1601/2 и тако проширити пут да тужена В. може несметано да долази на своју парцелу. С друге стране, тужена В. се обавезала да ће туженом проширити улаз у његову парцелу од дела своје парцеле број 1599.

На основу тако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да тужиља установљавањем спорне службености није ограничено право коришћења њеног сувласничког дела, налазећи да услед тога тужбени захтев за утврђење ништавости спорног уговора није основан. При томе је првостепени суд оценио и да тужиља нема ни правни интерес у смислу члана 109 ЗОО, с обзиром да није учествовала у закључењу уговора, те да њена права нису повређена.

Основано се у захтеву за заштиту законитости истиче да су нижестепене одлуке засноване на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 49. Закона о основама својинскоправних односа је прописано да је стварна службеност право власника једне непокретности (повласно добро) да за потребе те непокретности врши одређене радње на непокретности другог власника (послужно добро), или да захтева од власника послужног добра да се уздржава од вршења одређених радњи које би иначе имао право вршити на својој непокретности. Најчешћи начин на који стварне службености настају јесте правни посао, док сам начин тог стицања представља било упис у јавну књигу, било други одговарајући начин одређен законом. Правни посао, као основ за заснивање стварне службености може бити уговор. Кад је у питању настанак стварне службености уговором, њега закључују власници послужног и повласног добра. Ако је послужно добро у сувласништву, онда службеност не може уговором конституисати један сувласник без знања, дозволе и одобрења и прихватања осталих сувласника. Ово с обзиром на одредбу члана 15 став 4 наведеног закона, пошто је у питању правни посао који премашује оквире редовног управљања. Према томе, ова одредба не дозвољава предузимање послова који прелазе оквире редовног управљања, укључујући и заснивање стварне службености, без сагласности свих сувласника, што значи да се ради о когентној одредби и да је уговор који је противан овој одредби истовремено и ништав у смислу члана 103 став 1 Закона о облигационим односима. При томе су без значаја неке друге околности конкретног случаја од којих су пошли судови као што је околност да спорна парцела није додатно а ни прекомерно оптерећена заснивањем стварне службености, јер одредба наведеног члана 15 став 4 Закона не предвиђа никакве изузетке у погледу обавезне сагласности свих сувласника. Тужиља би онда основано захтевала утврђење ништавости уговора којим је без њене сагласности заснована стварна службеност на спорној парцели и као сувласник који је повређен у свом праву представља заинтересовано лице у смислу члана 109. Закона о облигационим односима.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 161/02 од 12. фебруара 2003. године)

Етажна својина

9

Купац не може стићи право искључиве својине на историјама које не могу бити предмет уговора о продаји по Закону о промету непокретности, па ни у случају када је Министарство финансија Републике Србије својим решењем одобрило уговор.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, странке су закључиле и пред судом овериле купопродајни уговор по коме је тужени, као продавац, продао тужиљи, као купцу, реалне делове зграде; проходну терасу са санитарним чвором и вешерницом на крову стамбене зграде власништво продавца. Накнадно, због недостатка одобрења Министарства финансија о промету некретнина, у смислу члана 3 став 1 тада важећег Закона о посебним условима промета непокретности, суд је поништио оверу потписа странака на купопродајном уговору. Уговор је у целости извршен исплатом уговорене купопродајне цене и предајом поседа купљених делова зграде. Накнадно, решењем Министарства финансија Републике Србије, одобрен је овај промет. Будући да тужени оспорава тужиљи власништво на купљеној некретнини, првостепени суд пресудом од 29. маја 2000. године, усваја тужбени захтев и тужиљи признаје право својине на спорним деловима зграде туженог, налазећи да је тужиља као купац по основу ваљаног уговора о купопродаји, у смислу члана 4 Закона о промету непокретности постала њихов власник. Уважавајући жалбу туженог, другостепени суд пресудом преиначује првостепену пресуду и одбија тужбени захтев. Дозвољеним и благовременим захтевом за заштиту законитости, подигнутим због погрешне примене материјалног права, републички јавни тужилац побија другостепену пресуду и предлаже да се иста преиначи, одбије жалба туженог и потврди првостепена пресуда.

Врховни суд налази да је захтев за заштиту законитости неоснован.

Правилно је становиште другостепеног суда да тужиља није могла да стекне власништво на предметним деловима зграде куповином, и да такав уговор не производи правно дејство. Одредбама члана 19 Закона о основама својинскоправних односа предвиђено је да право својине на посебном делу зграде може постојати на стану, пословној просторији или гаражи, односно гаражном месту. Такви посебни делови зграде могу бити у промету у смислу члана 1 став 2 Закона о промету непокретности. У конкретном спорном односу, купљени реални делови зграде туженог не представљају посебне делове зграде, нити могу бити у промету у смислу наведених одредаба закона, и зато суд не може признати правно дејство таквог уговора о промету тих непокретности.

(Пресуда Врховног суда Србије, Гзз. 18/02 од 10. априла 2003. године)

ТРОШКОВИ ОДРЖАВАЊА

10

Трошкове одржавања стамбене зграде носе сопственици станава односно других посебних делова зграде, сразмерно учешћу површине станава или других посебних делова зграде у укупној површини зграде.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању од стране нижестепених судова, тужиоци су власници четворособног стана на спрату, власник другог стана је такође физичко лице, а трећи стан и пословни простор користи тужена издавањем у закуп. Кров стамбене зграде је оштећен тако да долази до прокишњавања, четири димњака су склона паду, а у подруму се налази вода тако да је исти неупотребљив. У стамбеној згради није образована скупштина односно савет, нити је донет програм одржавања зграде. Оштећења на згради су таква да представљају опасност по живот и здравље људи.

Полазећи од наведеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је тужбени захтев основан и да је тужена у смислу члана 156 ЗОО, дужна да изведе наведене радове о свом трошку.

Врховни суд налази да се нижестепене одлуке заснивају на погрешној примени материјалног права, због чега чињенично стање није правилно и потпуно утврђено. Пре свега, овај суд налази да у конкретном случају нема места примени одредбе члана 156, ЗОО, што се основано истиче у захтеву за заштиту законитости. Одржавање стамбених зграда је регулисано одредбама Закона о одржавању стамбених зграда (*Службени гласник РС*, бр. 44/95). Трошкове одржавања стамбене зграде сnose власници станова, односно других посебних делова зграде, сразмерно учешћу површине својих станова, односно других посебних делова зграде у површини свих станова и других посебних делова у згради, према стварно учињеним трошковима (члан 24 наведеног закона). Како зграда у којој су тужиоци власници једног стана има мање од 10 власника станова, то су исти били дужни у смислу члана 13 Закона да образују савет зграде, изаберу председника и у смислу члана 14 донесу програм одржавања зграде и одлуче о начину организовања радова на одржавању зграде. Пропуст тужилаца и других власника у стамбеној згради, да се организују на наведени начин и организују обављање послова на одржавању зграде у смислу члана 27 Закона не може имати за последицу обавезу тужене да у целини сноси трошкове одржавања стамбене зграде. Наиме, обавеза тужене, као власника, односно корисника једног стана и пословног простора, не разликује се од обавезе тужилаца и другог власника у стамбеној згради.

Због наведених пропуста, тужиоци су овлашћени да у парничном поступку траже отклањање наведених недостатака, преко предузећа, предузетника или сами, али на трошак свих власника станова под условима из члана 24 Закона.

Када су у питању радови на одржавању стамбене зграде, чијим извођењем се спречава или отклања опасност по живот или здравље људи, односно којима се обезбеђује сигурност корисника зграде и околине (члан 6) и када стамбена зграда не обезбеди извођење радова на одржавању стамбене зграде, онда се извођење ових радова врши у смислу члана 29 Закона о управном поступку, а на терет стамбене зграде. Из списка предмета произлази да је надлежни орган општине донео решење којим је наложио јавном предузећу за стамбене услуге, тужиоцу и Л. Н. да изврше одређене радове, али да они нису изведени. Извршење наведеног решења врши се према одредбама Закона о управном поступку. Осим тога, одредбом чл. 31, 32 и 33 прописан је надзор и новчане казне у случају када се у остављеном року не изврше радови на одржавању којима се спречава угрожавање живота и здравља људи и

безбедности околине. Пропуст општинске управе да врши надзор и обезбеди извршење радова не даје право тужиоцима да извођење ових радова траже од стране општине на њен трошак, јер извођење радова од стране Јавног предузећа за стамбене услуге, односно другог предузећа или саме стамбене зграде врши се на терет стамбене зграде (члан 31 став 3 наведеног закона).

Са изнетих разлога, а на основу члана 394 став 1 и члана 395 став 2 у вези са чланом 402 ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

У поновном поступку првостепени суд ће, пошто се о томе тужиоци претходно изјасне да ли извођење радова на терет тужене траже због пропуста општинских органа управе или као власника, односно корисника једног дела стамбене зграде, одлучиће о тужбеном захтеву, имајући у виду примедбе и ставове изнете у овом решењу.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 39/02 од 4. априла 2002. године)

Прибављање права својине

ОДРЖАЈ

11

Према сјановишћу Врховног суда рокови за сјишање љрава својине одржајем нејокрејности из друштвене својине љочињу да љеку од дана када је сјиуио на снагу Закон о основама својинскојравних односа из 1996. године.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужени је у периоду дужем од 20 година био савестан држалац суседне парцеле у времену од 1969. године до 1990. године када је тужила поднела тужбу ради заузећа против другог брата чија се парцела такође граничи са њеним земљиштем. По становишту нижестепених судова тужени је као савестан држалац у трајању од преко 20 година постао власник спорне земљишне површине по основу ванредног одржаја у смислу члана 28 став 4 Закона о основама својинскоправних односа па је зато тужбени захтев ради утврђења права својине и предају државину одбијен као неоснован.

Основано се у захтеву за заштиту законитости истиче да је у поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354 став 2 ЗПП-а, и да због погрешне примене материјалног права чињенично стање није потпуно утврђено тако да се изложено становиште за сада не може прихватити као правилно.

Спорно земљиште се у јавним књигама (земљишним књигама), води као приватна својина. Међутим, имајући у виду да се оно налази у граду првостепени суд није утврдио да ли је то земљиште постало друштвена својина по основу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта (*Службени листи ФНРЈ*, бр. 52/58 са доцнијим изменама и допунама), Закона о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера (*Службени гласник СРС*, бр. 32/68 са доцнијим изменама и допунама), или Закона о грађевинском земљишту (*Службени гласник СРС*, бр. 20/79). Ако је на основу Закона или одлуком Скупштине општине (којој

се може уподобити и доношење Детаљног урбанистичког плана), спорна парцела постала друштвена својина са правом коришћења ранијих власника било је нужно испитати да ли је до момента престанка права својине испуњен услов из члана 28 Закона о основама својинскоправних односа за стицање права својине по основу одржаја. Међутим, ако је у току трајања рока за одржај дошло до промене својинског облика и претварања приватне својине у друштвену својину од момента промене нема могућности за стицање права својине по основу одржаја без обзира на државинско стање зато што је члан 29 раније важећег закона о основним својинскоправним односима забрањивао стицање путем одржаја на средствима у друштвеној својини. Брисањем члана 29 које је извршено Законом о основама својинскоправних односа (*Службени лист СРЈ*, бр. 29/96), није извршена конвалидација и оснажење ранијег државинског стања и успостављање права својине по основу одржаја на средствима и стварима које су биле у друштвеној својини јер Закон у прелазним и завршним одредбама не садржи правило о ретроактивној примени закона па се зато рокови за одржај могу рачунати само за убудуће, од момента ступања на снагу Закона о основама својинскоправних односа (3. август 1996. године).

Напомиње се да земљишнокњижно стање које је постојало у току поступка и у време пресуђења не представља доказ да није дошло до промена својинских односа. Упис у јавне књиге је у смислу члана 33 Закона о основама својинскоправних односа обавезан само у случају постојања правних послова као основа за стицање, а не и у случају других начина стицања права својине и промена права својине.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 83/02 од 23. јануара 2003. године)

СТИЦАЊЕ СВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ НА ШУМСКОМ ЗЕМЉИШТУ

12

Савесни држалац може стићи право својине по основу одржаја на шумском земљишту, ако докаже законски основ државине и период државине до 6. априла 1941. године, у трајању од 43 године, 1 месеци и 18 дана.

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању, спорне непокретности по култури шума одузете су 1963. године правним претходницима тужилаца, у поступку расправљања имовинских односа насталих самовласним заузећем земљишта у друштвеној својини – правоснажним длукама надлежних органа. Спорне непокретности су 1952. године биле уписане у пописни катастар непокретности – на правне претходнике тужилаца, само на основу њихових изјава. Тужиоци не поседују писмене доказе о стицању права својине на спорним непокретностима, а пресуда Аграрног суда у Скопљу од 17. јула 1939. године односи се на стицање својине на обрадивом земљишту, а не и на спорно шумско земљиште – за које тужиоци истичу да је у фактичком поседу њихових правних претходника било од 1900. године до одузимања.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су закључили да правни претходници тужилаца нису одржајем стекли право својине на спорном шумском земљишту.

Наиме, према правним правилима имовинског права садржаним у параграфу 2. Закона о шумама Краљевине Југославије од 21. децембра 1929. године, све шуме су се сматрале власништвом државе, изузев оних шума на којима је физичко лице, законитим путем стекло право својине. Савесни држалац може стећи право својине на основу одржаја на шумском земљишту, ако докаже законски основ државине и период државине до 6. априла 1941. године, у трајању од 43 године, 1 месец и 18 дана, у смислу правног правила из параграфа 931. Српског грађанског законика.

Државина је законита ако се заснива на пуноважном правном послу усмереном на стицање својине. Немогућност да се у парници докаже постојање законитог основа правног претходника онемогућава да се призна стицање права својине одржајем.

Имајући у виду да тужиоци, у овој парници ради утврђења права својине одржајем на шумском земљишту, нису доказали постојање законског основа (правног посла или правноснажне судске одлуке), којим су државину на спорном шумском земљишту законито стекли њихови правни претходници, правни претходници тужилаца и по оцени Врховног суда, нису одржајем стекли право својине на спорном шумском земљишту. Стога наводи ревизије о погрешној примени материјалног права нису основани.

Врховни суд је ценио наводе ревизије тужилаца у погледу несметане државине њихових правних претходника на спорном шумском земљишту до одузимања 1963. године, па је нашао да су ови наводи неосновани, будући да су све шуме биле у дежавној својини а потом у друштвеној својини сагласно одредбама Основног закона о шумама („Службени лист СФРЈ“, број 43/59), на оваквом шумском земљишту одржајем није могла стицати својина, због чега је упис спорног шумског земљишта 1952. године у пописни катастар непокретности на правне претходнике тужилаца, без утицаја.“

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1893/98 од 18. марта 1999. године).

УТВРЂИВАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ И ПРАВА ВОЉА СТРАНАКА

13

Правилно судови примењују материјално право када налазе да је права воља странака у погледу обавезе туженог била да тужиоцу преда у својину прећи ствари пословног простора у улици Кисачка број 3 у Новом Саду, што је тужени и учинио посебним уговором о преносу својине на пословном простору од 29. јануара 1993. године, иако да је део тужбеног захтева тужиоца којим је тражио у својину још 59 м² пословног простора у истој згради туженог ваљало одбити.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању странке су закључиле уговор о извођењу радова од 29. 1. 1993. године по коме је тужилац требало да изврши радове на новом пословном простору туженог у Новом Саду у улици Народног фронта (који пословни простор је био у „сировом стању“), док је чланом 4. истог уговора тужени био у обавези да тужиоцу преда у својину пословни простор који је тада користио и који се налази у Новом Саду у улици Кисачка

бр. 3, на трећем спрату са постојећим инвентаром, опремом и канцеларијским намештајем. Парничне странке су истога дана закључиле посебан уговор о преносу својине на спорном пословном простору, у смислу члана 5. споменутог међусобног уговора о извођењу радова од 29. 1. 1993. године.

На основу овако утврђеног чињеничног стања правилно су привредни судови применили материјално право када су делимично усвојили тужбени захтев везан за утврђење права својине и предају покретних ствари и то само у оном делу у коме тужени тај захтев признаје, дакле канцеларијски инвентар, цвеће и пепеларе, корпе за смеће, слике по зидовима и слично, а као опрему, ону опрему која припада самој згради (члан 4. уговора).

Правилно примењују материјално право привредни судови када налазе да је права воља странака у погледу обавезе туженог била да тужени тужиоцу преда у својину трећи спрат пословног простора у улици Кисачка бр. 3 у Новом Саду, што је тужени и учинио посебним уговором о преносу својине на пословном простору од 29. 1. 1993. године, тако да је део тужбеног захтева тужиоца којим је тражио у својину још 59 м² пословног простора у истој згради туженог ваљало одбити.

Врховни суд налази да се у ревизији неосновано позива на то да је спорни однос између странака расправљен уз погрешну примену материјалног права. У спроведеном поступку је утврђено, а што се ревизијом не може побијати на основу члана 385. став 3. ЗПП, да је уговорена предаја трећег спрата зграде у улици Кисачка бр. 3, што у природи чини 329 м², односно 379 м² (уколико се мери према спољним габаритима), те да је тужилац на овакву накнаду пристао, јер саставни део уговора чини скица са просторијама на трећем спрату туженикове зграде у Кисачкој бр. 3, са просторијама и инвентаром. Најзад, и према одредби члана 2. самог посебног уговора странака од 29. 1. 1993. године о преносу права својине уговорена је тужиочева накнада за изведене грађевинске, грађевинскозанатске и инсталатерске радове преносом у својину непокретности које у природи (дакле управо у природи) чине канцеларијске просторије са санитарним чвором које се налазе на III спрату зграде у улици Кисачка 3.

Ревидент указује да се његова понуда од 21. 1. 1993. године није односила на трећи спрат зграде у Кисачкој бр. 3; мада се у тужиочевој понуди у тачкама 1. и 3. помиње управо трећи спрат – наиме да је тужилац спреман да купи комплетан трећи спрат објекта у улици Кисачка 3/III, наравно, како се дословно каже у понуди, све ово уз доказ да је тужени једини власник целог спрата. Стога се не може прихватити позивање тужиоца на понуду бр. 218 од 18. 12. 1992. године која није приложена списима током читавог поступка, а иначе се помиње у члану 3. другог уговора странака о извођењу радова, од истог датума 29. 1. 1993. године, а која наводно по тужиоцу представља основ закључења уговора. Међутим, списима је, и то уз тужеников поднесак од 8. 7. 1996. гбдине, приложена једино понуда тужиоца од 21. 1. 1993. године која је несумњиво представљала основ за закључење посебног уговора о преносу права својине. У тачки 2. понуде од 21. 1. 1993. године везано за купопродају пословног простора и пренос права својине помиње се иначе и ова понуда од 18. 12. 1992. године која се тицала самог извођења радова према предмери радова.

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев. бр. 278/98 од 8. децембра 1998. год.)

ПРИБАВЉАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ НА СПОРЕДНОЈ СТВАРИ

14

Кућаи може стићи право својине на помоћној згради као споредној ствари у односу на главну зграду, ако је она била предмет уговора о продаји и ако су испуњени остали услови за пуноважност уговора и за прибављање права својине.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су 11. фебруара 1992. године постигле споразум о купопродаји непокретности туженог – куће изграђене на кат. парцели 1931/1 површине 55 м² и дворишта које служи редовној употреби куће за купопродајну цену од 9.000 ДМ од чега је тужилац платио 4.000 ДМ и 1.000 швајцарских франака и о томе сачиниле писмену признаницу са истим датумом које су потписале у присуству сведока. Тужени је био искључиви власник наведене куће јер ју је наследио решењем о наслеђивању од 1. августа 1977. године, а у току 1983. године на истом плацу заједно са супругом сазидео је нову кућу. Стара кућа, која је предмет купопродаје, изграђена је још 1962. године и коришћена је за становање а састоји се од једнособног стана са купатилом, док је нова стамбена зграда изграђена на истом плацу 1983. године, и састоји се од приземља и два спрата. До спорне куће не постоји посебан прилаз од улице, већ се до ње долази преко истог главног улаза који је поред нове куће и степенишног пролаза отворен, а све инсталације за стару кућу иду преко новоизграђеног објекта туженог. Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови закључују да спорни објекат не може бити предмет купопродаје јер не представља главну ствар већ припада главној ствари и не представља функционалну целину, па је предмет продаје недозвољен. Са ових разлога одбијен је тужбени захтев за утврђење права својине. Основано се ревизијом указује да се овакав закључак не може прихватити.

Споредна ствар, помоћна зграда дели судбину главне зграде, главног стамбеног објекта и као таква не може бити предмет промета. Међутим, вољом странака споредна ствар може постати самостална и бити предмет самосталног правног односа. Под помоћним објектима који не могу бити предмет промета подразумевају се они грађевински објекти који не представљају посебну грађевину, већ припадају стамбеној, пословној згради, дворишту или улазе у састав пољопривредног домаћинства. Помоћни објекти повећавају функционалност главних објеката или делова домаћинства и деле њихову судбину (клозет, обор, ограда, живинарник, стаја, гаража итд.). Под зградом се подразумева стамбена, односно пословна зграда као самосталан објекат у погледу економске намене, а помоћне зграде сматрају се делом (припадком) стамбене зграде или пољопривредног имања у целини и у правном промету деле судбину главне ствари уколико се друкчије не уговори. Како је спорна зграда изграђена 1962. године и од тада до данас коришћена за становање, њена намена није промењена. Само због чињенице што нема посебан прилаз са улице и што инсталације за новоизграђени објекат иду преко ње, не може се прихватити закључак нижестепених судова да се ради о помоћном објекту који не може бити предмет промета. Иако се ради о споредној ствари вољом

странака она може постати самостална и бити предмет самосталног правног односа. Спорни однос није расправљен са овог аспекта и није оцењено да ли су странке постигле споразум о купопродаји управо овог објекта, изграђеног на посебној катастарској парцели и као таквог уписаног у јавне књиге, а ради оцене да ли признаница од 11. фебруара 1992. године има елементе уговора о промету непокретности и да ли јој суд може признати правно дејство у смислу члана 4 став 4 Закона о промету непокретности. Како спорни однос није расправљен са овог аспекта, то је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено, због чега су обе нижестепене пресуде укинуте.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. број 297/01 од 21. фебруара 2002. године)

СТВАРНЕ СЛУЖБЕНОСТИ

15

Право стварне службености пролаза поред сојственика повласног добра припада и лицима која послужно добро уопштењавају у интересу сојственика и по његовом овлашћењу.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је власник парцела, као повласног добра у чију корист је установљено право стварне службености пролаза преко парцела туженог, као послужног добра. Тужилац живи са родитељима у иностранству, па је због тога само два пута користио наведену службеност за долазак на своје парцеле које је оставио на коришћење својој баби као члану породичног домаћинства. Тужени је крајем јуна 1996. године целом ширином пута којим је трасирана наведена службеност поставио велику и малу капију, а у јесен 1996. године у сезони бербе грожђа спречио је тужиочеву бабу да са трактором и радницима прође овом трасом тако што је вратио са капије и забранио јој даље пролажење овим путем.

Основано се у захтеву за заштиту законитости истиче да се државина права стварне службености стиче фактичким коришћењем ове службености на начин и у границама утврђеним приликом конституисања службености, тако да је према утврђеним чињеницама тужилац постао држалац права стварне службености и ужива државинску заштиту у складу са одредбама члана 75 Закона о основама својинскоправних односа. Право стварне службености пролаза постоји ради омогућавања коришћења повласног добра неопходним коришћењем послужног добра, тако да право на коришћење стварне службености, осим власнику повласног добра, припада и лицима која повласно добро користе у интересу власника повласног добра и по његовом овлашћењу. Ометање ових лица у вршењу права стварне службености представља и ометање власника повласног добра као држаоца права стварне службености, па је у конкретном случају тужилац као власник повласног добра овлашћен да тражи судску заштиту због сметања државине права стварне службености извршен од стране туженог као власника послужног добра према лицу коме је тужилац као власник повласног добра поверио искоришћавање својих непокретности.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 296/99 од 26. априла 2000. године)

ПРАВО ПЛОДОУЖИВАЊА

16

Ако плодоуживалац уједно користи ма и делимично, својственост не може захтевати да право плодоуживања прескоче због неуједног ребе (non usus).

Из образложења:

Спорна непокретност прибављена је 1982. године заједничким средствима парничних странака, које су се сложиле да њихов власник буде тужилац а да тужени буду титулари личне службености плодоуживања, што је и уписано у земљишним књигама. Првих петнаест година протекло је у миру а потом је уследио поремећај односа који је и узроковао најпре тужбу плодоуживалаца против власника а потом тужбу власника против плодоуживалаца. Парничне странке су, иначе, блиски сродници: тужилац је син тужених.

Према члану 6 Закона о основама својинскоправних односа, на ствари на којој постоји право својине може се засновати стварна или лична службеност. Стварна службеност регулисана је чл. 49 до 59 Закона о основама својинскоправних односа. Лична службеност је предвиђена чланом 60 Закона о основама својинскоправних односа, али тим законом није уређена. Требало је да буде уређена посебним савезним или републичким законом. Међутим, није. Зато се ово право још увек остварује по правним правилима имовинског права садржаним у србијанском Грађанском законнику.

Нижестепени судови су правилно закључили да није престао разлог за престанак плодоуживања. Тужени користе непокретност, која је предмет плодоуживања, према својим потребама и могућностима, а пошто се она код ове службености третира као јединствена ствар, коришћење било ког дела има значај коришћења читаве непокретности. Зато обим коришћења непокретности, односно евентуално некористи дела непокретности, не може представљати разлог за престанак плодоуживања. У овом случају, утолико пре што су одређени утицај на остваривање права имали и поремећени односи парничних странака.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4428/02 од 28. новембра 2002. године)

Станарско право

ПРАВО СВОЈИНЕ И СТАНАРСКО ПРАВО

17

Својственост не може имати станарско право на својственом стјану.

Из образложења:

Тужиоци станују у спорној згради као сувласници, а то својство се разликује од својства носиоца станарског права. Пошто је реч о супстанцијалној разлици, својина не конзумира станарско право. То право је на згради у приватној својини раније могло стећи само треће лице. Сувласници, као

титулари права својине, не могу истовремено бити и титулари станарског права на истом стану.

Неумесно се у ревизији наводи да се спорна зграда не налази на означеној адреси. Ту адресу су тужиоци навели још у тужби, па се сада не могу позивати на властити пропуст. Поготову што је ова парница окончана одбијајућом пресудом.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3742/01 од 27. септембра 2001. године)

ЗАСТУПАЊЕ ПРИЛИКОМ ОТКУПА

18

Уговор о откупу стана не може закључити лице које није пуномоћник имаоца станарског права.

Из образложења:

При оваквом стању ствари у ревизији се основано указује на погрешну примену материјалног права. Уговор о откупу могао је закључити само носилац станарског права, односно његов пуномоћник. Носилац станарског права био је тужени П. Р. У уговору о откупу стана он се јавља и као купац. Али тај уговор не потписује он, већ Б. Г. који није његов пуномоћник, већ пуномоћник В. Р. Она је, додуше, као суносилац станарског права, могла откупити стан, али то није учинила она него њен супруг. Зато се њен пуномоћник Б. Г. није могао јавити у улози пуномоћника.

Уговор о откупу се закључује по захтеву за откуп у коме је као подносилац захтева назначен тужени П. Р. Међутим, захтев не потписује он, већ његов син Д. Р. иако нема овлашћење да у име и за рачун П. Р. поднесе захтев за откуп стана.

Нижестепени судови су олако прешли преко мана у погледу заступања туженог П. Р. у поступку откупа спорног стана. Лице које откупљује стан може имати пуномоћника, али га мора сам одредити. То, у његово име и за његов рачун, не може учинити нико други, па ни његови најближи сродници. Уговор о откупу стана закључен је у хаосу заступања, што је морало наићи на реакцију судова. Пошто није, у ревизији се основано указује да је материјално право погрешно примењено. Ово је и био разлог што је Врховни суд укинуо обе нижестепене пресуде и предмет вратио на поновно суђење, у смислу члана 395 став 2 ЗПП.

Правилна примена материјалног права изискује да се разјасне све околности у заступању при закључењу уговора о откупу стана, па ако стање остане исто (дакле, без нових околности које су постојале а за које се није знало) првостепени суд не може остати равнодушан при суочавању са чињеницом да лице које је откупило стан није поднело уредно захтев за откуп нити је било уредно заступано при закључивању уговора о откупу.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4355/01 од 18. октобра 2001. године)

СУСТАНАРИ

19

Сустанар има право да оћкуи део стана који користи.

Из образложења:

Према чињеницама на којима су засноване пресуде нижестепених судова, тужилац и друготужена Вера су сустанари. Стан не може бити подељен у две посебне целине, а сустанари нису закључили писмени споразум о начину коришћења заједничких делова стана. Укупна површина дела стана који користи искључиво тужилац је 35,16 м² а дела који користи искључиво тужена Вера 36,52 м². Део стана који заједнички користе сустанари је 16,81 м². Општина Стари град и Вера су 1993. године закључили уговор о откупу стана, којим је тужена Вера откупила 4767/10.000 идеалних делова стана, што представља 41 м². Уговором закљученим 1999. године Општина Стари град и Вера су споразумом раскинули уговор о откупу стана из 1993. године и закључили нови уговор о стицању усвојине на стану којим је тужена Вера откупила само део стана који она искључиво користи, односно 3652/8849 идеалних делова стана. Првим уговором, оним из 1993. године, који је касније споразумно раскинут, тужена Вера је откупила део стана који сустанари заједнички користе, и то без сагласности другог сустанара.

Нижестепени судови са правом закључују да тужбу у делу којим се тражи поништај уговора из 1993. године треба одбацити. Наиме, тај уговор је раскинут другим уговором, а тужилац и по становишту Врховног суда нема у смислу члана 187 ЗПП правног интереса да тражи поништај овог уговора. Нису од утицаја наводи ревизије да се извршени уговор не може раскинути. Ово стога што је суд првог степена правилно нашао да је тај први уговор из 1993. године, био и ништав у смислу члана 103 ЗОО.

У овој ситуацији, када се ради о апсолутно ништавом уговору, не може се узети да је ништав споразум о раскиду тог уговора, јер је тим споразумним раскидом само потврђена ништавост уговора од 7. марта 1993. године.

Нису од утицаја наводи који се односе на члан 107 ЗОО према коме ништав уговор не постаје пуноважан када забрана или који други узрок ништавости накнаде нестане. Ово стога, што судови са правом налазе да уговор од 1993. године није пуноважан.

Што се тиче уговора о откупу стана који су тужене стране закључиле 1999. године овај суд прихвата становиште нижестепених судова да разлога за поништај тог уговора нема. Према одредбама члана 16 став 8 Закона о становању (након измена и допуна из Закона о изменама и допунама објављених у *Сл. гласнику РС*, бр. 16/97), у случају да се не може извршити физичка деоба стана у смислу става 7 овог члана, сустанар може да откупи део стана који сам користи. Делове стана који се заједнички користе сустанар може да откупи сразмерно величини стана који сам користи, о чему са другим сустанаром закључује писмени споразум. У конкретном случају, тужена Вера је откупила само део стана који сада користи, а ово право јој је новелираним законом о стамбеним односима дато. Према томе, уговор није ништав, како правилно налазе и нижестепени судови.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4875/01 од 27. јуна 2002. године)

ПРАВА ВЛАСНИКА СТАНА ПО ИСЕЉЕЊУ ЈЕДНОГ ОД СУСТАНАРА

20

Према одредби члана 48 став 4 Закона о становању власник стана у својини грађана одређује се за шта ће користити део стана који је дошле користити један од сустанара. Он је овлашћен да тај део стана преда на коришћење преосталом сустанару путем закупа, да испразњени део стана претвори у грађевинску целину у складу са прописима, или да га користи за смештај ствари. Према ставу 7 у вези са ставом 4 члана 48 овога закона, тужба у погледу остваривања права на коришћење дела стана који је користио сустанар припада власнику. Према томе, активна легитимација у овој правној ствари само је на страни власника стана, а не на страни преосталог сустанара.

Из образложења:

Према чињеничном стању утврђеном у поступку, власник предметног стана је Адина Галић-Ракочевих, која живи у Америци. Парничне странке су стан користиле као сустанари, а тужени је добио на коришћење стан у Београду, у улици др Ивана Рибара бр. 104, и закључио уговор о коришћењу стана 25. XI 1991. године у својству носиоца станарског права. У тај стан се преселио са члановима свог породичног домаћинства, а у предметном стану оставио је део својих ствари у соби коју је користио, коју је закључао, и кључ задржао. Власница стана заинтересована је за део стана који је користио тужени.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су одбили тужбени захтев због недостатка активне легитимације на страни тужиоца. За ову одлуку дати су разлози које прихвата и Врховни суд, па не стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Наиме, према одредби члана 48, став 4 Закона о становању из 1992. године, власник стана у својини грађана одређује се за шта ће користити део стана који је дотле користио један од сустанара. Према наведеној одредби закона, власник је овлашћен да тај део стана преда на коришћење преосталом сустанару путем закупа, да испразњени део стана претвори у грађевинску целину у складу са прописима, или да га користи за смештај ствари. Према ставу 7, у вези са ставом 4 члана 48 овог закона, тужба у погледу остваривања права на коришћење дела стана који је користио сустанар припада власнику. Према томе, активна легитимација у овој правној ствари само је на страни власника стана, а не и на страни преосталог сустанара.

У вези са изложеним, без утицаја су наводи ревизије којима се оцењују потребе власника предметног стана Адине Галић-Ракочевих за коришћење предметног дела стана, те којима се истиче потреба тужиоца као преосталог сустанара за проширењем и на предметном делу стана.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3152/98, од 24. јуна 1998. године)

ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА

21

Корисник експропријације не може располађати експроприсаним станом привремено сврси ради које је експропријација извршена.

Из образложења:

Према разлозима побијаног решења противник предлагача је власник, а предлагач закупац на неодређено време стана број 6, у Београду, у улици Фабрисовој број 4 на а спрату. Предлагач се обратио захтевом за откуп наведеног стана, али је противник предлагача одбио да са њом закључи такав уговор иако се не ради о стану који је према одредбама члана 17 Закона о становању изузет од откупа. Мада је наведени стан постао друштвена својина и пренет у корист противника предлагача експропријацијом испуњени су законски услови за доношење решења које, уз утврђену обавезу плаћања откупне цене, замењује уговор о откупу стана.

Овај суд налази да се изложено становиште не може прихватити и да је стога у правноснажно окончаном поступку изостало утврђење чињеница битних за одлучивање о предлогу предлагача. Наиме, противник предлагача је у правноснажно окончаном поступку истицао, а то чини и сада у ревизији, да се ради о стану који је решењем Одељења за послове привреде и буџета СО Савски венац бр. Уп. 3308/68 од 12. марта 1969. године експроприсан уз накнаду и пренет у корист противника предлагача ради изградње аутопута. Експропријацијом непокретност прелази у друштвену својину. Међутим, коришћење и располагање експроприсаном непокретношћу било је, а и сада је ограничено одредбама Закона о експропријацији тако што експропријацијом корисник стиче право да ту непокретност користи за сврху ради које је експропријација извршена. Ово ограничење је логична последица саме експропријације којом се власнику одузима право својине на непокретности у циљу задовољења општег интереса. У противном, када корисник експропријације у одређеном року не изгради објекте или не изведе радове ради којих је извршена експропријација, на захтев ранијег власника правноснажно решење о експропријацији се према члану 36 став 3 Закона о експропријацији поништава или мења.

Из стања у списима произлази да је уговор о закупу стана од 3. децембра 1997. године предлагач закључила на основу сагласности противника предлагача бр. 15975/96000-аа-5 од 14. новембра 1997. године. Таква сагласност у супротности је са важећом одредбом члана 9 Закона о експропријацији, па је противник предлагача као корисник експропријације располагао предметним станом противно сврси ради које је експропријација извршена и не може представљати ваљан основ за закључење уговора о закупу стана на неодређено време, а самим тим ни за стицање својства закупца стана на неодређено време на страни предлагача. У овој ствари то је и претходно питање за одлучивање о праву предлагача на откуп стана.

Да се на друштвеном стану стеченом по основу експропријације не може конституисати станарско право, поизлази и из одредбе члана 70 став 1 Закона о стамбеним односима, који је био на снази у време доношења решења о експропријацији (*Службени лист СФРЈ*, број 11/66 – пречишћен текст), као и одредба члана 33 Закона о становању, важећег у време закључења уговора о закупу спорног стана. Према овим одредбама Закона уговор о коришћењу – закупу стана престаје даном правноснажности решења надлежног органа о рушењу зграде, односно стана. Правноснажно решење о експропријацији уподобљава се са решењем о рушењу, јер је то сврха експропријације. С обзиром да по наведеним прописима експропријацијом чак и већ постојећи пуноважан уговор о коришћењу стана престаје, нема сумње да се на таквом

стану после правноснажности решења о експропријацији не може поново конституисати станарско право, тј. право закупа на неодређено време. Супротно схватање значило би да се у случају привођења земљишта намени (у конкретном случају изградње аутопута) мора поново вршити експропријација већ једном експроприсане непокретности.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4737/00 од 1. марта 2001. године)

НАКНАДА ЗА ЕКСПРОПРИСАНО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

22

Одредбом Члана 42 Закона о експропријацији („Службени гласник РС“ број 53/95) прописано је да се накнада за експроприсано пољопривредно и грађевинско земљиште одређује у новцу према тржишној цени таквог земљишта. Првосийени суд је несумњиво утврдио да је одузетом земљишћу сада по природи грађевинско земљиште ван грађевинског подручја, па је, с обзиром на тржишну вредност по земљишту и сувласничке делове предлагача на одузетом земљишту, правилно обавезао прошивника предлагача на исплату новчане накнаде, коју је правилно утврдио.

Из образложења:

Првостепеним решењем утврђено је следеће чињенично стање: да је правноснажним и извршним делимичним решењем комисије за вођење поступка и доношење решења поводом захтева за враћање одузетог земљишта, у Општини Зрењанин решењем број 463–178/91 од 26. V 1993. године, утврђено право на новчану накнаду коју је дужан да исплати противник водопривреде друштвено предузеће Нови Сад, чији је правни следбеник сада Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“, и то Леваков Милоша Зорану у 3/9 дела, Шупица Вери у 3/9, Леваков Бориславу у 1/9, Леваков Милошу у 1/9 и Леваков-Шулц Нади у 1/9. Предлагачи су правни следбеници ранијег власника покојног Леваков Милоша бившег из Меленаца. Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“ је правни следбеник основне каналске мреже ДПД „Нови Сад“. Наведено земљиште налази се у поседу противника. Укупна површина одузетог земљишта је 5.108 м², оно је веома квалитетно јер је друге катастарске класе, а његова удаљеност од насељеног места није велика. Предметно земљиште је грађевинско земљиште изван грађевинског подручја. Преко вештака, првостепени суд је утврдио да је вредност грађевинског земљишта, и то тржишна вредност по јединици површине, 10 динара, што за укупну површину од 5.108 м² износи 51.080 динара. С обзиром да су предлагачи сувласници на земљишту у идеалним деловима који су различити, накнада за сваког од њих посебно је одређена: Леваков Зорану за сувласнички део на 3/9 дела износи 17.026 динара, Шупица Вери за сувласнички део са 3/9 дела износи 17.026,60, Леваков Бориславу за сувласнички део на 1/9 износи 5.675,50, Леваков Милошу за сувласнички део на 1/9 износи 5.675,50, и Леваков-Шулц Нади на 1/9 дела сувласништва износи 5.675,50 динара. Првостепени суд је прихватајући налаз вештака предлагачима досудио износе.

Накнада за експроприсано пољопривредно и грађевинско земљиште одређује се у новцу према тржишној цени таквог земљишта.

Није основан навод ревизије противника предлагача да је погрешно примењена одредба члана 42 Закона о експропријацији, из разлога што је одредбом члана 42 Закона о експропријацији (Службени гласник РС, бр. 53/95) прописано да се накнада за експроприсано прољопривредно земљиште и грађевинско земљиште одређује у новцу према тржишној цени таквог земљишта. Првостепени суд је на несумњив начин утврдио да је одузето земљиште сада по природи грађевинско земљиште ван грађевинског подручјапа је с обзиром на тржишну вредност тог земљишта и сувласничке делове предлагача на одузетом земљишту, правилно обавезао противника предлагача на исплату новчане накнаде.

Ако се забележба односи на личност имаоца земљишно-књижног права, може се дозволити и у случајевима који нису изричито прописани. Уколико се забележба односи на предмет уписа може се дозволити само ако је изричито прописано или ако се односи на спор о неваљаности укњижбе, пораћају у преходно књижно стање, утврђењу постојања неког стварног права и укњижбу тог права, сходно правним правилима из параграфа 59–80. наведеног Закона о земљишним књигама.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 6394/98, од 18. новембра 1998. године)

СВОЈСТВО ЗАДУЖБИНЕ

23

Министарство културе Републике Србије је овлашћено да утврди који станови припадају задужбини и то овлашћење није ограничено преклузивним роком.

Из образложења:

Нижестепени судови налазе да применом одредбе члана 2 наведеног Закона предлагач има право да откупи спорни стан, па је усвојен предлог предлагача за доношење решења које замењује уговор о откупу стана.

Овакав закључак судова за сада се не може прихватити јер није поуздан. Министарство културе је овлашћено да утврђује који се станови налазе у задужбини, односно који су припадали задужбини која би могла да настави са остваривањем циљева ради којих је основана, а који се изузимају од откупа по одредбама чланова 17 став 1 тачка 4 Закона о становању. Решењем Министарства културе од 1995. године, које се налази у списима предмета одобрено је обнављање рада задужбине Ђоке Влајковића, пошто је процењено да Задужбина својом имовином може обезбедити остваривање циљева, а истим решењем је управљање Задужином поверено задужбинском савету Универзитета у Београду. Према наводима ревизија ово решење је достављено Скупштини општине Стари град 24. јула 1995. године, са поуком да је коначно у управном поступку и да се против њега може покренути управни спор у року од 30 дана од дана пријема решења. Ово решење је донето на основу Правилника о утврђивању станова који се изузимају од откупа у зградама Задужбина које би могле обновити рад (Сл. гласник РС, бр. 29/94 са изменама и допунама), а према коме су изузети станови из Задужбине Ђоке Влајковића. Суд опште надлежности не може да оцењује валидност одлуке Министарства културе у погледу одобрења обнављања рада задужбине, јер се

ради о појединачном управном акту чија се законитост оцењује искључиво у управном спору. Дакле, Министарство културе је било искључиво овлашћено да у смислу члана 2 Закона о изменама и допунама Закона о становању утврди задужбине које до истека рока од шест месеци нису обновили рад, односно нису отпочеле са остваривањем својих циљева. Овај рок није преклузиван, па је Министарство културе овакву одлуку могло донети све до доношења првостепене одлуке о предлогу за доношење решења које замењује уговор о откупу стана.

Стога је без значаја утврђење судова да Задужбина од 2. априла 1998. године није отворила свој жиро-рачун, већ је то учинила тек у мају 2000. године и да на том рачуну није било никаквих промена према извештају ЗОП-а све до 7. септембра 2000. године. Одлучна чињеница за доношење правилне одлуке у овој правној ствари јесте да ли је решење Министарства културе од 24. јула 1995. године, којим је одобрено обнављање рада Задужбине, пошто је процењено да она својом имовином може обезбедити остваривање циљева, постало коначно у управном поступку, односно да ли је истекао рок за покретање управног спора за оцену законитости таквог акта.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4286/01 од 22. маја 2002. године)

Хипотека

НИШТАВА ОДРЕДБА

24

Ништава је одредба у уговору на основу које хипотекарни поверилац може стићи право својине на непокретности, ако дужник не исплати дуг до доспелости.

Из образложења:

Према одредбама члана 69 Закона о основама својинскоправних односа ништава је одредба уговора о хипотеци којом хипотекарни поверилац уговара за себе право да у случају неисплате дуга намири своје потраживање стицањем права својине на заложеној непокретности, убирањем плодова које та непокретност даје или искоришћавањем непокретности на други начин. Хипотека служи за обезбеђење тражбине, а никако не може представљати основ за стицање права својине на непокретности. Реализацију заложног права на непокретности поверилац може остварити једино хипотекарном тужбом, односно пресудом којом ће се тужени као власник и држалац непокретности обавезати да допусти да се тужиочева тражбина намири путем извршења на његовој непокретности. Како је укњижба била извршена управо на основу таквих одредаба уговора о закљученој хипотеци, нижестепени судови са правом закључују да ове укњижбе ваља поништити и успоставити пређашње земљишнокњижно стање.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 5709/2000 од 18. јануара 2001. године)

НАЧЕЛО СПЕЦИЈАЛНОСТИ

25

И кад је реч о кредитној хипотеци, хипотекарни поверилац може намиришти своје појраживање обезбеђено хипотеком само до износа који је уписан у земљишне књиге. Преостали део појраживања поверилац може најлакшији само из имовине дужника.

Из образложења:

Ради обезбеђења потраживања банка је на основу одредбе члана 10 међусобно закљученог уговора о кредиту уговорила хипотеку првог реда првенства на некретнинама дужника ближе означеним у том уговору. На основу тога, решењем Општинског суда од 17. фебруара 1995. године одобрава се укњижба заложног права првог реда у корист тужиоца на имовини туженог и на некретнини ближе означеној у изреци тог решења, као обезбеђење кредита за одобрени износ од 16.740 динара и уговором одређеном годишњом каматом и роком враћања од четири године. Имајући у виду то судови налазе, а с обзиром и на доспелост потраживања, да је тужилац као хипотекарни поверилац стекао право да тражи намирење укупно утврђеног дуга из ове пресуде продајом непокретности дужника које су оптерећене наведеном хипотеком. Због тога усвојен је тужбени захтев и у овом делу. С обзиром на извршени упис обезбеђен хипотеком за суму од 16.740 динара, правилно су нижестепени судови применили одредбе члана 63 Закона о основама својинскоправних односа када су утврдили право тужиоца да тражи намирење свог потраживања из вредности те непокретности, али само до уписане суме од 16.740 динара. У том делу је ревизија неоснована и као таква одбијена применом одредаба члана 393 ЗПП-а. У преосталом делу за износ изнад 16.740 динара, па до траженог износа 108.301 динара, нижестепене пресуде су донете уз погрешну примену материјалног права. Нижестепени судови нису утврдили да ли је и за преостали износ дуга, потраживање повериоца обезбеђено хипотеком. Наиме, и код кредитне хипотеке, у складу са принципом специјалитета хипотеке у смислу параграфа 14 Закона о земљишним књигама, ради обезбеђења новчаног потраживања, заложно право се може засновати и уписати само за новчани износ који је бројчано одређен. У случају да се на уписани износ, односно суму кредита мора платити камата, уписаће се и висина камате, такође у одређеном новчаном износу, односно суми. Само до тако тачно означене укупне новчане суме у земљишној књизи, хипотекарни тужилац може тужбом захтевати од реалног дужника реализацију хипотекарног потраживања. Како су због погрешне примене материјалног права, нижестепени судови пропустили да утврде ову одлучну чињеницу, то су нижестепене пресуде у овом делу морале бити укинуте, у смислу члана 395 став 2 ЗПП. (Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 5212/01 од 16. маја 2002. године)

ПРАВО СЛЕДОВАЊА

26

Зайочито принудно извршење на непокретности ради намирења појраживања обезбеђеног хипотеком не прекида се због промене у личности сојивеника.

Из образложења:

Према утврђеним чињеницама тужиља је спорне некретнине уговором о поклону из 1985. године поклонила туженом Љ. Т. као брачном другу, чиме је тужени стекао право својине на истим некретнинама. У току трајања брачне заједнице тужени Љ. Т. је узео на зајам одређену суму новца од туженог М. Р. а у циљу обезбеђења потраживања конституисано је заложно право – хипотека у користи туженог М. Р. на истим некретнинама. Касније по предлогу повериоца М. Р. покренут је поступак извршења у коме је одређена продаја истих непокретности ради намирења потраживања. После покретања поступка извршења тужиља је поднела тужбу против туженог Љ. Т. ради утврђења ништавости уговора о поклону, па је правноснажном пресудом утврђено да је уговор о поклону закључен између тужиље и туженог Љ. Т. за наведене некретнине ништав. Брак између тужиље и туженог Љ. Т. је разведен. Тужиља је у извршном поступку поднела приговор, у коме је навела да је она власник истих непокретности, па је суд закључком тужиљу упутио на парницу ради доказивања недопустивости извршења те да иста хипотека не производи правно дејство.

Полазећи од оваког чињеничног стања правилно су нижестепени судови применили материјално право када су тужбени захтев тужиље одбили а тужбени захтев туженог М. Р. усвојили.

Одредбом члана 63 Закона о основама својинскоправних односа прописано је да ради обезбеђења одређеног потраживања непокретна ствар може бити оптерећена правом залога у корист повериоца (хипотека), који је овлашћен на начин предвиђен законом, да тражи намирење свог потраживања из вредности те непокретности пре поверилаца који на њој немају хипотеку, као и пре поверилаца који су хипотеку на њој стекли после њега, без обзира на промену власника оптерећене непокретности. Из наведене законске одредбе произлази да је хипотека стварно право на туђој непокретности које овлашћује хипотекарног повериоца да ради наплате доспелог, а ненамиреног новчаног потраживања захтева посредством суда продају хипотекарне непокретности и наплати своје потраживање из вредности добијене продајом. Хипотеком се обезбеђује тачно одређено новчано потраживање које је бројчано изражено. Хипотека као стварно право везана је за непокретност а не за личност. У случају промене власника непокретности на којој је конституисана хипотека, на новог власника непокретности прелази хипотека и иста непокретност одговара за ранији дуг. Како је у поступку утврђено да је предметна непокретност оптерећена хипотеком ради намирења потраживања због кога се у конкретном случају извршење спроводи и по схватању Врховног суда дозвољено извршење не може се прогласити недопуштеним због промене власника, јер хипотека је везана за непокретност а не за личност. Према томе, пошто је спорна непокретност оптерећена хипотеком у корист туженог М. Р. он као хипотекарни поверилац по такозваном правном принципу следовања има право да се намири из заложене непокретности без обзира да ли је она променила власника и држаоца.

Нема утицаја на исход спора чињеница да је пресудом утврђена ништавост уговора о поклону закљученог између тужиље и туженог Љ. Т. У време

установљења хипотеке према јавним књигама тужени Љ. Т. је био власник спорне непокретности. Последица ништавости уговора према одредби члана 104 ЗОО, јесте да је свака уговорна страна дужна да врати другој све што је примила. Према томе тужени Љ. Т. је дужан да врати тужиљу спорну непокретност у својину и државину али уз оптерећење заложним правом у складу са одредбом члана 63 Закона о основама својинскоправних односа. У случају реализације хипотеке односно наплате потраживања из исте имовине тужиља може од туженог Љ. Т. да захтева новчану противвредност исплаћеног износа туженом М. Р. и да се на тај начин у потпуности изврши реституција по ништавом уговору о поклону.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 230/2003 од 5. марта 2003. године)

Земљишне књиге

УКЊИЖЕЊЕ – ИСПРАВЕ

27

Када су исправе, на основу којих се тражи укњижба, приложене у овереним копијама, а не у оригиналу и када имају такве видљиве недоследности које их чине неверодостојним, право се не може укњижити.

Савезни суд у Београду дана 11. децембра 2002. године донео је:

РЕШЕЊЕ

Уважава се захтев за заштиту законитости па се преиначава пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2918/00 од 28. септембар 2000. године у ставу II изреке, тако што се одбија као неоснована ревизија предлагача изјављена против решења Округног суда у Београду, Гж. 3149/99 од 30. јуна 1999. године.

Образложење

Решењем Другог општинског суда у Београду (Дн. 410/97 Дн. 1863/98) од 15. маја 1998. године у изреци под II, на основу исправа наведених у том решењу дозвољено је да се у зк. ул. бр. 5856 КО Београд 2, изврши укњижба права коришћења на кат. парцелама ближе описаним у изреци тог дела решења са дотадашњег корисника предузећа Пристаниште Београд (чији је правни следбеник ДП Лука Београд) и то у корист предлагача Холдинг компанија слободна зона АД Београд.

У поступку одлучивања по жалби земљишнокњижног претходника ДП Лука Београд из Београда, Округни суд у Београду је решењем Гж. бр. 3149/99 од 30. јуна 1999. године преиначио првостепено решење о ставу II изреке, тако што је одбио предлог Холдинг компаније слободна зона АД Београд за укњижбу права коришћења на наведеним парцелама.

Врховни суд Србије је решењем Рев. бр. 2918/2000 од 28. септембра 2000. године наведено решење Округног суда у Београду преиначио тако што је одбио жалбу ДП Лука Београд изјављену против решења Другог општин-

ског суда у Београду у изреци под II и у том делу потврдио је првостепено решење којим је дозвољена извршена укњижба.

Против ревизијске одлуке Врховног суда, број 2918/2000 савезни државни тужилац је у законском року подигао захтев за заштиту законитости због повреде савезног закона, јер је побијаном одлуком Врховни суд Србије повредио правна правила земљишнокњижног права и то одредбе члана 21, 22, 26, 27, 97, 98 и 104 тачка 3 и 4 Закона о земљишним књигама од 1. јула 1930. године, који се примењује као правна правила, јер није било ваљаног правног основа за спорну укњижбу ради тога што не произлази да приложене исправе имају облик који је прописан за њихову ваљаност нити пак из садржине поднесених исправа произлази да је предлог за упис основан пошто исте не садрже ваљан правни основ следствено чему нису испуњени услови за спорну укњижбу.

Даље је у захтеву наведено да све то указује не само на повреду земљишнокњижног поступка, него и на битну повреду Закона о парничном поступку из члана 354 став 2 тачка 14 који се сходно примењује у ванпарничном поступку у смислу члана 30 Закона о ванпарничном поступку те имајући све то у виду предложио је да се побијана пресуда у ставу II изреке преиначи тако што ће се одбити као неоснована ревизија предлагача против решења Окружног суда у Београду, Гж. 3149/99 од 30. јуна 1999. године или да се побијано решење укине и врати Врховном суду Србије на поновно одлучивање.

У одговору на захтев за заштиту законитости Лука Београд АД је истакла да у потпуности прихвата све наводе изнете у захтеву савезног државног тужиоца број Гт-227/02, те је предложила да Савезни суд усвоји поднети захтев за заштиту законитости.

Предлагач – Холдинг компанија слободна зона Београд је у одговору у битном навела да је захтев за заштиту законитости неоснован, јер је подигнут супротно одредби члана 409 став 1 ЗПП, јер побијаном ревизијском одлуком Врховног суда Србије, Рев. 2918/00 од 28. септембра 2000. године, није повређен савезни закон или међународни уговор, правна правила земљишнокњижног правила нису савезни закон, већ део правног поретка Републике Србије, поступак укњижбе се води по правилима ванпарничног поступка чије је материјално правно уређивање искључиво у надлежности Републике Србије, те да следствено томе одредбе члана 1 до 30 Закона о ванпарничном поступку су општезаједничке које се примењују у свим посебним поступцима у ванпарничној области па из одредби члана 30 став 2 ЗВП којим је прописана сходна примена ЗПП, не проистичу материјалноправна овлашћења савезног државног тужиоца да штити законитост прописа републичких органа већ само законитост савезних прописа и међународних уговора на основу члана 409 став 1 ЗПП. Даље је у одговору наведено да захтев нема тачно наведене разлоге прописане у члану 409 став 1 ЗПП, нити је пак захтевом образложено у чему се састоји повреда правних правила, те је предложила да Савезни суд или одбаци као недозвољен или одбије као неоснован.

Захтев за заштиту законитости је основан.

Према стању у списима произлази да предлагач Холдинг компанија слободна зона Београд тражи укњижбу права коришћења на катастарским парцелама које су ближе описане у ставу II изреке првостепеног решења а

преко Града Београда као ванкњижног титулара овог права доказујући правни континуитет између и са земљишнокњижним претходником ДП Лука Београд и Града Београда.

Такође се из садржине списа види да је предузеће Лука складишта Београд било уписано као носилац права коришћења на спорним парцелама као и то да је дана 5. марта 1975. године закључен и уговор између овог предузећа и Града Београда којим се уређују имовинскоправни односи поводом коришћења грађевинског земљишта у циљу просторног развоја Луке Београд.

Из предметних списа даље је утврђено да је Други општински суд у Београду решењем Дн. 410/97 од 21. фебруара 1997. године дозволио укњижбу права коришћења и права располагања у корист Холдинг компаније слободна зона на спорним непокретностима, те да је наведена укњижба дозвољена на основу решења Скупштине града Београда број 3-225/94-ХШ-01 од 12. јула 1994. године, решења Извршног одбора Скупштине Града Београда број 463-1300/96 од 18. децембра 1996. године, уверења Републичког геодетског завода број 952-1331/94-02 од 15. новембра 1994. године и Уговора број 463-74/74 закљученог 6. марта 1975. године са списком свих грађевинских парцела које је предузеће Лука и складиште Београд преноси на Град Београд.

На основу ових чињеница другостепени суд је одлучујући по жалби стао на становиште да кључна исправа на основу које је дозвољена укњижба јесте наведено решење извршног одбора Скупштине Града Београда од 18. децембра 1996. године из кога предлагач изводи своје право на укњижбу, па како је та исправа нејасна, како у погледу основа, јер се не види да ли се спорно земљиште даје на трајно или привремено коришћење јер су вршене видљиве исправке брисањем и дописивањем и како је та исправа приложена у овереној фотокопији а не у оригиналу што је противно одредбама члана 26, 27, 97, 98 и члана 104 тачка 3 и 4 Закона о земљишним књигама из 1930. године који се примењују као правна правила о укњижби непокретности.

Врховни суд Србије као ревизијски међутим, сматра да нема основа за сумњу у веродостојност решења извршног одбора Скупштине Града Београда од 18. децембра 1996. године као и у веродостојност осталих исправа које су подобне да се тражи и оствари право на упис. Посебно указује на уговор о уређењу имовинских односа између ДП Лука Београд и Града Београда од 6. марта 1975. године којим је ово предузеће на Град Београд пренело градско-грађевинско земљиште које је предмет уписа па на тај начин и целу кат. парцелу број 7 из к. ул. бр. 5 КО Београд 2, па сматра да како је Град Београд, као правни претходник предлагача и ванкњижни корисник пренео право коришћења на предлагача то предлагач испуњава услове за тражену укњижбу.

Одлучујући по благовремено поднесеном захтеву за заштиту законитости овај суд налази да је исти дозвољен, јер сагласно члану 409 ЗПП захтев се не може подићи због битне повреде одредби парничног поступка у предметима у којима се одлука о основаности туженог захтева заснива искључиво на примени републичког закона па произлази да стварно-правну надлежност овог суда за поступање у овој конкретној правној ствари одређује примене материјалноправног прописа на основу кога треба решити спорни однос.

Наиме, ако се има у виду да су правна правила, правне норме права бивше Југославије које се сходно закону о неважности правних прописа

донетих пре 6. априла 1941. године примењују (*Службени листи ФНРЈ*, број 86/1946) онда се сагласно члану 4 овога Закона на односе који нису уређени важећим прописима (а што је у питању у овом конкретном случају) имају применити управно-правна правила Закона о земљишним књигама из 1930. године и то искључиво као правила, не као пропис па не постоје услови да правна правила из овог Закона имају карактер републичког прописа. С обзиром да је Закон о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године донесен од стране Скупштине ФНРЈ то је савезна држава прихватила систем евиденције права на непокретност и тај систем функционише управо на основу члана 4 Закона о неважности правних прописа и правна правила садржана у наведеном Закону о земљишним књигама из 1930. године треба применити у поступку уписа права у земљишне књиге јер је у питању правно правило земљишнокњижног права и поступка норма савезног значаја и правне снаге.

Поступак суда у ванпарничним стварима регулисан је Законом о ванпарничном поступку Србије (*Службени гласник СРС*, број 25/82 и 48/88) а по одредбама првог дела овог закона поступа се у свим питањима која посебним поступцима садржаним у том закону нису другачије уређена као и у другим ванпарничним стварима за које посебним законом нису уређена правила поступка (члан 30 став 1 Закона).

Законом о ванпарничном поступку, није уређен поступак уписа у земљишне књиге (посебан поступак) а ни посебним законом већ је поступак уписа у земљишне књиге уписан одредбама Закона о земљишним књигама од 1. јула 1930. године Краљевине Југославије, који је престао да важи на основу члана 2 Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, па је члан 4 тог закона одредио да се правна правила закона и других правних прописа који су престали да важе могу примењивати на правне односе који нису уређени важећим прописима и то само ако нису у противности са уставима (савезним и републичким) и осталим важећим прописима.

Ова правна правила садрже материјалноправне и процесне норме земљишнокњижног права а под појмом „земљишнокњижног права“ подразумевају се управо одредбе Закона о земљишним књигама од 18. маја 1930. године, па произлази да се материјалноправне норме правних правила земљишнокњижног права ни по ком критеријуму не могу третирати као норме ванпарничног поступка, па тиме ни као републички пропис а по питањима које уз то регулишу својинске односе што је материја савезне регулативе.

Земљишнокњижни поступак је, дакле, строго формалан и ванпарничан, и строга правила о форми и садржини земљишнокњижних поднесака морају бити испуњена и огледају се у потпуној сагласности података из исправа и земљишне књиге као и прилагања исправа у оригиналу а исте морају садржавати и ваљан правни основ, како предвиђају параграфи 26 и 27 Закона о земљишним књигама из 1930. године.

Међутим, побијаном одлуком Врховни суд Србије је повредио између осталог и ова правна правила земљишнокњижног права као и правна правила из члана 21, 22, 97, 98 и 104 тачка 3 и 4 Закона о земљишним књигама из 1930. године, јер из приложених исправа за упис права коришћења на спорним парцелама не произлази да те исправе имају захтевани облик који је прописан

за њихову ваљаност ради укњижбе у цитираним параграфима цитираног закона, нити пак из садржине поднесених исправа произлази да је предлог за упис основан пошто не садрже ваљан правни основ. Правилно се захтевом за заштиту законности указује, што овај суд прихвата, да предлагач није доказао на основу ваљаних исправа по облику и њиховој веродостојности, због очигледних недостатака да је његов правни претходник Град Београд, по ваљаном правном основу-уговору од 6. марта 1975. године са приложеним списковима парцела и решењу извршног одбора Града Београда од 18. децембра 1996. године, као кључних исправа за упис, пренео на њега право коришћења на спорним парцелама.

Насупрот томе, из ових исправа (уговора и решења) као из детаљног урбанистичког плана лучког подручја из априла 1976. године и комисијских спискова грађевинског земљишта, састављен је у смислу члана 2 и 4 Уговора од 6. марта 1975. године произлази да су спорне парцеле уступљене предузећу Лука и складиште Београд у смислу члана 4 Уговора, а према комисијском списку грађевинског земљишта по новом премери од 1967. године (који је иначе приложен уз жалбу) у складу са наведеним Дупом. Видљиво је и то поређењем бројева спорних парцела из става II изреке првостепеног решења од 15. маја 1998. године на којима је извршена укњижба права коришћења са бројевима парцела наведеним у поменутом списку парцела приложеног уз жалбу, које су у смислу члана 4 Уговора и Дупа уступљене предузећу Лука и складиште Београд да није било ваљаног правног основа за спорну укњижбу.

Такође, из уверења Републичког геодетског завода од 15. новембра 1994. године (два уверења) и уверења од 23. септембра 1999. године која се налазе у списима видљиво је да је вршена деоба парцела и формирани нови бројеви, на основу чега се може извршити идентификација спорних парцела по бројевима и површинама, што указује да су спорне парцеле пренете на ДП Лука Београд и да није било правног основа да се пренесе, а потом и дозволи укњижба на предлагаче. То доказује да је у супротности са приложеним исправама и њиховом садржином став ревизијског суда да је Град Београд пренео на предлагача право коришћења на парцелама у изреци првостепеног решења и да су тиме испуњени услови за спорну укњижбу јер управо су исправе по основу којих је дозвољена укњижба како то сматра ревизијски суд неподобне за укњижбу, јер ове исправе имају такве видљиве недостатке које их чине неверодостојним, па будући да су исправе у списима у овереним фотокопијама и без образложења зашто се не прилажу у оригиналу и будући да је у решењу извршног одбора Скупштине Града Београда вршено брисање и дописивање управо делова текста који су наводили прописе на основу којих се нејасноћа да ли је предлагачу земљиште дато на привремено или трајно коришћење могло отклонити. То је ревизијски суд погрешно кад је прихватио да на основу оваквих исправа приложене у овереној фотокопији, а не у оригиналу преиначи у ставу 3 решење Окружног суда у Београду, Гж. бр. 3149/99 од 30. јуна 1999. године, а ставом два изреке своје одлуке.

Са свих наведених разлога овај суд је нашао да је захтев савезног државног тужиоца, уложен против одлуке Врховног суда Србије Рев. 2918/00 од 28. септембра 2000. године основан, те да га треба уважити и одлучити као у изреци одлуке, применом члана 395 став 1 ЗПП-а.

(Решење Савезног суда, Гзс. 7/2002 од 11. децембра 2002. године)

УКЊИЖЕЊЕ – ИСПРАВЕ

28

По сјановишију Врховног суда Србије, земљишнокњижни судови нису овлашћени да испишују ваљаност исправе у материјалноправном смислу и да оцењују да ли је решење на основу које се изражи укњижба донето у складу са прописима који представљају основ за њихово доношење.

Врховни суд Србије у Београду на седници одржаној 28. септембра 2000. године, донео је

РЕШЕЊЕ

I Одбија се као неоснована ревизија предлагача изјављена против става првог решења Окружног суда у Београду Гж. 3149/99 од 30. јуна 1999. године.

II Преиначује се решење Окружног суда у Београду Гж. 3149/99 од 30. јуна 1999. године у ставу трећем изреке тако што се жалба земљишнокњижног претходника ДП Лука Београд из Београда изјављена против решења Другог општинског суда у Београду Дн. 410/97 (1863/98) од 15. јуна 1998. године у изреци под II као неоснована одбија и у том делу првостепено решење потврђује.

Образложење

Решењем Другог општинског суда у Београду Дн. 410/97 (Дн. 1863/98) од 15. маја 1998. године у изреци под I дозвољена је у ЗК ул. бр. 5856, К. О. Београд-2 под А) укњижба брисања укњижбе права коришћења и располагања укњиженог под Б/3 у корист предлагача на тамо означеним и описаним катастарским парцелама; под Б) успостава на истим катастарским парцелама уписа, тј. укњижбе права коришћења у корист ранијег корисника ДП Лука Београд из Београда уписаног у ЗК ул. бр. 5. К. О. Б-2 под Б) и ЗК ул. бр. 6578, К. О. Б-2 под Б/2; под В) успостава уписа, тј. укњижбе кат. парц. бр. 5111/6 као државне својине – добро у општој употреби – Град Београд, уписаног у списку земљишта под II К. О. Б-2. У изреци под II на основу тамо наведених исправа дозвољена је у ЗК ул. бр. 5856 К. О. Б-2 укњижба права коришћења на побројаним и ближе описаним катастарским парцелама у том делу изреке са досадашњих корисника ДП Лука Београд и Града Београда (уколико је земљиште државна својина – власништво Републике Србије – добро у општој употреби) у корист предлагача.

Против наведеног решења жалбу је изјавио учесник у поступку – ДП Лука Београд.

Првостепени суд је решењем Дн. 8274/98 од 8. децембра 1998. године у изреци под I наведену жалбу као недозвољену одбацио, а у изреци под II и III, третирајући жалбу као предлог за брисање укњижбе права коришћења укњиженог у корист предлагача на тамо означеним катастарским парцелама уз успоставу права коришћења на истима у корист ДП Луке Београд овај предлог као неоснован одбио.

Одлучујући по жалбама учесника ДП Лука Београд изјављеним против оба наведена решења првостепеног суда, Окружни суд у Београду је решењем Гж. 3149/99 од 30. јуна 1999. године у ставу првом изреке решење Дн. 8274/98

од 8. децембра 1998. године укинуо у целости. У ставу другом првостепено решење Дн. 410/97 (Дн. 1863/98) од 15. маја 1998. године укинуо је у изреци под I у целости и у том делу предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање. У ставу трећем изреке наведено решење првостепеног суда у изреци под II је преиначио и предлог за укњижбу права коришћења на тамо означеним и ближе описаним катастарским парцелама у корист предлагача као неоснован је одбио.

Против наведеног решења другостепеног суда предлагач је изјавио ревизију због битних повреда одредаба поступка и због погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијано решење у смислу чл. 386 у вези са чл. 400 ЗПП и чл. 30 Закона о ванпарничном поступку и нашао да је ревизија предлагача делимично основана.

Жалбу ДП Лука Београд изјављену против решења Дн. 410/97 од 15. маја 1998. године првостепени суд је решењем Дн. 8274/98 од 8. децембра 1998. године као недозвољену одбацио и с позивом на параграф 103 Правних правила из ЗЗК ову третирао као предлог за укњижбу брисања укњижбе права коришћења укњиженог у корист предлагача на одређеним катастарским парцелама, који је као неоснован одбио.

Другостепени суд је правилно поступио када је наведено решење укинуо. Тачно је наиме да према параграфу 103 Правних правила из ЗЗК „третина кад која молба стигне земљишнокњижном суду, меродаван је за просуђивање о дотичној молби“. Ова одредба обавезује како првостепени тако и другостепени суд. Зато приликом одлучивања о жалби другостепени суд по правилу треба да донесе мериторне одлуке. Враћање предмета на поновно одлучивање са примедбама подразумева истраживање неких нових чињеница и околности које по правилу нису наведене или нису познате у моменту подношења предлога. Накнадно истраживање и употпуњавање чињеница које нису наведене у предлогу и накнадно подношење исправа противно је начелима земљишнокњижног поступка, јер земљишнокњижни суд предлоге решава на основу доказа и стања постојећег у часу подношења предлога. Наведена одредба, међутим, не даје овлашћење земљишнокњижном суду првог степена да жалбу с обзиром на њену садржину сматра неком другом процесном радњом у земљишнокњижном поступку, а још мање да је као недозвољену одбације, јер се одлуке земљишнокњижног суда могу нападати жалбом како то прописује параграф 136 Правних правила из ЗЗК.

Како побијано другостепено решење није захваћено битном повредом из чл. 354 ст. 2 тач. 10 ЗПП, а ни другим повредама због којих се у смислу чл. 385 ЗПП ревизија може изјавити, Врховни суд је на основу чл. 393 у вези чл. 400 ЗПП и чл. 30 Закона о ванпарничном поступку одлучио као у изреци под I.

Укњижбу права коришћења на катастарским парцелама побројаним у изреци под II решења првостепеног суда, дозвољену у ЗК ул. бр. 5856 К. О. Б-2 у корист предлагача тај суд је дозволио налазећи да су предлагачу решењем Извршног одбора Скупштине града Београда бр. 463–1300/96 од 18. децембра 1996. године означене катастарске парцеле додељене на трајно коришћење.

Окружни суд пак закључује да тражена укњижба није основана зато што из наведене исправе јасно не произлази да су предлагачу означене катастарске парцеле пренете на трајно коришћење, и јер су у исправи на основу

које се укњижба тражи вршене такве исправке које представљају сметњу за пренос земљишнокњижних права.

По оцени Врховног суда нема основа за сумњу у веродостојност наведене јавне исправе и њену садржину. Наиме, решење Извршног одбора Скупштине града Београда бр. 463-1300/96 од 18. децембра 1996. године, уз остале исправе и прилоге, по налажењу овог суда испуњава све прописане услове за тражени упис. У диспозитиву тог решења јасно је означено земљиште које је као градско грађевинско земљиште непосредном погодбом додељено предлагачу ради уређења јединственог грађевинског комплекса предлагача, чији је оснивач Град Београд, а из садржине тог решења несумњиво произлази да се ради о додели на трајно коришћење. Земљишнокњижни суд није овлашћен да у материјалноправном смислу испитује ваљаност исправе и, у конкретном случају оцењује да ли је решење на основу кога се тражи укњижба донето у складу са прописима који представљају правни основ за његово доношење. Осим тога, наведено решење није управни акт, већ акт располагања који се не може побијати у управном поступку, па даном доношења представља подобну исправу за укњижбу земљишнокњижних права која се тим решењем преносе.

Правило је земљишнокњижног права да су уписи у земљишној књизи допуштени једино против онога ко је у време подношења предлога уписан у земљишној књизи као власник, односно корисник. Међутим, последњи стицалац може тражити да се изврши земљишнокњижни пренос непосредно на њега ако докаже ко су му претходници, и ако су испуњени остали услови за укњижбу. Из уговора о уређењу имовинских односа закљученог између учесника ДП Лука Београд и Града Београда Ов. бр. П 30/1975 Трећег општинског суда у Београду од 6. марта 1975. године, који је приложен уз молбу, произлази да је наведено предузеће пренело на Град Београд грађевинско земљиште које је предмете уписа, па и катастарску парцелу бр. 7 из ЗК. ул. бр. 5. К. О. Б-2 у тадашњој површини од 101,84,03 ха. Као претходник предлагача и ванкњижни корисник, Град Београд (који је своје право коришћења без икаквих сметњи могао укњижити) је право коришћења пренео на предлагача, па по налажењу Врховног суда овај испуњава услове за укњижбу како у односу на ДП Лука Београд, тако и у односу на Град Београд када је реч о катастарској парцели бр. 5111/6 од 11.052 м², чији ДП Лука Београд и није земљишнокњижни корисник и када се има у виду строга формалност земљишнокњижног поступка.

Са изложених разлога на основу чл. 395 ст. 1 у вези чл. 400 ЗПП и чл. 30 Закона о ванпарничном поступку Врховни суд је одлучио као у изреци под II.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2918/2000 од 28. септембра 2000. године)

ЗАБЕЛЕЖБА СПОРА

29

Забележба спора може се дозволити у земљишној књизи ако је изричито прописана или уколико се односи на спор о неваљаности укњижбе, повраћај у претходно земљишно – књижно стање, утврђење постојања неког стварног права и укњижбу тог права.

Из образложња:

„Према разлозима нижестепених одлука у зкул. 2144 КО Београд уписан је од 25. новембра 1996. године М. С. као власник спорног стана, на основу уговора о доживотном издржавању, који је као давалац издржавања закључио са сада пок. Д.С. – примаоцем издржавања, иначе супругом сада пок. Д.С. Овај стан супруг сада пок. Д.С., откупио је од ранијег земљишно-књижног власника – ГСП Београд. Сада пок. Д.С. је пред Првим општинским судом у Београду покренула спор ради раскида наведеног уговора о доживотном издржавању, у тој парници ју је заступао адвокат Б.Ф. а преминула је током те парнице 10. новембра 1996. године. Пуномоћник сада пок. Д.С. је 2. новембра 1998. године поднео предлог за забележбу овог спора и уз предлог приложио потврду Првог општинског суда у Београду да је пред тим судом у току поступак под бројем П. 13901/93, по тужби сада пок. Д.С. против туженог М.С., ради раскида уговора и уз предлог приложио пуномоћје без датума у неовереној фотокопији, које му је за заступање раније издала сада пок. Д.С.

Полазећи од наведених околности правилно су нижестепени судови закључили да нису испуњени услови за упис забележбе овог спора у земљишну књигу и предлог пуномоћника сада пок. Д.С. одбили.

Наиме. према правним правилима из параграфа 20. и 59-80. наведеног Закона о земљишним књигама, предмет забележбе може се учинити у сврху да се видљивим учине особни односи (пунолетство, а нарочито ограничење у погледу управљања имовином и сл.) или да се оснују извесни правни учинци, који су са забележбама скопчани према прописима овог закона или другог закона као: забележба првенственог реда, отписа земљишта, заједничке хипотеке, отказа хипотекарних тражбина, текуће парнице, принудне дражбе. Ако онај ко мисли да је којом укњижбом повређен у свом књижном праву, оспорава ову укњижбу парничним путем и тражи повраћај у претходно књижно стање, онда може захтевати забележбу таквог спора у земљишној књизи, према правним правилима из параграфа 68. истог Закона.

Забележбе (аднотације) као врсте књижних уписа према правним правилима из наведених параграфа Закона о земљишним књигама, односе се на личност имаоца књижног права или на сам предмет уписа. Ако се забележба односи на личност имаоца земљишно-књижног права, може се дозволити и у случајевима који нису изричито прописани. Уколико се забележба односи на предмет уписа, може се по становишту Врховног суда дозволити само ако је изричито прописана или уколико се односи на спор о неваљаности укњижбе, повраћају у претходно књижно стање, утврђењу постојања неког стварног права и укњижбу тог права, сходно правним правилима из параграфа 59-80. наведеног Закона о земљишним књигама.

Имајући у виду све наведене околности и Врховни суд налази да за упис забележбе овог спора, који је покренут ради раскида наведеног уговора о доживотном издржавању, нису испуњени законски услови, обзиром да сада пок. Д.С. није повређена у свом књижном праву, да спор није покренула о неваљаности укњижбе, повраћају у претходно књижно стање или о утврђивању постојања неког стварног права и укњижбе тог права и да је молбу за забележбу овог спора поднело неовлашћено лице.“

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 183/99 од 27. јануара 2000. године)

БРИСАЊЕ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

30

Упис заложног права (хипотеке) или брисање овог заложног права у земљишној књизи, може се захтевати само на основу исправе, састављених у облику који је прописан за њихову ваљаност, а то су јавне исправе или не приватне исправе на којима је поштом оверио суд.

Из образложења:

„Према разлозима нижестепених одлука брисање спорног заложног права уписаног у зк. ул. 7 КО извршено је на основу писмене сагласности заложног повериоца од 10. фебруара 1998. године. Ова исправа, сачињена у писменој форми, оверена печатом заложног повериоца и потписана од стране директора заложног повериоца у смислу чл. 40 и 41. Закона о предузећима, представља по схватању нижестепених судова ваљану исправу и подобна је за укњижбу. Околности које је у погледу зутентичности и истинитости ове исправе истицао заложни повериолац, наводећи да се ради о фалсификованој исправи, је по оцени нижестепених судова без утицаја на земљишно-књижни поступак и њену ваљаност заложни поверилац може побитијати у посебном поступку.

Ревизијом, заложног повериоца и захтевом за заштиту законитости републичког јавног тужиоца се основано указује да су нижестепени судови одлучујући о захтеву за укњижбу брисања спорног заложног права погрешно применили материјално право.

Наиме, према одредби чл. 63. и 64. Закона о основама својинскоправних односа, ради обезбеђења одређеног потраживања, непокретна ствар може бити оптерећена правом залогe у корист повериоца (хипотека). Хипотека с стиче на основу правног посла или судске одлуке, уписом у јавну књигу или на други одговарајући начин одређен законом.

Упис хипотеке у земљишну књигу или њено брисање може се ахтевати само на основу исправа, састављених у облику који је приписан за њихову ваљаност, а то су јавне исправе или оно приватне исправе које је оверио суд у складу са Законом. Ако исправа коју је сачинио законски заступник повериоца није ваљана јер његов потпис није оверио суд, суд ће одбити захтев за брисање хипотеке и наредиће успостављање ранијег земљишнокњижног стања.

Поред ових услова, приватна исправа на основу које се има вршити укњижба, према правним правилима из параграфа 39 ЗЗК, треба да садржи тачну ознаку непокретности или права у погледу које се укњижење има извршити и изричиту изјаву онога чије се право ограничава, оптерећује, укида или преноси на другу особу да пристаје на укњижење (clausula intabulandi, clausula extabulandi).

Како су нижестепени судови због погрешне примене материјалног права побитијаним одлукама, извршили укњижбу брисања спорне хипотеке у земљишној књизи на основу исправе која није ваљана и подобна за упис, јер потпис законског заступника на овој исправи није оверио суд, Врховни суд је преиначио нижестепене одлуке, одбио захтев за брисање спорног заложног права и наредио успостављање ранијег земљишно-књижног стања.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3279/99 и Гзз. 100/99 од 21. октобра 1999. године).

Државина

ЗАШТИТА СУДРЖАВИНЕ

31

Судржалац ужива државинску заштити и у случају када га је гру̀и судржалац најире узнемиравао речима, а заштим променом шилндра на брави на улазним вратиима, уисшину онемо̀ушио у вршењу државине.

Из образложења:

Првостепеним решењем Општинског суда у П. П. 264/02 од 29. маја 2002. године, одбијен је тужбени захтев тужиље В. В. из П. којим је тражила да се утврди да ју је тужени Љ. Р. ометао у државини стана, у улици К. бр. 23 дана 4. фебруара 2002. године на тај начин што је употребом силе према тужиљи и њеном малолетном сину исте избацио из стана, врата закључао, а потом променио цилиндар на брави, те да се тужени обавезе да у року од три дана успостави пређашње стање поседа и уздржи од будућег сметања под претњом законских последица. Према утврђеном чињеничном стању тужиља је са малолетним сином и туженим (ванбрачни супруг сада пок. мајке тужиље) живела у предметном стану. После смрти мајке тужиље, тужени је тужиљи више пута предлагао да ступе у интимне односе због чега је код њих долазило до свађе, а тужени је и физички покушавао да тужену принуди на сексуални однос. Дана 4. фебруара 2002. године тужени је почео да грли и љуби тужиљу, због чега је између њих поново дошло до свађе после чега јој је тужени рекао да више не могу да живе заједно и да она треба да напусти стан. Тужиља заплашена понашањем туженог одлучила је да са сином напусти стан. Тужени је после неколико дана заменио цилиндар на брави, а тужиљи није дао кључ од нове браве. Првостепени суд одбијајући тужбени захтев налази да радње туженог, а имајући при том у виду његово физичко стање, године старости, те да је овакво његово понашање према тужиљи било и раније на тужиља није напуштала стан, не представљају вербално стање које је могло изазвати престанак судржавине тужиље, већ да је она напустила стан својевољно.

Поводом жалбе тужиље другостепени суд преиначио је првостепено решење и усвојио тужбени захтев, налазећи да је тужени сметао тужиљу у нормалном вршењу фактичке власти на предметном стану, те да је сметање прво чинио вербално, а потом је променом цилиндра на брави улазних врата стана тужиљи и фактички одузео државину. Тужени је извршио притисак на вољу тужиље тако што је изазвао страх од будуће опасности која ће се десити како тужиљи, тако и њеном малолетном сину. Ова будућа опасност се односила на част и углед тужиље. Стога је понашање туженог одлучујуће и озбиљно утицало на вољу тужиље да напусти предметни стан. Због тога је првостепено решење преиначено усвајањем тужбеног захтева.

(Пресуда Округног суда у Пожаревцу, Гж. 1207/02 од 27. децембра 2002. године)

Друштвена својина

ОТУЂЕЊЕ НЕПОКРЕТНОСТИ ИЗ ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

32

Нишњав је уговор о отуђењу непокретности из друштвене својине ако јавна продаја непокретности није исправно спроведена.

Из образложења:

Према члану 15 Закона о промету непокретности, који је важио у време доношења оспорених одлука и закључења побјаног уговора о купопродаји спорне непокретности, отуђење непокретности из друштвене својине врши се јавним надметањем, односно прибављањем писмених понуда. Непосредном погодбом врши се само када се отуђење није могло постићи путем јавног надметања, односно само када је путем стављања писмених понуда остало безуспешно. Уговор о отуђењу непокретности из друштвене својине закључен противно овим одредбама је ништав.

Отуђење непокретности продајом на основу усменог јавног надметања учесника, који испуњавају услове одређене за учешће у јавном надметању, обавља се стављањем усмених понуда које не могу бити мање од одређене почетне цене непокретности која се продаје, а најповољнијим понуђачем сматра лице које је у јавном надметању понудило највећи износ. Отуђење непокретности из друштвене својине стављањем писмених понуда врши се јавним отварањем достављених ковертираних понуда физичких и правних лица која испуњавају остале одређене услове (уплате депозита, достављање писмене понуде у за то одређеном року) и јавно утврђује која је од стављених писмених понуда најповољнија. Само уколико се отуђење непокретности није могло постићи путем јавног надметања, односно када је путем стављања писмених понуда остало безуспешно, отуђење се може извршити непосредном погодбом.

Из огласа о јавној продаји спорне непокретности у друштвеној својини путем лицитације произлази да је првотужени објавио да спорну непокретност отуђује из друштвене својине и јавним надметањем и стављањем писмених понуда, иако се ови поступци по својој природи и начину спровођења битно разликују. Првотужени није спровео ниједан од ових поступака на уобичајени начин, а спорна непокретност отуђена је из друштвене својине прихватањем понуде друготуженог на укупан износ 360.101,00 динара и закључењем уговора о продаји спорне непокретности пре коначности одлуке о прихватању понуде друготуженог.

Како поступак јавне продаје непокретности ради отуђења из друштвене својине није спроведен ни јавним надметањем ни јавним отварањем стављених писмених понуда на уобичајени начин, већ је спорна непокретност отуђена прихватањем понуде друготуженог за цену од укупно 360.101,00 динара, које радње по својој природи представљају непосредну погодбу тужених, противно одредбама члана 15. наведеног Закона о промету непокретности, правилно су нижестепени судови поништили оспорене одлуке туженог и уговор о отуђењу спорне непокретности из друштвене својине од 24. јуна 1998. године. Стога

наводи ревизије којима се оспорава овакав закључак нижестепених судова нису основани.

Међутим, ревизијом туженог се основано указује да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су утврдили да је тужилац као учесник у јавној продаји спорне непокретности дао најповољнију писмену понуду и обавезали првотуженог да са тужиоцем закључи уговор о продаји спорне непокретности у друштвеној својини, с обзиром на то да је поступак јавне продаје спорне непокретности 10. јуна 1998. године спроведен противно одредбама члана 15 наведеног Закона о промету непокретности.

Првотужени није ни огласио ни спровео усмено јавно надметање, односно прикупљање и јавно отварање писмених понуда на уобичајени начин. Како јавна продаја спорне непокретности ради отуђења из друштвене својине није законито спроведена, тужилац се не може сматрати учесником јавног надметања, односно лицем које је дало најповољнију понуду.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 1674/02 од 5. децембра 2002. године)

Државна својина

ДОБРО У ОПШТОЈ УПОТРЕБИ

33

Као је одређена грађевинска парцела у складу са генералним урбанистичким планом проглашена за улицу свако и сва лица имају право да њоме пролазе без обзира што парцела није изузета из приватне својине дошаташњег сојственика.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су власници кат. парцеле 1545/48, 1545/5 и 1545/47, које су грађевинске парцеле и кућни плачеви у катастарској општини ЛГ, а тужени власници кат. парцела 1545/3 и 1545/4. Тужиоци су по основу куповине сувласници кат. парцеле 1545/49, КОЛ, која је генералним урбанистичким планом предвиђена за улицу. Као сувласници тражили су да суд обавезе тужене да престану са коришћењем пролаза преко ове парцеле теретним и путничким возилима и пешнице, а ради доласка у своје повласне парцеле. Нижестепеним пресудама обавезани су тужени да престану са коришћењем пролаза преко парцеле тужилаца 1545/49, јер су тужиоци власници ове парцеле, без обзира што је парцела генералним урбанистичким планом предвиђена за улицу, она још увек није приведена сврси због поступка који следи и не може се третирати као јавна површина већ приватна и тужени своја евентуална права могу користити тек када парцела буде изузета из приватне и преведена у државну својину. Основано се у захтеву за заштиту законитости јавног тужиоца указује да је на правилно утврђено чињенично стање погрешно примењено материјално право.

Парцела 1545/49 је у складу са генералним урбанистичким планом постала улица. Како је улица на основу члана 1, 2 став 2 и 5 став 2 Закона о путевима (Сл. гласник РС, 46/91, 52/91, са каснијим изменама и допунама), јавно добро (независно да ли је спроведен поступак изузимања из поседа и

плаћена накнада ранијем власнику), то значи да се на њој може стицати право коришћења и право службености, односно друга права одређена законом и њу могу користити сва лица па и тужени. Пролаз тужених па и било ког трећег лица преко ове парцеле није злоупотреба права јер је она улица и јавно добро у државној својини, без обзира што није исплаћена накнада ранијем власнику. Парцела је фактички приведена намени у складу са чланом 9 став 1 Закона о грађевинском земљишту (*Сл. гласник РС*, 44/95) јер је изграђена са коловозним застором, има улично осветљење, изграђена је водоводна и канализациона инсталација и електромрежа, из чега произлази да служи већем броју грађана као улица. Пролаз овом парцелом од стране тужених и ма ког другог лица није злоупотреба права како то погрешно сматрају нижестепени судови, јер је она државна својина као добро у општој употреби, која подразумева право коришћења од стране свих заинтересованих лица у оквиру природе и намене тог земљишта а у складу са чланом 4 став 1 Закона о основама својинскоправних односа.

Како је на потпуно и правилно утврђено чињенично стање погрешно примењено материјално право, то су обе нижестепене пресуде преиначене и тужбени захтев тужилаца одбијен применом члана 395 став 1 у вези са чланом 408 ЗПП.

(Пресуда Врховног суда Србије, Гзз. 136/02 и Рев. 4023/02 од 24. априла 2003. године)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРОУЗРОКОВАНУ ШТЕТУ

Услови одговорности

ДЕЛИКТНА СПОСОБНОСТ

34

Када је неко лице правноснажном судском одлуком осуђено и њом приликом утврђено да је његова способност да схвати значај кривичног дела истрајно била умањена, али не битно, то лице јесте способно да одговара за проузроковану штету.

Из образложења:

У поступку је утврђено да је тужени 11. јуна 1995. године, ради задовољења своје полне похоте, у шуми пресрео тужиљу, и над њом извршио блудне радње, не обзирајући се на њен стални и интензивни отпор и дозивање у помоћ, да би када је приметио наилазак трећег лица, пустио тужиљу и побегао с лица места. За извршено кривично дело блудне радње тужени је оглашен кривим и осуђен правноснажном кривичном пресудом.

Одлуком ванпарничног суда из 1997. године тужени је потпуно лишен пословне способности а за стараоца је постављена његова мајка, у овом спору законски заступник.

На основу таквог чињеничног утврђења нижестепени судови су правилно закључили да је тужени одговоран за накнаду нематеријалне штете која тужиљи припада за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа према члану 200 у вези са чланом 155 Закона о облигационим односима.

Не могу се прихватити наводи у ревизији да је тужени лице које услед душевне болести не одговара за штету, а да о његовој неспособности за расуђивање сведочи одлука ванпарничног суда о потпуном лишењу пословне способности. У смислу члана 12 став 3 ЗПП, у парничном поступку суд је у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везан за правноснажну пресуду кривичног суда у којој се оптужени оглашава кривим. Дакле, у конкретном случају само постојање кривичне одговорности, условљава и постојање деликтне одговорности туженог. При разматрању питања да ли је неки субјект – штетник способан да грађанско-правно одговара за проузроковану штету, потребно је разликовати деликтну од пословне способности, јер се прва састоји у способности за расуђивање или у постојању нормалне психичке диспозиције у време извршења недопуштеног дела, које омогућује схватање значаја конкретног учињеног дела и његових последица.

Из кривичних списа произлази, а што је несумњиво вештачењем утврђено, да је тужени заосталог душевног развоја на степену дебилитета, међутим, у погледу извршења конкретног кривичног дела његова способност да схвати значај дела и управљање поступцима била је умањена; али не битно.

У погледу реченог, произлази закључак да је тужени иако заосталог душевног развоја у конкретном случају проузроковао штету у такозваним „светлим“ тренуцима, тј. у стању у коме је ова болесна особа била свесна

својих поступака, па је и он као такав деликтно способан и одговара за штету, при чему се ова његова одговорност такође оцењује по правилима субјективне одговорности по основу власти кривице (члан 154 став 1 Закона о облигационим односима), па, с тим у вези тужила, као оштећена, има право избора да накнаду тако проузроковане штете захтева директно од самог фактичког штетника, овде туженог, по правилима субјективне одговорности, или пак од његовог стараоца односно надзорника по правилима одговорности за другог (члан 165 Закона о облигационим односима).

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4115/01 од 18. априла 2002. године)

35

Здравствена организација одговара за штету коју лекари и друго медицинско особље проузрокују пацијентима тиме што нису довољно чували медицинску тајну па се недовољна вест о здравственом стању тужиле проширила по целом граду.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, од стране надлежне службе туженог здравственог центра од тужиле је пред крај трудноће узета крв ради контроле и праћења трудноће. Након порођаја, код туженог здравственог центра је стигао лабораторијски налаз у коме је наведено да је у њеној крви утврђено присуство ХИВ вируса уз упутство за поновну анализу крви и њеног новорођеног детета. Од тужиле је поново узета крв и пошто је налаз поново био позитиван, узорак крви је послат на поновну анализу надлежној служби Клиничког центра. Према лабораторијском налазу Клиничког центра у крви тужиле и њеног новорођеног детета нису пронађени трагови ХИВ вируса. У међувремену тужила и њен супруг су о присуству ХИВ вируса обавештени од лекара туженог здравственог центра, а поред медицинског особља које је непосредно радило на овом случају о лабораторијским налазима обавештени су и други лекари и сестре у дејем диспанзеру туженог здравственог центра, ради предузимања мере превенције. Истовремено, вест о присуству ХИВ вируса у крви тужиле убрзо се проширила по целом граду у коме тужиоци живе. Тужиоци су почели да избегавају мештани, пријатељи и родбина. Деца су избегавала да се играју са њиховом децом сада малолетним тужиоцима, називавши их сидашима и бежали су од њих. Тужилац, супруг тужиле имао је проблема и на радном месту јер нико од радника није хтео да ради са њим, да се са њим храни и пије воду па је послодавац где је тужилац био запослен морао да га распоређује на послове на којима је могао да ради сам. До пријема коначног лабораторијског налаза о стварном здравственом стању, тужиоци, као брачни пар, претрпели су душевне болове јаког интензитета због сазнања да болују од тешке и неизлечиве болести и због одбацивања од уже и шире социјалне средине и промена у свакодневном породичном животу, а душевне патње су претрпели и малолетни тужиоци, односно њихова деца, због тога што су била извргнута поругама и избегавању од стране друге деце.

Код овако утврђеног чињеничног стања правилно су нижестепени судови применили материјално право када су обавезали тужени здравствени центар да им надокнади нематеријалну штету у виду претрпљених душевних болова због повреде угледа и права личности. Наиме, тужиоцима су ова права зајамчена Уставом Републике Србије. Чланом 18 Устава предвиђено је да су људско достојанство и право на приватни живот човека неповредиви, а чланом

20. зајамчена је заштита тајности података о личности. Чланом 12 Закона о здравственој заштити (*Службени гласник РС*, број 17/92 са потоњим изменама и допунама), ставом 1 предвиђено је да су здравствени и други радници дужни да чувају професионалну тајну. Ставом 2 истог члана закона, наведено је да се под професионалном тајном у смислу овог закона подразумевају подаци о здравственом стању болесника и узроцима, околностима и последицама тог стања. Ставом 3 истог члана одређено је да се подаци из претходног става не могу давати другим особама, нити објављивати на начин којим се открива идентитет болесника на кога се односе. У конкретном случају од стране здравствених радника туженог, супротно императивним одредбама члана 12 Закона о здравственој заштити, саопштени су подаци о здравственом стању тужиле након чега се по целом месту проширила вест да тужила и њена породица болују од наведене болести и на тај начин је проузрокована спорна нематеријална штета. Стога је тужени здравствени центар, као послодавац, одговоран за штету коју су његови запослени у вези са радом проузроковали тужиоцима и у обавези је да ову штету надокнади, у смислу члана 170 став 1 Закона о облигационим односима.

Из наведених разлога, Врховни суд је одлучио као у изреци, на основу члана 393 ЗПП.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 392/03 од 15. маја 2003. године)

ОДГОВОРНОСТ ПРАВНОГ ЛИЦА

36

Поштом као правно лице није одговорна, иако је њен радник повредио правила о личном достављању судског писмена, ако тужилац не може да докаже да је претрпео штету и да између незаконитог посилујућа радника и штете постоји узрочна веза.

Из образложења:

Нижестепени судови су на становишту да је радник поште учинио пропуст у достављању судског писмена тужиоцу и тиме причинио штету у износу од 12.932.215,00 динара. Тај износ представља законску затезну камату обрачунату на износ главног дуга од 1.100.000,00 динара, за период од 10. августа 1995. године до 26. априла 2001. године, коју тужилац није остварио због тога што је због неуредне доставе дозвољено понављање поступка и укинута извршна исправа за намирење тог потраживања. Стога је на темељу одредбе члана 170 ЗОО тужени обавезан да тужиоцу надокнади штету у наведеном износу.

Основано се у ревизији истиче да је оваква одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Није спорно да пропусти тужениковог радника у достави судског писмена могу представљати основ одговорности туженог за штету коју је тужилац тим поводом претрпео. Међутим, сама чињеница да је радник туженог прекршио законско правило о личној достави није и довољан разлог за обавезивање истог да тужиоцу надокнади штету. Поред тога, потребно је да тужилац докаже и да је тим пропустом тужениковог радника његова имовина умањена или је пак спречено њено увећање. Само у том случају, а сходно одредби члана 155 ЗОО, постоји штета за чију се накнаду тужени могао обавезати позивом на одредбу члана

170 Закона о облигационим односима. Јер, за заснивање обавезе туженог по основу претпостављене одговорности за другог, потребно је кумулативно постојање три услова. Прво, да је радник туженог поступао незаконито у обављању својих послова и радних задатака; друго, да је тужиоцу стварно причињена штета и треће, да између незаконитог поступања тужениковог радника и штете причињене тужиоцу постоји узрочна веза. У конкретном случају доказано је постојање само првог, али не и друга два услова. Ово зато што тужилац због пропуста у достављању није лишен законског права на затезну камату коју му дугује обвезник његовог потраживања. То становиште има правно утемељење у одредби члана 277 став 1 Закона о облигационим односима којом је прописано да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и затезну камату по стопи утврђеној савезним законом. Доследно томе, тужилац се и у случају када је због пропуста у достављању укинута извршна исправа не може лишити права на законску затезну камату која му припада према дужнику те обавезе за све време његове доцње. Зато би обавезивање туженог да и он, поред дужника, плати тужиоцу затезну камату за период од доношења до укидања извршне исправе водило његовом неоснованом обogaћењу, а не обештећењу како то нижестепени судови погрешно закључују. Због тога је и побијана одлука заснована на погрешној примени материјалног права. Последица тог пропуста је и непотпуно утврђење чињеница одлучних за пресуђење овог спора. Из тих разлога, а на темељу одредбе члана 395 став 2 ЗПП, одлучено је као у изреци.

(Решење Врховног суда Србије, Прев. 535/02 од 22. јануара 2003. године)

ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ ЗА ШТЕТУ ОД ОРУЖЈА

37

Држава као ималац ојасне ствари не може искључити своју одговорност и кад је до ишћења дошло радњом ошћећеног, ако је та радња била резултат инстинктивног реаговања у ојасној ситуацији у коју је био доведен без своје кривице.

Из образложења:

Неоснована су указивања у ревизији да је штета настала као последица саморањавања кривицом тужиоца, јер се ради о обученом припаднику војне јединице, који се очигледно није понашао у складу са правилима руковања оружјем, а што тужену ослобађа одговорности у смислу члана 177 став 2 Закона о облигационим односима.

Из чињеничног стања несумњиво произлази да је до повређивања тужиоца дошло у ситуацији оружаног напада непријатељских снага у раним јутарњим сатима, па је тужилац као командир вода био обавезан на предузимање радњи у правцу одбијања напада, те се приликом пребацивања на ватрени положај у ноћним условима спотакао о камену препреку и том приликом је дошло до самоопаљења аутоматске пушке коју је тужилац држао у руци.

С обзиром на речено, нису испуњени услови из члана 177 ст. 2 и 3 Закона о облигационим односима да се тужена као ималац опасне ствари (оружје) у целости или делимично ослободи одговорности за штету насталу

употребом те ствари, јер су радње тужиоца резултат инстинктивног реаговања под утицајем страха због опасне ситуације у коју је био доведен услед својства ствари и без своје кривице, па је правилно примењен пропис из члана 174 Закона о облигационим односима да је тужена по принципу узрочности (објективна одговорност) одговорна за штету коју је тужилац претрпео.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3034/01 од 24. априла 2002. године)

ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАТОРА ПРИРЕДБИ

38

Школа као организатор приредбе у којој учествује већи број лица одговара по правилима о објективној одговорности за штету коју претрпи учесник кроса.

Из образложења:

Предмет спора је захтев тужиље за накнаду нематеријалне штете због повреде на кросу 7. октобра 1988. године, који је организовала тужена основна школа у Т.

Према утврђеном чињеничном стању крос је био обавезан за ученике тужене од V до VIII разреда, а тужиља је трчала са ученицима V разреда, који је чинило пет одељења. Кросу су присуствовали наставници физичког васпитања и разредне старешине одељења. На старту трке, у гужви која је настала, тужиља је пала и задобила прелом глежња леве надлактице.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да је тужена одговорна за штету коју је тужиља претрпела по принципу објективне одговорности за опасну делатност, што другостепени суд није прихватио. Према становишту другостепеног суда тужена одговара по принципу кривице, па како није утврђена њена кривица, побијаном пресудом је преиначена првостепена пресуда тако што је одбијен тужбени захтев тужиље за накнаду штете.

Становиште другостепеног суда да тужена није обавезана да накнади тужиљи штету коју је претрпела је погрешно.

Објективна одговорност тужене заснива се на члану 181 Закона о облигационим односима, јер је као организатор окупљања већег броја лица (организатор кроса), одговорна за штету коју је тужиља претрпела. Тужиља је задобила телесну повреду услед околности које су настале током трке – гужве коју су изазвали учесници кроса ради заузимања што бољих позиција. Узрок неконтролисаног кретања учесника кроса нема утицаја на ослобађање одговорности тужене као организатора, јер одговорност тужене као организатора кроса није условљена њеном кривицом. Како према утврђеном чињеничном стању тужиља није допринела да штета настане, нити да буде већа него што би била, нису испуњени услови за смањење одговорности тужене по принципу подељене одговорности у смислу члана 192 Закона о облигационим односима.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 210/92 од 28. новембра 2002. године)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ОД ЖИВОТИЊА

39

За штету коју производе највише пси, чији се својственик не може пронаћи, одговара град на основу обавезе да уређује и обезбеђује обављање комуналних делатности.

Из образложења:

Утврђено је да је 6. марта 2000. године тужиљу напао чопор паса луталица, од којих ју је један, који је лично на немачког овчара, ујео за десну потколеницу. Она се обратила лекару, који је рану превео и дао јој антитанусну заштиту. Обратила се и Пастеровом заводу.

Тужиља је стара 45 година, њено лечење је трајало месец дана, претрпела је лаке телесне повреде, а постоји и наруженост лаког степена у виду ожиљака који су уочљиви са три до четири метра.

Тужиља је трпела бол средњег степена у току 15 дана и бол слабог степена у наредних 15 дана. Бол пролазног карактера осећа се и сада на промену времена, при дужем стајању, ходању и слично.

Тужиља је трпела страх високог степена, који траје до доласка кући, потом се он смањује, али још увек је јаког интензитета. Опада на страх средњег степена када јој је указана стручна помоћ у Дому здравља. Тек наредног дана, када су урађене пробе на беснило, страх се смањује и до краја лечења је слабог интензитета. И сада се јавља страх, чак и паника када види псе у близини.

На правилно и потпуно утврђено чињенично стање у смислу чл. 7 и 8 ЗПП-а, првостепени суд је правилно применио материјално право из чл. 184 ЗОО, 200 ЗОО и 223 истог закона, те обавезао туженог да тужиљи исплати изреком утврђене износе.

Неоснованост жалбе туженог проистиче из чињенице да је Град Н. С. обавезан чл. 2 Закона о комуналним делатностима, да уређује и обезбеђује услове обављања комуналних делатности и њихов развој. Град Н. С. је својом одлуком поверио посао уклањања паса луталица ЈКП „Чистоћа“. С обзиром да пси нису били уклоњени и да су напали и повредили тужиљу, првостепени суд је правилно поступио када је обавезао туженог да сноси одговорност, јер је пропуст туженог што није преко свог ЈКП „Чистоћа“ уклонио псе луталице са улице.

(Пресуда Округног суда у Новом Саду Гж. 2687/01 од 31. октобра 2001. године)

Накнада

НАКНАДА ИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ – КАПИТАЛИЗОВАНА РЕНТА

40

Накнада штете у облику капитализоване ренте може се досудити ако дужник не пружи обезбеђење које је суд одредио или из других озбиљних узрока.

Из образложења:

Према утврђеним чињеницама тужилац је запослен код туженог и по занимању је столар. Радећи на столарској машини за израђивање рамова за слике за потребе туженог, тужилац је задобио тешку телесну повреду у виду губитака чланка другог, трећег и четвртог прста и раздерно нагњечену рану на петом прсту леве шаке са прекидом тетиве мишића. Тужиоцу је утврђена преостала радна способност са пуним радним временом и распоређен је да обавља послове чувара стражара. Због задобијених повреда и трајних последица тужилац није способан за обављање послова КБ столара трајно. Тужилац је пре повређивања после радног времена остваривао додатне приходе у приватној столарској радионици.

Основано у ревизији тужени истиче да су нижестепени судови приликом одлучивања о захтеву тужиоца за накнаду штете због изгубљене зараде погрешно применили материјално право, па је због тога чињенично стање погрешно и непотпуно утврђено.

Одредбом члана 195 став 2 ЗОО, прописано је да је одговорно лице дужно повређеном, који због потпуне или делимичне неспособности за рад, губи зараду, плаћати одређену новчану ренту као накнаду за ову штету. Под зарадом се подразумева свака имовинска корист која се постиже радом, редовна зарада из радног односа, зарада од прековременог рада, зарада од радне делатности која му је доносила извесне приходе. Накнада штете због смањене радне способности се по правилу досуђује у виду месечне ренте. Равномерност у исплатама ренте штити интересе оштећеног јер му омогућава да своје потребе свакодневно намирује. Због тога оштећени има право да захтева потребно обезбеђење за исплату ренте, осим ако то према околностима случаја не би било оправдано (члан 188 став 3 ЗОО). У одређеним случајевима, одређивањем ренте у месечним износима не би били заштићени интереси оштећеног, због чега Закон о облигационим односима допушта могућност да се уместо ренте исплати једна укупна свота – капитализирана рента. Капитализирана рента је накнада будуће штете која се у законом одређеним случајевима плаћа у укупном износу. Оштећени је овлашћен да захтева одређивање капитализиране ренте ако дужник не пружи обезбеђење које суд одреди или из одређених узрока (члан 188 ст. 4 и 5 ЗОО). Члан 188 став 4 ЗОО прописао је да се висина укупне своте (капитализирана рента) утврђује према висини ренте, вероватном трајању живота оштећеног и уз одбитак одговарајућих камата. Капитализирана рента се добија тако што се месечна рента множи бројем месеци вероватног трајања живота оштећеника и од тог износа одбију дисконтне камате. Наиме, штетник, односно одговорно лице унапред плаћа накнаду штете и не може се користити тим новцем, док се оштећени новцем штетника користи пре доспелости обавезе. Вероватно трајање живота оштећеног утврђује се зависно од пола, стања здравља, животног века његових предака, резултата пописа становништва о просечном животном веку становништва итд. Да би се утврдила висина капитализиране ренте потребно је стручно знање којим суд не располаже, па стога израчунавање висине штете у оваквом случају треба поверити вештаку актуару.

Судско-медицинским вештачењем, и што је било у узрочно-последичној вези са повредама задобијеним у саобраћајној незгоди 21. октобра 1988. године, потраживање накнаде ове штете није застарело рачунајући време доношења тужбе.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1025/01 од 14. новембра 2001. године)

НАКНАДА НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ – СТРАХ

41

Ошћећени има право на накнаду неимовинске штете за страх и каг није претрпео телесну повреду.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању 4. јануара 1997. године око 11 часова дошло је до саобраћајне незгоде на отвореном путу када су се на аутобусу туженог отворила врата од товарног сандука и ударила у путничко возило којим је управљао тужиочев отац. Услед ударца товарног сандука путничко возило је изгубило контролу кретања и скренувши удесно ударило у стабло крај пута. Тужиочев отац преминуо је на лицу места због тешких телесних повреда задобијених у овом удесу, док је тужилац као сувозач остао неповређен. У налазу и мишљењу вештака неуропсихијатра тужилац је због непосредне акутне опасности по живот доживео примарни страх максималног интензитета у току самог удеса и краће време после удеса. Када је прошла непосредна опасност по живот и када је констатовао да је неповређен, тужилац је тада почео да страхује за оца који је био без свести очигледно тешко повређен. Нагонски страх за очев живот био је максималног интензитета. Висок интензитет страха трајао је све до транспорта оца у болницу. Нада да ће му у болници помоћи и спасити живот, као и смиривање људи који су пришли да помогну, деловали су умирујуће, па се страх постепено редукује. Неизвесност и страховање за очев живот ипак се продужава још неколико сати све до одласка тужиоца у болницу. Правноснажним решењем О. 1226/99 тужилац је оглашен за наследника иза смрти сада покојног оца.

Тужилац има у конкретном случају право на накнаду нематеријале штете у смислу члана 200 ЗОО-а. Наиме, критичном приликом тужилац је доживео примарни интензиван страх због свих околности случаја чији је проузроковач аутобус туженог. Он није претрпео телесну повреду, али она и није услов за досуђивање накнаде штете по овом основу. Услов за досуду правичне новчане накнаде независно од накнаде материјалне штете као у њеном одсуству у смислу члана 200 ЗОО-а, су околности случаја, а нарочито јачина страха и његово трајање. Видевши оца без свести у потпуно уништеном возилу, тужилац је доживео веома интензиван страх који оправдава досуђивање накнаде, без обзира на чињеницу што тај страх није праћен телесном повредом (лаком или тешком).

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4283/01 од 24. јануара 2002. године)

СЛУЧАЈ НЕИСТИНИТИХ ТВРЂЕЊА

42

Оснивач листића и одговорни уредник одговарају за штећину коју су нанели ошћећеном због тога што су у листићу објављена неистинитија тврдјења а при томе су се немарно односили према професионалној дужности проверавања истинитости и веродостојности информације.

Из образложења:

Лист чији је оснивач првотужени, а одговорни уредник друготужени, објавио је информацију новинара В. К., да је тужилац 11. децембра 1998. године пуцао на свог комшију М. Ц. због нерешених имовинских односа, и да је против њега одређен притвор. Информација је објављена 21. децембра 1998. године, без претходне провере, а потом се испоставило да не одговара стварности.

Имајући у виду карактер информације, као и крајње немаран однос тужених према професионалној обавези проверавања веродостојности и истинитости информације, овај суд сматра да нису постојали разлози да се, преиначењем првостепене одлуке, смањи висина накнаде штете за душевне болове изазване објављивањем неистините информације.

Како је првостепени суд имао у виду релевантне околности, односно аспекте повреде новинарске пажње, овај суд је, у смислу члана 395 став 1 ЗПП, преиначио другостепену пресуду утолико што је одбио жалбу тужених и потврдио пресуду првостепеног суда. Пошто је објављеном информацијом грубо повређено достојанство тужиоца, заштићено чланом 18 Устава Републике Србије, досуђен износ, по разумној оцени, одговара захтевима из члана 200 Закона о облигационим односима, како у погледу значаја повређеног добра, тако и у погледу интензитета, односно трајања душевних болова. Суд сматра да ће он допринети успостављању психичке и емоционалне равнотеже која је нарушена објављивањем неистините информације.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 123/2003 од 6. мајна 2003. године)

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕЗАКОНИТОГ ИЛИ НЕПРАВИЛНОГ РАДА ОРГАНА УПРАВЕ

43

За накнаду штете по одредби члана 172 став 1 Закона о облигационим односима потребно је утврдити у чему се огледа неправилан, односно незаконит рад органа управе. Сама чињеница да је пресудом Врховног суда Србије у ујавном сјору поништено другостепено решење не значи да се ради о незаконитом раду органа, пошто је решење поништено због утврђивања чињеница.

Из образложења:

Из списка произилази да је тужилац поднео тужбу за накнаду штете којим је тражио камату у износу од 1.200.000 динара од дана уплате пореза до дана враћања и каса сконто од 800.000 динара као и нематеријалну штету у износу од 200.000 динара. Навео је да је према решењу Републичке управе јавних прихода организационе јединице Центар Крагујевац одсек Финансијске полиције Јагодина решењем број 47245 од 10. 10. 1995. године наложено тужиоцу да уплати средства у укупном износу од 1.684.584,41 динар, што је тужилац и учинио иако је сматрао да нема обавезу уплате наведеног пореза. те је тужилац покренуо управни спор и пресудом Врховног суда Србије У. број 1269/96 укинута је решење и предмет враћен првостепеном органу на поновно одлучивање. У поновном поступку првостепени орган је без обзира на горе наведену пресуду донео решење дана 30. 8. 1996. године са истом садржином, на коју тужилац опет улаже жалбу а другостепени орган својим решењем број 413-00-00-01 240/96 поништава то решење с тим што у једном

делу враћа на поновно одлучивање првостепеном органу. Тужилац дана 6. 11. 1996. године подноси захтев за повраћај средстава. а првостепени орган доноси решење број 47-2/515-4/96 којим констатује да поверилац нема обавезу да изврши било какву уплату пореза те се налаже да се тужиоцу врати порез до износа од 1.684.584,41 динар.

Извршен је повраћај пореза али тужилац сматра да је претрпео штету не само у висини законске затезне камате већ и у погледу измакле користи.

Тужена је оспоравала овакав захтев наводећи да тужени евентуално има право на камату на ова средства и ништа више. Такође је навела да је Републичка управа јавних прихода побијана решења доносила у оквиру својих законских овлашћења те да погрешно тумачење не значи да се ради о незаконитом раду.

Првостепени суд је нашао да се у конкретном случају ради о вануговорној одговорности да је тужени орган погрешно тумачио и применио законске прописе и на основу тога донео решење којим је тужиоцу проузроковао штету па из тога произилази да постоји одговорност туженог за насталу штету односно обавезе да исту надокнади. Вештачењем је утврђено да камата на враћена средства износи 1.360.457 динара а да материјална штета комбинованом методом износи 2.066.685 динара. Првостепени суд је усвојио захтев за овај износ налазећи да је тужиоцу делимично штета надокнађена каматом а досудио му је износ штете од 706.228 динара све то са законском каматом од 1. 5. 1997. године.

Тужени у ревизији истиче да су побијане пресуде неразумљиве и противречне те да не може суд да досуђује накнаду штете по комбинацији три варијанте из налаза вештака. Сматра да тужилац може имати само право на законску камату а ни на какву другу штету због тога сматра да је досуђивањем износа од 706.228 динара погрешно применио материјално право.

Врховни суд налази да се побијане пресуде не могу поуздано испитати са разлога што не садрже разлоге у погледу кривице тужених за насталу штету. Заправо, због погрешне примене материјалног права нижестепени судови нису утврдили одлучне чињенице од значаја за основаност тужбеног захтева. Наиме, према одредби члана 70. Закона о акцизама и порезу на промет тужилац би имао право на законску камату за период од уплате средстава до повраћаја истих. Међутим, за накнаду штете по одредби члана 172. став 1. ЗОО потребно је да се утврди у чему се огледа неправилан, односно незаконит рад органа управе.

Сама чињеница да је пресудом Врховног суда Србије у управном спору поништено другостепено решење не значи да се ради о незаконитом раду органа. погодову када је решење поништено због утврђивања чињеница. Напротив из пресуде Врховног суда Србије У. број 269/96 од 24. 4. 1996. године види се да је решење туженог органа поништено и предмет враћен на поновни поступак ради утврђивања чињеница с тим да се има у виду изражено схватање да изјава о ослобођењу од пореза на промет коју по одредби члана 23. став 1. тачка 2. Закона о акцизама и порезу на промет коју даје купац пре преузимања производа не мора увек бити дата пре, већ може бити садржана и у фактури продавца. Овај став Врховног суда је другачије (шире) тумачење одредбе члана 23. после чега је после поновне контроле у поновном поступку обустављен поступак у односу на пореског обвезника – овде тужиоца. Дакле,

поставља се питање да ли је уже тумачење прописа незаконит рад органа тужене. У оцени тог правног питања првостепени суд мора поћи од одредаба ЗУП-а и овлашћења туженог органа па до материјалних правних норми које регулишу конкретну материју да би оценио да ли уже тумачење материјалног прописа преставља незаконит рад. Тек ако се утврди да има незаконитог поступања органа тужене суд ће о штети одлучити на основу одредаба члана 189. ЗОО. Ово са разлога што је тужилац повраћајем средстава обештећен у супстанци јер је доведен у пређашње стање у смислу члана 185. ЗОО па му не припада никаква обична штета. Тужилац би евентуално имао право на измаклу корист по одредби члана 189. ЗОО с тим што је исту дужан да докаже. Која је то штета суд треба да утврди полазећи од делатности тужиоца. Како је делатност тужиоца трговинска изгубљена корист се може одразити једино у изгубљеној маржи у висини коју би тужилац иначе остваривао прометом робе односно кроз обављање своје редовне делатности у условима када би користио и средства за период за који није имао могућности да користи своја средства.

Наравно да ће суд тужиоцу досудити штету у висини разлике која му припада по основу законске затезне камате до висине штете коју утврди на напред изложени начин.

(Решење Врховног суда Србије, Прев. бр. 198/98 од 30. децембра 1998. године)

НАЧИН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ

44

Код валоризације спорног подраживања није се могло ићи уопштем робне клаузуле преко било које робе, односно робе чија се цена у пракси најчешће мења. Напротив, код утврђивања висине одговорног подраживања мора се водити рачуна о природи тог подраживања, иако да се уопштем прихваћених начина и прописане методологије ревалоризације обрачуна висина штедне настале реализацијом акцијног налога, с тим да се при томе не одступа од начела еквивалентности узајамних давања.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању парничне странке су склопиле уговор о зајму и да је тужилац као зајмопримац и тужени као зајмодавац динарског износа 10.000.000 тадашњих динара по уговору о зајму од 26. 11. 1990. године. Као рок враћања зајма предвиђен је 5. 1. 1991. године, с тим да је тужилац вратио зајам уплатом коју је наложио код тадашње Службе друштвеног књиговодства 31. 12. 1990. године. Тужени је ипак попунио акцентни налог број 8068294 који му је тужилац предао на укупан износ од 16.183.927 тадашњих динара и исти доставио на наплату надлежној СДК у Суботици. Како су на рачун туженог наведена средства легла 3. 1. 1991. године, то се у смислу члана 318. ЗОО има узети да је зајмопримац вратио зајам 3. 1. 1991. године, па је током поступка узето да је зајам враћен у року на уговорени дан 5. 1. 1991. године, обзиром да тужени није могао да има штету што је тужилац део обавеза вратио пре рока. Тужилац је своје обавезе измирио како уплатом од 3. 1. 1991. године и даљим уплатама од 8. 1. 1991, 9. 1. 1991. године, тако да је на дан године обавеза тужиоца износила 1.527.491

тадашњи динар. како је тужени истога дана путем акцептног налога наплатио са рачуна тужиоца износ од 5.073.927 тадашњих динара, то произилази да је тужни више узео са рачуна тужиоца износ од 3.546.436 тадашњих динара. Током поступка било је више пута вештачена висина тужиоачевог потраживања, између осталог и по налазу вештака од 17. 6. 1996. године (преко вредности девет грађевинских артикала) и допунском налазу од 10. 2. 1997. године (по ценама робе домаће производње намењене домаћем тржишту). Предмет тужбеног захтева је накнада штете причињена од стране туженог реализацијом акцептног налога.

Стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права. Хе може се прихватити становиште нижестепених судова који су усвојили одштетни тужбени захтев и то применом робне клаузуле по налазу вештака од 17. 6. 1996. године, погрешно примењујући одредбе члана 278. став 2. ЗОО. По становишту првостепеног привредног суда тужилац има право на износ од 1.121.874,61 динар, дакле по важећим ценама на дан 1. 3. 1996. године којим у потпуности надокнађује штету коју је тужилац претрпео услед тога што му је тужени скинуо са рачуна више него што је по уговору требало. Потврђујући првостепену пресуду, Виши привредни суд је између осталог истакао да иначе цене грађевинског материјала, које су коришћене као параметар у обрачунавању висине штете, варирају у зависности од односа понуде и тражње на тржишту, услед чега се при обрачуна добијају различити номинални износи динарских средстава, па да стога нису основани жалбени наводи који се позивају на то да обрачун висине тужбеног захтева по основу потпуне накнаде штете није обрачунат према ценама из допунског налаза вештака.

Међутим, код утврђивања ревалоризованог износа потраживања тужиоца на име накнаде штете настале реализацијом акцептног налога није се могло поћи од робне клаузуле, односно цена девет различитих врста артикала грађевинског материјала током јануара месеца 1991. године, односно према ценама робе на дан вештачења. Будући да је у питању новчано потраживање настало преплатом износа приликом реализације тужиоачевог акцептног налога, то се код валоризације потраживања није могло ићи путем робне клаузуле преко било које робе, односно робе чија се цена у пракси најчешће мења. Тужилац предузеће „Панонија“ Завод за пластику, амбалажу и графику са п.о. из Суботице није грађевинско предузеће да би це, чак и да је било могуће применити робну клаузулу, пошло од просечне вредности ревалоризованог потраживања по садашњим ценама грађевинског материјала и то за девет различитих врста артикала, само зато што се ради о ценама робе које погодна узети као параметар, јер их прати Републички завод за статистику из области грађевинарства. Наиме, износ добијен путем робне клаузуле од 1.121.874,61 динар ни у ком смислу не представља просечну вредност ревалоризованог потраживања (до просечне нове вредности ревалоризованог потраживања, како то вештак наводи, везано за грађевинске артикле дошло се тако што је напросто укупна добијена вредност према просечним ценама за поједине анализирани грађевинске артикле само подељена са девет).

У наставку поступка првостепени суд ће имати у виду овде изнете примедбе, па ће, полазећи од усвојених метода валоризације, зависно од резултата до којих дође, поново одлучити о захтеву тужбе. Код валоризације потраживања није се могло ићи путем робне клаузуле преко било које робе, односно робе чија се цена у пракси најчешће мења. У сваком конкретном

случају треба водити рачуна да се оствари начело еквивалентности узајамних давања. Следи тога, висина тужиоаче штете не може се обрачунавати према просечној – тржишној цени „корпе“ различитих врста артикла грађевинског материјала (шупља цигла, цемент портланд, чамова даска, бетонско гвозђе, ексери, синтетичке боје, зидне тапете, прозорска стакла, једнополни прекидачи), поготово што се у једној варијанти налаза вештака (допунски налаз од 10. 2. 1997. године) применом цене другог артикла какав је лак за паркет долази до потпуно супротних резултата. Наиме, тужени је тражио допунско вештачење којом би се ишло на робну клаузулу применом цена било које друге робе и резултат је био потпуно друкчији у односу на резултате вештачења које је имао у виду различите артикле из области грађевинарства: према обрачуну потраживања тужиоца сходно одредбама анекса од 27. 11. 1990. године према цени робе домаће производње намењене домаћем тржишту каква је лак за паркет (паковање 1/1) потраживање тужиоца на дан 3. 2. 1997. године износи само 331.371,24 динара (у односу на овде досуђени износ од 1.121.874,61 динар). Са изнетог, код утврђивања висине одштетног потраживања водиће се рачуна о природи тужиоачевог потраживања, па ће се путем прихваћених начина и прописане методологије ревалоризације, дакле полазећи од тога да се не одступи од начела еквивалентности, обрачунати висина штете настале реализацијом акцептног налога.

(Решење Врховног суда Србије, Прев. бр. 253/98 од 30. септембра 1998. године)

Социјални закон о одговарајућем са лицејом које је својом кривицом проузроковало штету оштећеном као и са осигурачем код које је опасна ствар осигурана.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању дана 27. 07. 1990. године дошло је до саобраћајне незгоде коју је проузроковао возач возила марке „Опел аскона“ која је власништву туженог. Он је управљајући возилом у алкохолисаном стању (2,15 промила алкохола у крви) неприлагођеном брзином налетео на пешаке који су се кретали десном коловозном траком. Том приликом тужилац је претрпео тешке телесне повреде у виду прелома леве надлактице, прелома леве кључне кости и прелома леве подлактице. Због описаних повреда трпео је физичке болове јаког интензитета у трајању од пет дана и средњег интензитета у трајању од 12 дана. Животна активност му је умањена за 35% и огледа се у трајном ограничењу покрета у левом рамену, левом лакатном зглобу, левом скочном зглобу, левом колелу, као и слабљењу мишићне снаге леве руке и леве ноге. У моменту незгоде путничко возило је било осигурано код ЗОИЛ „Македонија“, Заједница осигурања ризика из Београда, која је 17. 04. 1992. године престала да постоји. Тужиоцу у вансудском поступку на име накнаде неимовинске штете није исплаћена никаква накнада ни од осигураваача, ни од туженог као имаоца моторног возила. Својим кретањем тужилац није допринео настанку саобраћајне незгоде и повређивању.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право кад је тужбени захтев делимично усвојен.

Тужени је одговоран за насталу штету као ималац опасне ствари, по основу објективне одговорности, у смислу члана 177. став 2. и 3. Закона о облигационим односима, јер штета није настала искључивом радњом оштећеника или трећег лица коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи или отклонити. Нема услова ни за делимично ослобођење од одговорности, јер тужилац својим понашањем није допринео настанку штете у смислу члана 192. Закона о облигационим односима.

Одговорност имаоца опасне ствари је солидарна са осигуравачем и штетником, па сваки дужник солидарне обавезе, у смислу члана 414. Закона о облигационим односима, одговара повериоцу за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење од кога хоће све док не буде потпуно испуњена, али кад један дужник испуни обавезу она престаје и сви се дужници ослобађају. У конкретном случају тужилац је извршио избор дужника па, како је утврђено да он није наплатио штету од осталих солидарних дужника, то су неосновани ревизијски наводи у којима се истиче да тужени није у обавези на плаћање накнаде зато што је тужиоцу наводно исплаћена накнада штете од осигуравача.

Ималац опасне ствари, одговарајући по објективној одговорности, одговара без лимита па су зато неосновани ревизијски наводи у којима се истиче да је било више оштећених и да је суд требало да споји те парнице ради једновременог пресуђења.

(Врховни суд Србије, Рев. 3874/99 од 17. фебруара 2000. године)

ПОСЕБНИ УГОВОРИ

ОВЛАШЋЕЊА КУПЦА ПОСЛОВНОГ ПРОСТОРА ПРЕМА ЗАКУПЦУ

46

Купцином створеног пословног простора тужилац је у смислу члана 591 Закона о облигационим односима постао закуподавац туженом, иако да након ошудења раније закуљеног пословног простора права и обавезе из уговора о закупу настала између тужиоца, као прибавиоца, и туженог закупца, што значи да је тужилац био овлашћен и да ошудења уговор о закупу.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању дописом тужиоца од 21. 7. 1997. године, који је тужени примио истог дана, тужилац је обавестио туженог да је постао нови власник пословног простора површине 148 м² у приземљу зграде у Чика Љубиној улици бр. 12, а по основу уговора бр. 361-2196/97/1 закљученим са Владом Републике Србије дана 14. 7. 1997. године, те да у складу са тим уговором позива туженог да са тужиоцем као новим власником закључи нов уговор закупу, а у свему према ранијем уговору о закупу бр. 0075/1519 од 15. 10. 1993. године који је закључен између ЈП „Пословни простор општине Стари Град“ као закуподавца и туженог као закупца. Дописом тужиоца од 24. 7. 1991. године достављен је туженом као потпис нов уговор о закупу, с тим што је висина закупнине усклађена са ценовником које је важио у том периоду („Сл. лист Града Београда“ бр. 12 од 11. 7. 1997.

године). Поменута цена закупа за локале у екстра зони коригована је у „Сл. листу Града Београда“ бр. 15. од 11. 8. 1997. године, с тим да иста цена важи од 1. 7. 1997. године. Увидом у списе Привредног суда у Београду Р. 521/97 утврђено је да је на предлог предлагача овде туженог отворен судски депозит решењем од 8. 9. 1997. године а да нема доказа да је тужени у овој правној ишта уплаћивао у судски депозит.

По становишту првостепеног привредног суда у ситуацији када је тужилац на основу уговора бр. 361-2196/97/1 од 14. 7. 1997. године стекао право својине на предметном пословном простору и на основу истог уговора као нови власник ступио у закуподавни однос са туженим, са свим правима и обавезама закуподавца, а како тужени као купац није плаћао закупнину у целости која износи 21.608,00 динара за два месеца узастопно, то су испуњени услови из члана 9. тачка 4. уговора о закупу бр. 0075/1519 од 25. 10. 1993. године који је тужени закључио са претходним закуподавцем да исти престаје да важи и пре истека времена за који је закључен. Потврђујући првостепену пресуду, Виши привредни суд је, између осталог, истакао да су неприхватљиви жалбени наводи да је требало спојити ради истовременог расправљања предмет истог суда П. 3994/97 имајући у виду правни основ односно садржину тужбеног захтева у истом предмету односно да зато нису постојали разлози целисходности.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања правилно су привредни судови применили материјално право када су усвојили тужбени захтев за исељење из пословног простора.

Не стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права. Наиме, тужилац је куповином спорног пословног простора постао закуподавац туженика у смислу члана 591. ЗОО. Куповином пословног простора (отуђење закупљеног пословног простора после предаје у закуп) прибавилац је ступио на место закуподавца па је у складу са већ закљученим закупом између претходног власника и закупца, био дужан да поштује одредбе важећег уговора о закупу и у погледу закупнине, отказних разлога и отказног рока, што је овај и учинио. Након отуђења раније закупљеног пословног простора права и обавезе из закупа настају између тужиоца као прибавиоца и туженог закупца, што значи да је тужилац био овлашћен и да откаже уговор о закупу.

Наиме, дописом тужиоца од 24. 7. 1991. године достављен је туженоме на потпис нов уговор о закупу, с тим што је висина закупнине одређена управо према ценовнику који је важио у том периоду („Сл. лист Града Београда“ бр. 12 од 11. 7. 1997. године), у свему и према члану 18. постојећег уговора о закупу од 15. 10. 1993. године. Отуда се не могу прихватити наводи туженог да је превисоко одређена закупнина оправдан разлог зашто није потписао нови уговор о закупу који му је достављен 24. 7. 1997. године. Цена закупа за локале у екстра зони коригована је тек у „Сл. листу Града Београда“ бр. 15. од 11. 8. 1997. године (с тим да иста цена важи ретроактивно од 1. 7. 1997. године). Иако тужени бивши купац није склопио нови уговор о закупу са новим власником закупљеног пословног простора, исти даље није плаћао закупнину ни према усклађеном важећем ценовнику (према Решењу о одређивању највишег нивоа закупнина пословног простора града и општина од 11. 8. 1997. године у износу од 29,20 динара по м²), позивајући се на наводне уплате у судском депозиту. Чланом 18. старог уговора о закупу од 25. 10. 1993. године било је предвиђено да је купац обавезан да плаћа петоструки износ

закупнине утврђен ценовником за одређену зону и делатност (што за 148 м² по 29,20 динара по м² износи 4.321,60 динара), тако да је обавеза туженог била да плаћа петоструки износ (21.608,00 динара); док тужени ове износе дуговане закупнине по важећем ценовнику („Сл. листу Града Београда“ бр. 15. од 11. 8. 1997. године) дакле није платио у целости за два месеца узастопно. Тужени у ствари износи своје виђење спора, позивајући се између осталог на околности прибављања извештаја из судског депозита Р. 512/97, на околности да тужени није добијао рачуне од тужиоца, већ да је закуп плаћао самоиницијативно, чиме се побија оцена изведених доказа и правилност утврђеног чињеничног стања, противно пропису члана 385. став 3. ЗПП. Следи тога, несумњиво су се били стекли услови из члана 9. тачка 4. дотадашњег уговора о закупу (с тим да нови уговор који је тужилац доставио туженоме на потпис има истоветне одредбе о престанку уговора, па нису од утицаја с тим у вези истакнуте тврдње ревидента), тако да је исти уговор о закупу престао да важи и пре истека времена за које је иначе закључен.

(Пресуда Врховног суда Србије, Прев. бр. 602/98 од 16. децембра 1998. године)

ОДРЕЂИВАЊЕ ЦЕНЕ ЗАКУПА

47

Тужени дугује досуђени износ као уговорену обавезу, па је на извршење исте законито обавезан на основу одредаба члана 563 став 1, у вези са чланом 124 ЗОО. На то није од утицаја околности што је висина закупнине у спорном периоду била одређивана од стране надлежног органа тужиоца на основу овлашћења садржаног у одлуци надлежне СО Панчево. Осталина је могла својом одлуком пренети на тужиоца и право да у оквиру газдовања грађевинским земљиштем одређује и цене закупа за исто, јер то ни једним законом није забрањено, нији је одлуком надлежног уставног суда ова одлука оглашена противуставном.

Из образложења:

Према сагласном утврђењу судова, тужени као купац дугује тужиоцу на име закупнине пијачног простора као грађевинског земљишта за време од 1. 2. 1994. године до 30. 11. 1995. године, износ од 7.002,43 динара. При таквим околностима судови су законито поступили када су на наведени начин уважили тужбени захтев тужиоца. Њему тужени дугује досуђени износ као уговорну обавезу, па је на извршење исте законито обавезан на основу одредаба члана 583, став 1, у вези са чланом 124 Закона о облигационим односима. На то није од утицаја околност што је висина закупнине у спорном периоду била одређивана од стране надлежног органа тужиоца на основу овлашћења садржаног у одлуци надлежне Скупштине Општине Панчево. Она је, и по схватању овог суда, могла својом одлуком пренети на тужиоца и право да у оквиру газдовања грађевинским земљиштем одређује и цене закупа за исто, јер то ни једним законом није забрањено. Пренесено одређивање цене закупа на тужиоца у суштини је пренос једног од елемената газдовања грађевинским земљиштем. Није то забрањени пренос вршења власти, него пренос права располагања који није законом забрањен. Са друге стране спорна одлука Скупштине Општине Панчево није одлуком надлежног уставног суда ог-

лашена незаконитом односно противуставном, па се тужбени захтев тужиоца за сада показује основаним.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3358/97, од 16. децембра 1998. године)

УГОВОР О ДЕЛУ И ПРАВО НАРУЧИОЦА У СЛУЧАЈУ НЕДОСТАКА ИЗВРШЕНОГ ПОСЛА

48

Према одредби члана 620 став 3 ЗОО наручилац може, по свом избору, итражити оиклањање недостака на рачун посленика или снизити накнаду или раскинути уговор, а у сваком случају има право и на накнаду иште (став 5 истога члана). Слелом тога, ижуилац има право на снижење цене уколико извођач није у моћности да угради аутоматику у једну од три сушаре, како је првобитно уговором било предвиђено, а ишто је свакако сада у пракси иехнички изводљиво, а ишто је и иоврђено налазом вештака.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању правни претходници странака закључили су уговор који је код правног претходника туженог заведен под бр. 409/551 од 2. 4. 1985. године, а код правног претходника тужиоца под бр. 01-2542 од 4. 4. 1985. године. Уговором од априла 1985. године регулисано је да правни претходник туженика треба да изради и испоручи и монтира нову сушару, капацитета од 58 мЗ, са аутоматским начином рада, са настрешницом и да реконструише две старе посгојеће коморе „Colbach“, да за њих изради настрешницу и да за исту обезбеди полуаутоматски начин регулације сушења. Уговором је такође обухваћена израда комплетне техничке-технолошке документације а према понуди бр. 247/II од 15. 3. 1985. године где је предвиђена израда технолошког пројекта, технолошки надзор са гарантованим параметрима, обука сушионичара, доказивање параметара и пробно сушење једне шарже, израда извођачке документације и вођење стручног-техничког надзора. Неспорно је да је тужилац као инвеститор испунио све уговором предвиђене обавезе плаћања, док извођач овде тужени није испоштовао рокове нити у потпуности завршио радове предвиђене уговором, да за нову сушару капацитета 58 м² није испоручио нити уградио аутоматику која је требала да ради по принципу гравиметрије са електронском вагом.

Привредни судови су одбили тужбени захтев који се односи на увођење и успостављање аутоматике односно да плати цену аутоматике у износу од 25.000 ДЕМ. По становишту првостепеног привредног суда како уговорену аутоматику у сушари није било могуће уградити у време склапања уговора (обзиром да је према налазу вештака од 5. 3. 1996. године утврђено да је тек 1995. године први пут у САД конструисан, патентиран и произведен један уређај за индустријску употребу заснован на гравиметријском вођењу процеса сушења) то тужилац не може основано тражити од туженог да тако уговорену аутоматику на принципу гравиметрије угради испуни уговор оу означеном делу, јер је уговор странака у означеном делу ништав, јер је предмет обавезе немогућ сагласно члану 47. ЗОО. Потврђујући првостепену пресуду којом је одбијен тужбени захтев, Виши привредни суд је поред осталог истакао да

иначе тужилац као жалилац свој тужбени захтев није прецизирао у погледу накнаде штете у складу са одредбама члана 2. у вези члана 186. ЗПП, нити да је у првостепеном поступку било пропуста од стране суда којима би му се ускратило расправљање током поступка.

Врховни суд налази да се у ревизији основано позива на то да је спорни однос између странака расправљен уз погрешну примену материјалног права. Према службеној белешки тужиоца која је сачињена 4. 4. 1990. године у просторијама тужиоца у присуству између осталог и представника туженог, извођач се обавезао да отклони присутне недостатке. Међутим, тужени није испунио обавезе које проистичу из уговора ни по квантитету ни по квалитету (грађевински објект сушаре од 58 мЗ завршен је по обиму, али не и по квалитету; пројектом предвиђена опрема делимично је уграђена са карактеристикама које углавном не задовољавају оптимална техничка решења, а никада није уграђена опрема за аутоматско вођење процеса сушења на бази гравиметрије; приложена документација не може се прихватити као главни технолошки пројект; није извршен технолошки надзор са гарантованим параметрима; није извршена обука сушионичара и није извршено доказивање параметара и пробно сушење једне сушаре), нити је тужени затим отклонио уочене недостатке.

У наставку поступка првостепени суд ће имати у виду овде изнете примедбе, па ће, зависно од резултата до којих дође, поново одлучити о захтеву тужбе. Хе могу се прихватити разлози привредних судова да је неоснован тужбени захтев ради испуњења (којим није тражена накнада штете), јер је ништав уговор у делу којим је предвиђена аутоматика која је требала да ради на принципу гравиметрије са електронском вагом. Тужбом је тражено испуњење уговора, односно отклањање уочених недостатака, па како је данас могуће увођење аутоматике на туженоме је да у потпуности на одређен начин одговори својим уговорним обавезама, с обзиром да је неспорно да је тужилац као инвеститор испунио све уговором предвиђене обавезе плаћања. Иако уговорену аутоматику у сушари није било могуће уградити у време склапања уговора 1985. године, пуна аутоматика могла је да се уведе у време пресуђења, о чему су привредни судови морали водити рачуна код постављеног захтева тужиоца. Наиме, према одредби члана 620. став 3. ЗОО наручилац може, но свом избору, тражити отклањање недостатака на рачун посленика или снизити накнаду или раскинути уговор, а у сваком случају има право и на накнаду штете (став 5. истога члана). Следом тога, тужилац има право на снижење цене уколико извођач није у могућности да угради аутоматику у једну од три сушаре, како је првобитно уговором било предвиђено, а што је свакако сада у пракси технички изводљиво, а што је и потврђено налазом вештака. Према налазу вештака сада је могуће увођење аутоматике уз реконструкцију сушара, као и претходно изведена техничко технолошка испитивања. Уколико извођач не може да технолошки обезбеди увођење аутоматике, онда би био у обавези да плати разлику између полуаутоматике и аутоматике онако како је уговорено и у ком смислу је тужилац и поставио захтев (на исплату цене аутоматике у износу од 25.000 ДЕМ).

(Решење Врховног суда Србије, Прев. бр. 50/98 од 9. септембра 1998. године)

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ – ОДОБРЕЊЕ

49

Одобрење надлежног органа за промет непокретности може се дати и после закључења уговора о доживотном издржавању. У случају смрти једног уговорача суд прибавља извештај о томе да ли би одобрење било добијено да је затражено пре смрти тог уговорача.

Из образложења:

Применом члана 5 Закона о посебним условима промета непокретности, нижестепени судови су закључили да је ништав спорни уговор о доживотном издржавању од 29. септембра 1995. године, јер је закључен без одобрења Министарства финансија, противно члану 3 тог закона. При том нижестепени судови оцењују да је без значаја накнадно одобрење тог државног органа за закључење спорног уговора, јер је добијено после смрти једног од уговорача примаоца издржавања и због тога поништено решење Министарства финансија од 5. септембра 1997. године.

Основано се у ревизији наводи да је спорни уговор о доживотном издржавању поништен погрешном применом прописа који се односи на одобрење за промет непокретности. Наиме, Министарство финансија – Управа за имовинско-правне послове одобрава промет непокретности под којим се подразумева пренос права својине непокретности, кад оцени да су испуњени услови односно да нема препрека за промет у смислу члана 1 и 3, став 1 Закона о посебним условима промета непокретности. Уговор којим се врши промет непокретности закључен противно тим одредбама ништав је, по члану 5 Закона о посебним условима промета непокретности. Уговор о доживотном издржавању потпада такође под режим одобравања промета, јер се њима као теретним уговором облигационог права преноси право својине. Али је при том требало имати у виду да је то и уговор наследно-правног карактера, регулисаног Законом о наслеђивању, којим је у члану 194 предвиђено да се предаја имовине која је предмет тог уговора одлаже до смрти примаоца издржавања. Зато се одобрење надлежног органа за промет непокретности може дати и после закључења уговора о доживотном издржавању, у смислу члана 29 Закона о облигационим односима. У овом случају, одобрење надлежног Министарства финансија је накнадно добијено, али је поништено због смрти примаоца издржавања. С обзиром на то, првостепени суд је пре оцене правне важности спорног уговора требао да узме у обзир накнадно дато одобрење, а пошто је поништено, због смрти примаоца издржавања, да од Министарства финансија – надлежне управе за имовинско-правне послове затражи извештај о томе да ли би одобрење било добијено да је затражено пре смрти једног од уговорача – примаоца издржавања.

(Одлука Врховног суда Србије, Рев. бр. 2811/98 од 17. јуна 1998. године)

ПОНИШТАЈ УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

50

С обзиром на време закључења уговора о доживотном издржавању и време смрти примаоца издржавања, потребно је утврдити да ли је у време закључења уговора за тууженог, као даваоца издржавања, постојала неизвес-

носѝ о дужини обавезе издржавања, због природе болести примаоца издржавања и његовог здравственог стања. Уколико је тужени, као давалац издржавања, због болести примаоца издржавања и његовог здравственог стања уопште, очекивао скору смрт примаоца издржавања, тада би уговор о доживотном издржавању био ништав, јер не би било алеаторности код тог уговора.

Из образложења:

Одлучујући о спору око ништавости уговора о доживотном издржавању, првостепени суд је утврдио да је уговор о доживотном издржавању између покојног Заборски Јанка и туженог закључен 6. септембра 1994. године под бројем Р. 1233/94, а тим уговором покојни Заборски Јанко је оставио сву своју покретну и непокретну имовину туженом, као даваоцу издржавања. Прималац издржавања пок. Заборски Јанко умро је 8. септембра 1994. године, дакле, два дана после закључења уговора о доживотном издржавању.

На основу изведених доказа, првостепени суд је утврдио да је прималац издржавања у моменту закључења уговора о доживотном издржавању био пословно способан, односно да је могао да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, те да је због тога био способан за закључење уговора о доживотном издржавању. На основу тих чињеница, нижи судови су закључили да тужилац неосновано тражи да се утврди да је спорни уговор о доживотном издржавању ништав.

Према мишљењу овог суда, чињеница да је прималац издржавања у време закључења уговора о доживотном издржавању био пословно способан, сама по себи не може бити основ за закључак да је уговор о доживотном издржавању правно ваљан, како су то погрешно закључили нижи судови.

Наиме, тужилац је у току поступка пред нижим судовима истицао да је прималац издржавања пре закључења уговора о доживотном издржавању био тешко болестан од неизлечиве болести, да је лечен у Војној болници у Нишу од 16. фебруара 1990. до 9. фебруара 1994. године, када је отпуштен. Према томе, с обзиром на време закључења уговора о доживотном издржавању и време смрти примаоца издржавања, овај суд налази да је потребно утврдити да ли је у време закључења уговора о доживотном издржавању за туженог, као даваоца издржавања, постојала неизвесност о дужини обавезе издржавања, због природе болести примаоца издржавања и његовог здравственог стања. Наиме, уколико је тужени као давалац издржавања, због болести примаоца издржавања и његовог здравственог стања уопште, очекивао скору смрт примаоца издржавања, тада би уговор о доживотном издржавању био ништав, јер не би било алеаторности код тог уговора. Поред тога, у току поступка пред првостепеним судом није расправљено и утврђивано да ли је уговор о доживотном издржавању отпочео, односно да ли је тужени отпочео са издржавањем примаоца издржавања, а у вези с тим није расправљено и утврђено да ли су давалац и прималац издржавања пре закључења уговора о доживотном издржавању живели у истом домаћинству, да ли је тужени и пре закључења уговора издржавао примаоца издржавања, колико дуго, и каква је садржина обавеза туженог била после закључења уговора и пре закључења уговора о доживотном издржавању.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 5142/98 од 18. новембра 1998. године)

Како прималац издржавања у време закључења уговора о доживотном издржавању није био пословно неспособан, конкретан уговор није ништаван, па се по њом основу и не може изражити његов поништај.

Из образложења:

Из стања у списима предмета произлази да је путем вештачења доктора Јована Протића, неуропсихијатра из Зајечара, утврђено да је сада покојни Павле Междиновић, као прималац издржавања, у време закључивања спорног уговора о доживотном издржавању, који је закључен 27. септембра 1994. године, био пословно способан да искаже своју вољу и да закључи предметни уговор, да он тада није испољавао знаке ни трајног ни привременог душевног обољења, нити знаке душевне заосталости. Код њега тада није било поремећаја у мишљењу, био је интелектуално адекватан са очуваним афективитетом без поремећаја нагона, са очуваним стањем воље и своју вољу је могао да искаже приликом сачињавања предметног уговора о доживотном издржавању.

Према томе, и Врховни суд налази да су нижестепени судови несумњиво утврдили да је тужбени захтев неоснован, јер сада покојни Павле, као прималац издржавања, није био пословно неспособан, те да због тога спорни уговор о доживотном издржавању није ништаван. Стога су неосновани сви наводи ревизије о томе да су нижестепени судови били дужни да захтевају ново вештачење другог неуропсихијатра, јер за новим вештачењем није било потребе.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1248/98 од 16. децембра 1998. године)

РАСКИД УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

Уговор о доживотном издржавању, поред материјалне обавезе даваоца издржавања, као примарне обавезе, може садржавати обавезу указивања дужне пажње, неге, помоћи у болести и старости и друге услуге, које је давалац издржавања дужан да пружи примаоцу издржавања. Због њихове специфичности, уколико давалац издржавања дуже времена не издржава примаоца издржавања, овај има право да тражи раскид уговора ако му је издржавање било потребно, без обзира на то што се неизвршење уговорених обавеза не може притисати у кривицу давоца издржавања.

Из образложења:

Према утврђењу суда, првотужилац у својству примаоца издржавања и тужена као давалац издржавања закључили су 21. септембра 1979. године, и оверили пред судијом, уговор о доживотном издржавању. Уговорено је да је тужена обавезна да првотужиоца и његову супругу издржава, чува, лечи и негује и по смрти сахрани, а као накнаду за дато издржавање тужена је имала након смрти тужиоца да добије у својину непокретности наведене у уговору. У време закључења уговора тужена је живела и радила у Београду, па је првотужилац знао да тужена неће моћи да живи са њим у истом домаћинству, а заједница живота није ни уговорена.

Судови закључују да се ређи доласци тужене у посету тужиоцима не могу сматрати неиспуњењем уговорних обавеза. Будући да је тужена изјавила да жели и даље да пружа издржавање свом оцу, судови налазе да је тужилац у време закључења уговора пристао на тај начин издржавања, те тужбени захтев ради раскида уговора због неизвршења одбијају као неоснован.

Међутим, овакав закључак суда је преурањен.

Сврха уговора о доживотном издржавању је обезбеђење издржавања. Уговор о доживотном издржавању поред материјалне обавезе даваоца издржавања, као примарне обавезе, може садржавати обавезу указивања дужне пажње, неге, помоћи у болести и старости и друге облике, које је давалац издржавања дужан да пружи примаоцу издржавања. Због те његове специфичности, уколико давалац издржавања дуже времена не издржава примаоца издржавања, овај има право да тражи раскид уговора ако му је издржавање било потребно, без обзира што се неизвршење уговорних обавеза не може приписати у кривицу даваоца издржавања.

Из садржине списка је видљиво да је првостепени суд извео доказе саслушањем бројних сведока, као и парничних странака. Међутим, првостепени суд уопште није дао оцену њихових исказа, па је тако изостало утврђење чињеница које су од значаја за оцену основаности тужбеног захтева. Тако је првотужилац изјавио да је он у време закључења уговора знао да тужена живи и ради у Београду, али је очекивао да ће повремено долазити и пружати му неопходну помоћ. Пре свега, мислио је на то да га у случају болести одведе код лекара, да му обезбеди лекове и пружи неопходну негу. Изјавио је такође да је тужену много пута звао тим поводом, што је она одбијала наводећи да има обавезе и да не може да дође, као и да је он сам обезбеђивао одлазак у болницу, а крајем 1995. године био је 15 дана у болници за које време га тужена није обишла, нити је знала да је због претрпљеног шлога у болници. Саслушана у својству странке, тужена је поред осталог изјавила да у 1993. години ниједанпут није отишла код првотужиоца да га посети јер за то није имала средстава због високе инфлације, у августу 1994. године је супруг тужене са децом био неколико дана код првотужиоца, а 1995. године у септембру и она је била једно поподне код тужиоца. Саслушани сведоци су такође износили своја сазнања о томе да ли је тужена испуњавала своју обавезу преузету уговором.

Оценом исказа парничних странака и сведока, било је могуће утврдити чињенице и околности које су од значаја за закључивање о тужбеном захтеву за раскид уговора због неизвршења, што је у овом случају изостало, а односи се у првом реду на то да ли је помоћ тужиље тужиоцу била нужна, и да ли је тужена ову помоћ пружила.

У ревизији се основано указује да у пресудама суда нису наведени разлози о одлучујућим чињеницама, чиме је почињена битна повреда одредаба поступка из члана 354 став 2 тачка 14 ЗПП.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 4922/98 од 3. новембра 1998. године)

УГОВОР О ПОРАВНАЊУ

Вансудско поравнање, као и сваки уговор, производи правно дејство у смислу члана 148 у вези члана 1093 ЗОО, па како се тужилац изричито

одрекао изражења накнаде за све видове нематеријалне штете, што он у парници не може остваривати право на накнаду неимовинске штете по истом основу, јер је материјалноправни однос између странака закључењем вансудског поравнања дефинитивно решен у складу са њиховом израженом вољом.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац се ван суда обратио туженој са захтевом за накнаду нематеријалне штете, па је између њих 27. децембра 1994. године закључено вансудско поравнање. По том поравнању тужиоцу је исплаћен износ од 1.500 динара на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед умањене животне активности, 1.100 динара на име претрпљених физичких болова, 600 динара на име претрпљеног страха и 800 динара на име душевних болова због наружености (укупно 4.000 динара). Посебном клаузулом у поравнању предвиђено је да се тужилац сматра у целости обештећеним и да „више неће потраживати ван спора или у спору пред судом било какву накнаду штете по основу предметног рањавања“.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев правноснажно одбијен као неоснован.

Закључено вансудско поравнање између странака има све карактеристике уговора о поравнању у смислу члана 1089 ЗОО, јер је између странака постојао спор и неизвесност у погледу висине потраживања на које тужилац има право у смислу члана 200 ЗОО. Закључивши вансудско поравнање странке су уклониле неизвесност и одредиле своја узајамна права и обавезе. Тужилац има способност уговарања и способност располагања правом које је предмет поравнања у смислу члана 1091 ЗОО. Закључено вансудско поравнање не тиче се статусних односа да би предмет поравнања био ништав у смислу члана 1092 став 3 ЗОО. То поравнање до момента поднете тужбе односно закључења главне расправе пред првостепеним судом у овој парници није поништено из разлога апсолутне или релативне ништавости, ни раскинуто. Због прекомерног оштећења у смислу члана 1094 ЗОО не може се тражити поништај поравнања.

С обзиром да поравнање као и сваки уговор производи правно дејство у смислу члана 148 у вези члана 1093 ЗОО и како се тужилац изричито одрекао тражења накнаде за све видове нематеријалне штете, то он не може у парници остваривати право на накнаду неимовинске штете по истом основу, јер је материјалноправни однос између странака закљученим вансудским поравнањем дефинитивно решен у складу са њиховом израженом вољом.

Тужилац није тражио поништај поравнања због мана воље у смислу члана 111 ЗОО у роковима из члана 117 ЗОО, па је зато без утицаја на пресуђење ове парнице истицање у ревизији да је он неука страна и да је био у битној заблуди приликом закључења поравнања, као и да је тужена са другим оштећеним лицима закључивала поравнања признајући им већи износ накнаде нематеријалне штете од износа са којим је тужилац обештећен.

(Одлука Врховног суда Србије, Рев. бр. 2311/98 од 8. октобра 1998. године)

АЛТЕРНАТИВНО ОВЛАШЋЕЊЕ ТУЖЕНОГ

54

Пошто се ради о алтернативном овлашћењу туженог а не о његовој обавези, правилна је оцена судова да вредности ствари које је тужени обавезан да преда тужиоцу није од значаја за законитост побијане одлуке.

Из образложења

У поступку је утврђено да је 19. априла 1987. године на јавној продаји организованој од туженог у Новом Саду, тужилац купио половно возило марке „Мерцедес“, ближе описано у изреци првостепене пресуде, које је претходно прегледао у Сабирном центру у Вршцу – све у складу са датим огласом у дневној штампи. Такође је утврђено да су се приликом прегледа на возилу налазили делови које тужилац тражи у овој парници, јер кад је отишао да преузме возило, они су недостајали.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, судови су правилно применили материјално право када су усвојили тужбени захтев.

Неосновани су наводи ревизије да тужени није пасивно легитимисан у овој парници, и то стога што је утврђено да је тужени организовао јавну продају, и прописао све услове. Тужилац је исплатио уговорену цену за предметно возило са деловима који су били на њему, али делови, који су предмет овог спора, са возилом нису предати. Да ли су ти делови у поседу туженог или нису, и по оцени Врховног суда није од значаја за законитост и правилност побијане одлуке, јер су у питању заменљиве ствари, па је обавеза туженог извршива у смислу чл. 215-217 Закона о извршном поступку.

Пошто се ради о алтернативном овлашћењу туженог а не о његовој обавези, правилна је оцена судова да вредност ствари које је тужени обавезан да преда тужиоцу, у вези са ставом 3 изреке првостепене пресуде, није од значаја за законитост побијане одлуке.

Када у тренутку прегледа возила на њему постоје делови који недостају доцније приликом његовог преузимања, лице овлашћено да захтева предају возила може у судском поступку да захтева и оменуте делове. Без значаја је чињеница да ли се ти делови налазе у државини примаоца или не јер су у питању заменљиве ствари.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 679/98, од 10. новембра 1998. године)

НАСЛЕДНО ПРАВО

ПУНОВАЖНОСТ ПИСМЕНОГ ТЕСТАМЕНТА ПРЕД СВЕДОЦИМА

55

Како је оставиља знала да чита и пише, а саставила је писмени тестаментни пред два сведока, изјављујући пред њима да наведено писмено тестаментна њен тестаментни, који је пред сведоцима својеручно потписала и који су потом потписали и тестаментални сведоци – правилна је оцена судова да предметни тестаментни садржи елементе прописане одредбом члана 85 Закона о наслеђивању.

Из образложења:

У поступку је утврђено да је дана 20. децембра 1995. године оставиља Нада Ојданић у свом стану писмени тестамент сама откуцала писаћом машином у присуству два сведока. Такође је утврђено да је сачињени писмени тестамент оставиља Нада Ојданић гласно прочитала и након тога потписала у присуству два сведока, са напоменом да је то њен тестамент, а потом су тестамент потписали и сведоци Попов Видосава и Тубић Лепосава. Овим тестаментом је сада пок. Нада располагала својом имовином, тако што је једнособан стан у Новом Саду у Улици др Рибара број 7/II и ствари које се налазе у њему оставила свом сестрићу туженом Василију Пејићу. Иначе, Нада Ојданић је 4. јуна 1995. године написала тестамент хемијском оловком у корист тужиоца Корда Милоша. На основу налаза вештака Војиновић Милана, утврђено је да је тестамент од 20. децембра 1995. године, чији се поништај тражи у овој парници, потписала оставиља пок. Нада Ојданић.

Код овако утврђеног чињеничног стања, судови су правилно применили материјално право када су – у смислу члана 85 и 77 став 1 ранијег Закона о наслеђивању, који и треба у конкретном случају применити – одбили тужбени захтев. Наиме, код утврђене чињенице да је сада пок. Нада Ојданић знала да чита и пише и да је саставила писмени тестамент пред два сведока, изјављујући пред њима да наведено писмено представља њен тестамент, који је пред сведоцима својеручно потписала, и који су потом потписали и тестаментални сведоци – правилна је оцена судова да предметни тестамент садржи елементе за пуноважност писменог тестаamenta прописане одредбом члана 85 Закона о наслеђивању.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 4297/98 од 17. новембра 1998. године)

РАСКИД УГОВОРА О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА

56

Уступилац има право да захтева да му потомак врати оно што је примио уступањем и расподелом, ако је овај показао грубу неблагодарност према њему.

Из образложења:

Споразум о уступању и расподели имовине за живота може се побијати из општих разлога, због којих се могу побијати поједини правни послови и у роковима предвиђеним законом (члан 119 Закона о облигационим односима). Међутим, уступилац има право да захтева да му потомак врати оно што је примио уступањем и расподелом, ако је овај показао грубу неблагодарност према њему. То право уступилац има и ако потомак не даје њему или коме другоме издржавање одређено послом уступања и расподеле или ако не исплати дугове уступночеве, чија му је исплата наложена истим послом (члан 115 став 1 и став 2 Закона о наслеђивању).

У овом случају тужилца опозив споразума о уступању и расподели имовине за живота који је 1994. год. закључила са туженом као потомком, темељи, између осталог, и на чињеницама да тужена показује грубу неблагодарност према тужилци, те да је и физички малтретира.

Груба неблагодарност је правни стандард. Да ли се поступак потомка према уступноцу може окарактерисати грубом незахвалношћу, то треба суд у сваком конкретном случају да оцени узевши у обзир све околности тог случаја.

За закључивање да ли има основаног разлога за опозив спорног уговора ради неблагодарности, нису расправљена сва спорна питања која су од значаја. Потомци према својим родитељима имају, поред права и законских и моралних обавеза. Ако се неке од тих обавеза грубо повреде, то може представљати грубу неблагодарност. И ружан и груб поступак занемаривања дужности, поштовања, грубо занемаривање пружања пажње родитељу може бити повреда моралних обавеза ако такво понашање за родитеља представља, у смислу обичаја, теже огрешење о обавезе. Постојање грубе неблагодарности је фактичко питање о коме суд закључује узимајући у обзир све околности случаја, ценећи га као вредносно мерило које се односи на правила морала и добрих обичаја.

(Одлука Врховног суда Србије, Рев. бр. 1149/97 од 6. маја 1997. године)

УГОВОР О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ ИМОВИНЕ

57

Како су се странке приликом закључења уговора о уступању и расподели имовине за живота сагласиле о бићним садржинским тог уговора, а помагање, бриге и старање тужиоцу је била будућа неизвесна околност које су уговорне стране за случај потребе у користи тужиоца усмено договориле, па како таква обавеза туженог није у суштини садржином није

циљем закљученог уговора о уступању и расподели имовине за живота, а ни са циљем због кога је форма овог уговора прописана, ради се о пуноважној обавези, без обзира што није изражена у писменом уговору.

Из образложења:

Нижестепени судови су правилно применили материјално право када су закључили да су се у смислу члана 115 став 1 и 2 ЗОН стекли услови за опозив уговора о уступању и расподели имовине за живота, јер тужени не извршава своје уговором преузете обавезе, а начин понашања туженог према тужиоцу као уступоцу имовине има карактер грубе неблагодарности. У ревизији се истиче да обавеза туженог да тужиоцу даје издржавање није установљена писменим уговором, међутим у члану 71 став 2 ЗОО предвиђено је да су пуноважне и усмене погодбе о споредним тачкама о којима у формалном уговору није ништа речено, уколико нису у супротности са његовом садржином или ако нису противне циљу због кога је форма прописана.

(Пресуда Врховног суда Србије у Београду, Рев. бр. 5419/96 од 18. фебруара 1997. године)

УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА

58

Сваком законском наследнику урачунава се у наследни део све што је добио на поклон од оставиоца на ма који начин.

Из образложења:

У проведеном поступку је утврђено, да су тужиља и тужена од свог оца за време његовог живота добиле на поклон одређену имовину.

Тужбом се тражи да се утврди да је тужена добила на поклон парцеле ближе означене првостепеном пресудом, те да се овај поклон урачуна у наследни део тужене. Утврђено је да је сада покојни отац парничних странака изјавио да после његове смрти деле имовину како знају.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили одредбу члана 46 Закона о наслеђивању. Овом одредбом је предвиђено у ставу 1, да се сваком законском наследнику урачунава у наследни део све што је добио на поклон од оставиоца на ма који начин. Истом одредбом у ставу 3 је предвиђено да се поклон не урачунава ако је оставилац изјавио у време поклона или доцније у тестаменту, да се поклон неће урачунати у наследство, или се из околности може закључити да је то била воља оставиоца. Сагласно наведеној законској одредби било је потребно утврдити праву вољу оставиоца која је била изражена речима, да после његове смрти тужиља и тужена Г. деле његову имовину како знају.

По мишљењу Врховног суда правилно су нижестепени судови протумачили вољу оставиоца, а наиме да је сматрао да не треба поклоне које је учинио својим ћеркама, овде тужиљи и туженој урачунавати у наследство. Због тога су неосновани ревизијски наводи којима се истиче да воља оставиоца није правилно протумачена.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 2601/97 од 18. фебруара 1998. године)

ПОРОДИЧНО ПРАВО

УТВРЂИВАЊЕ МОМЕНТА ЗАЧЕЋА ДЕТЕТА

59

У парници ради утврђивања очинства моменати зачећа дејетета утврђује се вештачењем од стране вештака гинеколога, а не исказима сведока о постојању ванбрачне заједнице, како је то чинио првостепен суд.

Из образложења:

На непотпуно утврђено чињенично стање указује се новом чињеницом и новим доказом (да је законска заступница у време зачећа одржавала полне односе са трећим лицем), па је правилност утврђеног чињеничног стања доведена у сумњу.

Првостепени суд је погрешно применио члан 153 ЗПП када је одређујући извођење доказа вештачењем крвних група и антрополошким вештачењем налагао странкама да са собом понесу новчана средства. По наведеној одредби, када странка предложи извођење доказа, дужна је да по налогу суда унапред положи износ потребан за подмирење трошкова који ће настати поводом извођења доказа. Кад извођење доказа предложи обе странке или кад га суд одреди по службеној дужности, суд ће одредити да износ потребан за подмирење трошкова положи обе странке на једнаке делове. Ако је суд одредио извођење доказа по службеној дужности, може одредити да износ положи само једна странка.

Из наведене одредбе произлази да се странке не могу обавезивати на плаћање трошкова вештачења непосредно вештацима или установама. Износ који је нужно положити у судски депозит мора бити одређен и странка са њим мора бити упозната. Тек када странка, којој је наложено да депонује износ који је потребан за подмирење трошкова, не поступи по налогу суда у року који јој је остављен, суд је овлашћен да одустане од извођења тог доказа.

После престанка важења Закона о браку и породичним односима САН Косова (18. март 1993. године), правни однос се расправља на основу Закона о браку и породичним односима Републике Србије. По члану 369 тог закона, странке у спору ради утврђења очинства јесу лица чије се очинство утврђује, дете и мајка детета. То значи да је после престанка важности покрајинског закона, првостепени суд био дужан да процесни недостатак, отклони и наложи тужиоцу да тужбу уреди, односно да уз малолетну тужиљу приступи као нов тужилац – мајка, законска заступница. Таквом проширењу тужбе тужени се у смислу члана 370 Закона о браку и породичним односима не може противити. Уколико у року који суд одреди уз тужиоца не приступи нови тужилац, тужба ће се одбацити у смислу члана 370 став 2 Закона.

(Решење Врховног суда Србије, Гж. бр. 74/98 од 22. октобра 1998. године)

ИЗДРЖАВАЊЕ ДЕТЕТА

60

Имајући у виду да тужени остварује зараду у износу од 2.400 швајцарских франака месечно и да има на издржавању двоје малолетне деце из претходног брака, Врховни суд налази да учешће туженог у издржавању малолетне тужиље треба смањити на износ од 1.000 динара, а за веће тражење тужбени захтев одбити. Овом пресудом досуђени износ издржавања у складу је са утврђеним потребама малолетне тужиље и материјалним могућностима туженог у смислу одредаба чланова 309 до 311 Закона о браку и породичним односима.

Из образложења:

На основу изведених доказа које је Општински суд правилно оценио у смислу члана 8 ЗПП, утврђено је да је малолетна тужиља узраста од 14 година похађа VII разред Специјалне школе „Вук Караџић“ у Гуприји. Утврђене потребе за издржавање малолетне тужиље износе око 1.800 динара месечно. Законски заступник малолетне тужиље, њена мајка живи у заједници са супругом у кући своје мајке и запослена је на одређено време. Њен ванбрачни супруг остварује зараду у износу од 550 динара месечно и на издржавању има двоје деце из претходног брака. Тужени се налази на привременом раду у иностранству и остварује зараду у износу од 2.400 швајцарских франака месечно. Супруга из другог брака није у радном односу и са њом има двоје деце рођене 1980. односно 1982. године. У селу Вирину поседује кућу и земљу површине од 70 до 80 ари и трактор.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, Врховни суд налази да судови нису извели правилан закључак о висини доприноса туженог за издржавање малолетне тужиље, на шта се основано указује у ревизији туженог. Наиме, имајући у виду да тужени остварује зараду у износу од 2.400 швајцарских франака месечно и да има на издржавању двоје малолетне деце из претходног брака, Врховни суд налази да учешће туженог у издржавању малолетне тужиље треба смањити на износ од 1.000 динара а за веће тражење тужбени захтев одбити. Овом пресудом досуђени износ издржавања у складу је са утврђеним потребама малолетне тужиље и материјалним могућностима туженог у смислу одредаба чл. 309–311 Закона о браку и породичним односима.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 5801/98 од 3. новембра 1998. године)

ПОВЕРАВАЊЕ И ИЗДРЖАВАЊЕ ДЕТЕТА

61

Код одлуке о поверавању дејствија потребно је утврдити и следеће чињенице: колико траје физичко присуство оца у месецу пребивалишта, с обзиром на природу његовог посла; на који начин би он извршавао своје родитељске обавезе према дејствију приликом службених одсуствовања, посебно уколико су она дужа. Висина примања родитеља само је један од елемената приликом доношења одлуке о издржавању, али се потребно дејствија

могу задовољити и досуђивањем веће доприноса за издржавање оном родитељу коме дете није поверено, уколико се оцени да ће пошребом дејства бити задовољене на адекватнији начин код родитеља лошијег имовног стања.

Из образложења:

Према стању у списима, брачна заједница између парничних странака фактички је престала да постоји октобра месеца 1994. године, али су парничне странке и даље остале да живе у заједничком стану у Вршцу. Тужени је у радном односу при Војсци Југославије, има материјалне услове за издржавање детета боље од мајке, која је у радном односу на одређено време у Војвођанској банци у Вршцу. И поред тога, мајка је у стању да на адекватнији начин задовољава психофизичке потребе малодобног детета. Због тога је малодобно дете парничних странака, рођено 25. априла 1984. године, после развода брака, поверено оцу на даље чување, васпитање и издржавање.

Међутим, основано се ревизијом истиче да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање у овом случају остало непотпуно утврђено.

Два су опредељујућа разлога била за доношење одлуке нижестепених судова. Први је да је отац, односно тужени способнији да адекватније задовољава психофизичке потребе детета, а други је да он има и сигурније материјалне услове за живот него мајка – тужиља.

При доношењу одлуке о поверавању детета, нижестепени судови су, пре свега, пошли од налаза и мишљења стручног тима за децу и омладину из породица у дисфункцији – Центра за социјални рад општине Вршац од 15. новембра 1996. године. У овом мишљењу је, између осталог, наведено да се код тужиље у психичкој сфери уочавају промене које указују на емоционалну нестабилност и потешкоће при ношењу улоге коју намеће брак, породица и родитељство, са тенденцијом повлачења из социјалне средине. Из примарне породице тужиља носи нагомилана негативна искуства, која је ометају у успешном вршењу родитељске функције. По овом мишљењу, она је у стању да задовољава само најосновније потребе мушког детета узраста од дванаест и по година.

Међутим, да би се материјално право у овом делу могло правилно применити, потребно је на несумњив начин утврдити какво је емоционално стање тужиље, односно да ли је њено психичко стање такво да би било целесходније да јој се дете не повери на чување, негу и васпитање. Одговор на ово питање захтева да се у наставку поступка спроведе психијатријско вештачење лекара специјалисте, по потреби и тима лекара, односно неуропсихијатријске установе, јер само мишљење центра за социјални рад у овој области не може бити подобно за закључак да се ради о емоционално нестабилној личности, којој не би требало поверити дете.

Поред изложеног, при доношењу одлуке о поверавању детета, цениће се да је дете једнако спремно да прихвати да буде поверено на негу, чување и васпитање било ком од родитеља, да су оба родитеља, једнако заинтересована да сарађују са стручним установама, уз висок степен позитивне мотивисаности да се старају о детету после развода брака. Поред тога, постоји иста спремност и да се схвате потребе детета за другим родитељем, те да се омогући и подстиче контактирање са другим родитељем.

У погледу другог опредељујућег разлога при доношењу одлуке о повећавању детета, висине примања парничних странака, овај суд указује да је то само један од елемената приликом доношења одлуке, али се потребе детета могу задовољавати и досуђивањем већег доприноса за издржавање оном родитељу коме дете није поверено, уколико се оцени да ће потребе детета бити задовољене на адекватнији начин код родитеља лошијег имовног стања.

Да би се материјално право правилно применило, потребно је утврдити и чињеницу колико траје физичко присуство оца у месту пребивалишта, с обзиром на природу његовог посла, те на који начин би отац извршавао своје родитељске обавезе према детету приликом потребних службених одсустава, посебно уколико су она дужа.

Полазећи од изложеног, у наставку поступка ће се испитати све околности које су од значаја за правилан духовни и физички развој и васпитавање детета, те ће се приликом доношења нове одлуке у овом делу тужбеног захтева имати у виду првенствено интереси детета, како то прописује одредба члана 130 Закона о браку и породичним односима.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 3888/98 од 18. новембра 1998. године)

ИЗДРЖАВАЊЕ РАЗВЕДЕНОГ БРАЧНОГ ДРУГА И ЗАСНИВАЊЕ ВАНБРАЧНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

62

Тужени до закључења главне расправе, ња и касније у жалбеном постоји, ниједним поузданим доказом није уверио суд да је тужиља ванбрачну заједницу засновала у периоду од 21. новембра 1996. до 21. новембра 1998. године за који период јој је издржавање досуђено. Пошто право тужиље, као разведеног брачног другара, према члану 291 Закона о браку и породичним односима, престаје кад истекне време за које је досуђено, то је без значаја чињеница да ли је тужиља након 21. новембра 1998. године створила у нови брак или засновала ванбрачну заједницу.

Из образложења:

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је брак странака у којем странке нису имале заједничке деце, закључен 28. децембра 1985. године, да је брачна заједница раскинута 20. септембра 1996. и да је брак странака правноснажном пресудом Општинског суда у Бабушници П. број 54/96 од 27. фебруара 1997. разведен. Даље је утврђено да је тужиља незапослена, да никад није била у радном односу, да нема никакве квалификације и да засада нема реалних изгледа да се може запослити и на тај начин остварити редован приход за своје издржавање, као и то да после развода брака живи од помоћи својих родитеља, који као избеглице из Хрватске и сами примају помоћ од Црвеног крста. Међу парничним странкама нису спорне следеће чињенице: да је у време доношења првостепене пресуде туженик био власник регистроване занатске радње грађевинске делатности и по том основу, према сопственом казивању датом на записник 30. јануара 1997, остваривао чист месечни приход у динарској противвредности валутног износа од 200 марака; да издаје у закуп пословни простор – локал, и на име закупнине, према исказу сведока Топлице,

месечно прима 300 немачких марака; да стан не плаћа јер заједно са тужиљом станује у кући која у посебној парници представља предмет њихове тековине; и да других законских обавеза издржавања пресудом установљених, осим према тужиљи нема.

На основу тако утврђеног чињеничног стања, које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побијати, нижестепени судови су и по становишту Врховног суда правилно применили материјално право када су полазећи од одредаба чл. 288 ст. 1, 290 ст. 1, 309 и 310 Закона о браку и породичним односима Србије, тужбени захтев тужиље усвојили и туженог обавезали да јој на име свог доприноса у њеном издржавању за период од 21. новембра 1996. па до 21. новембра 1998. године месечно плаћа по 700,00 динара.

Разлоге које су за своје одлуке окружни и општински суд дали у свему као правилне, потпуне и основане, прихвата и овај суд.

Указивање туженика у ревизији да је због лоших услова пословања у међувремену одјавио зидарску радњу, да приход од закупнине локала још увек користи за исплату струје за тај локал, да издржава петочлану породицу и да због тога није у материјалној могућности да доприноси издржавању тужиље као разведене супруге, Врховни суд је оценио и налази да је неосновано и на законитост побијане пресуде без утицаја, јер се одлука о издржавању заснива на утврђеном чињеничном стању које је постојало у време доношења првостепене пресуде, а уколико је пак после доношења првостепене пресуде дошло до измене у погледу материјалних могућности туженог, то не може бити разлог за измену првостепене одлуке у жалбеном или ревизијом поступку, већ само евентуално разлог због којег се, у смислу члана 316 Закона о браку и породичним односима Србије, може тражити измена те одлуке. Према томе, без битног је утицаја чињеница је зидарска радња туженог након доношења првостепене као и побијане другостепене пресуде трајно престала са радом.

Без утицаја је навод ревизије који се односи на околност да је тужиља у међувремену засновала ванбрачну заједницу и да јој зато не припада право на тражено издржавање, јер туженик до закључења главне расправе, па и касније у жалбеном поступку, ниједним поузданим доказом није уверио суд да је тужиља ванбрачну заједницу засновала у периоду од 21. новембра 1996. до 21. новембра 1998. године за који јој је издржавање досуђено. Према томе, пошто право тужиље, као разведеног брачног друга, престаје према члану 291 Закона кад истекне време за које је досуђено, то је без значаја чињеница да ли је тужиља након 21. новембра 1998. године ступила у нови брак или засновала ванбрачну заједницу.

С обзиром да је тужиља незапослена и за разлику од туженог материјално необезбеђена, то јој право на издржавање од туженог као разведеног супруга, за одређено време у досуђеном износу, припада без обзира на чињеницу је способна за рад и привређивање, како је то правилно закључио и у својој одлуци образложио општински суд. Осим тога, и тужени је релативно млад и за рад способан, па самим тим има и стварних могућности да својим зарадама стиче приход који је нужан не само за сопствено издржавање и издржавање породице коју сада има, већ и за издржавање тужиље као разведене супруге.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1901/98 од 29. септембра 1998. године)

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА ИМОВИНЕ СТЕЧЕНЕ У ПОРОДИЧНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

63

У погледу имовине стечене у породичној заједници застарелост потраживања не тече све док та заједница постоји и док стичалац користи имовину у коју је вршио улагања.

Из образложења:

Врховни суд је ценио изјављени приговор застарелости предметног потраживања, па је нашао да је закључак судова правилан, јер се спорни однос не може правно квалификовати као стицање без основа. Такво потраживање настаје стицањем имовинске користи лица на терет неког другог, без правног основа. У овом случају правни основ постоји, а то је стицање имовине у породичној заједници, па стога све док та заједница постоји и док стичалац користи имовину у коју је улагао, застаревање не тече. Тек када је породична заједница прекинута, а она је прекинута смрћу супруга тужиле када је тужилца престала користити резултате својих улагања, могла је почети тећи застарањеног потраживања, а од тада па до подизања тужбе није протекао општи рок застарелости да би се могло говорити о погрешној примени одредбе члана 371 ЗОО.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3915/97 од 9. децембра 1997. године)

ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

64

За успешно побијање правних радњи стечајног дужника потребно је да су испуњени услови прописани чланом 112 Закона о принудном поравњању, стечају и ликвидацији (Службени лист СФРЈ, бр. 84/89, 63/90 и 37/93), тј. да се побијаном правном радњом ремети намере поверилаца (објективни услов), као и да је друга страна знала за невољано економско-финансијско стање дужника (субјективни услов).

Када обавезе тужених нису ијачно и појединачно утврђене већ постоји обавеза повраћаја укупног износа девиза, обавеза тужених у погледу повраћаја тих средстава мора бити солидарно одређена.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу тужени су са тужиоцем почетком 1993. године, а закључно са мартом 1993. године, закључили уговоре о орачавању средстава на девизну штедњу. Утврђено је да је тужена Гордана Синђић 11. марта 1993. године уз овлашћење друготуженог, користећи се околношћу да је у радном односу код тужиоца, на основу телефонског налога шефа експозитуре тужиоца, подигла уложена девизна средства пре њиховог доспећа у укупном конвертованом износу од 18.700 швајцарских франака и 1.100 америчких долара. Из исказа тужене Гордане Синђић утврђено је да је она sukcesивно у неколико дана подизала ова девизна средства, а затим 11. марта 1993. године својим потписом верификовала све извршене исплате. У поступку

је утврђено да је решењем Привредног суда у Београду Ст. бр. 358/93 од 23. јула 1993. године отворен поступак стечаја над тужиоцем.

На основу оваквог чињеничног утврђења судови су стали на становиште да су испуњени услови из чл. 95, 112 и 113 Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, те да су тужени дужни да солидарно врате подигнуте девизне износе са каматом у досуђеној висини.

У захтеву за заштиту законитости савезни државни тужилац истиче да су побијаним пресудама погрешно примењене одредбе члана 95, 112 и 114 Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, као и члан 116 наведеног Закона, с обзиром да нема одобрења стечајног судије за побијање ових правних радњи. Наводи се да је погрешно примењена одредба члана 414 Закона о облигационим односима јер нема услова за солидарну одговорност тужених.

Правно становиште Савезног државног тужиоца не може се прихватити. Приликом одлучивања о недостатку активне легитимације тужиоца у оваквој врсти спора треба имати у виду одредбу члана 95 Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (*Сл. лист СФРЈ*, бр. 84/89, 63/90 и 37/93) којом је прописано да се даном отварања стечајног поступка образује стечајна маса у коју улази сва имовина дужника. Овим је одређена активна легитимација „Југоскандик“ ДД за вођење побијане парнице. Одредбама члана 112 и 114 наведеног Закона прописано је да побијање правних радњи стечајног дужника учињених пре отварања стечајног поступка је право не само сваког повериоца стечајног дужника, него и самог стечајног дужника. За вођење побијане парнице од стране стечајног дужника, на основу наведених законских одредби, потребна је сагласност стечајног судије. Како се у конкретном случају стечајни судија Радомир Лазаревић својим потписом на тужби сагласио са подношењем тужбе, без обзира што сагласност није дата у форми писменог решења, то нема апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка на које савезни државни тужилац у захтеву указује.

За успешно побијање правних радњи стечајног дужника потребно је да су испуњени услови прописани чланом 112 наведеног Закона, тј. да се побијаном правном радњом ремети равномерно намирење поверилаца (објективни услов), као и да је друга страна знала за неповољно економско-финансијско стање дужника (субјективни услов). Како је у проведеном поступку утврђено да су ови Законом прописани услови испуњени, то су судови у побијаним пресудама правилно применили материјално право тиме што су усвојили тужбени захтев тужиоца.

Неосновани су наводи савезног државног тужиоца да је у побијаним пресудама учињена повреда одредбе члана 414 Закона о облигационим односима. У проведеном поступку утврђено је да је првотужена орочена девизна средства за себе и друготуженог подигла у укупном конвертованом износу, а не средства у износима и валутама како су уговорима о орочавању прецизирана. Из тих разлога се не ради о тачно утврђеним појединачним обавезама тужених, већ о обавези повраћаја целокупног износа девиза у неспорно утврђеном укупном износу, па и обавеза тужених за враћање тако подигнутих девизних средстава мора бити солидарно опредељена.

(Пресуда Савезног суда, Гзс. бр. 37/97 од 13. новембра 1997. године)

ГРАЂАНСКИ ПОСТУПАК

65

Странка може у ревизији износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако се они односе на битне повреде одредаба парничног поступка због којих се ревизија може изјавити. Како се у конкретном случају управо ревизија подноси због поменутих битних повреда одредаба парничног поступка учињених пред првостепеним и другостепеним судом онда и доказ приложен уз ревизију може бити предмет оцене суда.

Из образложења:

Решењем Другог општинског суда у Београду П. 4316/96 од 18. јануара 1999. године одбачена је као неблагоприятна жалба тужиоца изјављена против пресуде Другог општинског суда у Београду П. 4316/96 од 18. јануара 1999. године.

Одлучујући по жалби на решење, Окружни суд је жалбу одбио као неосновану и потврдио првостепено решење о одбачају жалбе.

Против правоснажног решења Окружног суда тужилац је благовремено изјавио ревизију побијајући решење због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

испитујући побијано решење у смислу чл. 386. у вези чл. 400. ЗПП Врховни суд је нашао:

Ревизија тужиоца је основана.

Нижестепени судови су утврдили да је првостепена пресуда од 18. новембра 1999. године уручена пуномоћнику тужиоца на дан 11. марта 1999. године, па је стога рок за изјављење жалбе против ове пресуде истекао на дан 26. марта 1999. године. Међутим, ако је жалба поднета на дан 28. марта 1999. године, на шта указују и подаци у списима, нижестепени судови сматрају да је жалба неблагоприятна па су истом применом чл. 348. и 358. ЗПП одбацили.

Тужилац, у ревизији, поред позивања на Уредбу Владе СРЈ по којој се прекидају све радње судова у судским споровима за накнаду штете против Државе СРЈ, указује на нову чињеницу и то да је на дан 26. марта 1999. године, значи за време ратног стања и у дан када је истекао рок за изјављивање жалбе био на вршењу војне дужности те у том смислу прилаже и доказе.

Странка може у ревизији износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако се они односе на битне повреде одредаба парничног поступка због којих се ревизија може изјавити (члан 387 ЗПП). Како се у конкретном случају управо ревизија подноси због битних повреда одредаба парничног поступка из чл. 385 ЗПП учињених пред првостепеним у другостепеним судом, онда и доказ приложен уз ревизију може бити предмет оцене суда.

На дан 24. марта 1999. године проглашено је ратно стање у СРЈ. Уредбом о роковима у судским управним и прекршајном поступку за време ратног стања за лица на војној дужности или дужности од значаја за одбрану и безбедност земље, рокови за време ратног стања престају да теку у односу на лица на војној дужности или на дужности од значаја за одбрану и безбедност земље, а чланом 2 ове Уредбе предвиђено је да и рокови за изјављивање

правних лекова или за предузимање других процесних радњи престају да теку за време ратног стања за лица на војној дужности или од дужности од значаја за одбрану и безбедност земље.

Како је пуномоћник тужиоца уз ревизију приложио фотокопије војне књижице из које произилази учешће у рату од 26. марта 1999. године, то ће првостепени суд у поновном поступку наложити пуномоћнику тужиоца да достави оригинал доказа, доказе да се налазио на вршењу војних дужности па ће након тога првостепени суд поново оценити да ли је рок за изјављивање жалбе почев од проглашења ратног стања и од момента одласка пуномоћника на војну дужност могао да тече и у односу на њега.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 357/00 од 13. новембра 2000. године)

66

Ревизија није доушћена када је вредности предмета спора мања од 15.000 динара.

Из образложења:

Пресудом Другог општинског суда у Београду П. 1147/98 од 29. септембра 1998. године усвојен је тужбени захтев па је обавезан тужени да тужиљи преда у државину кућу ближе описану првостепеном пресудом ослобођену од свих лица и ствари осим ствари које су власништво тужиље, као и да тужиљи накнади трошкове спора у износу од 1.240,62 динара.

Пресудом Окружног суда у Београду Гж. 10982/98 од 21. јануара 1999. године одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде Окружног суда у Београду тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију.

Одлучујући о ревизији туженог у смислу члана 391 у вези са чланом 389. ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није дозвољена, јер је изјављена против одлуке против које се по закону не може поднети.

Тужбени захтев тужиље у овом спору ради предаје у државину односи се на предају ствари а вредност предмета спора испод 15.000,00 динара.

Према одредбама члана 72. Закона о изменама и допунама ЗПП (*Сл. лист СРЈ*, бр. 12/98 од 6. марта 1998. године, ступио на снагу 14. марта 1998. године), којима су новелирана одредбе члана 382 ЗПП, ревизија није дозвољена у имовинско правним споровима у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора бираног дела правноснажне пресуде не прелази износ од 15.000,00 динара.

Наведена одредба члана 382 став 2 и 3 ЗПП примењују се на све спорове који су у току осим оних у којима је пре ступања на снагу ових новела донесена пресуда којом је поступак пред првостепеним судом окончан.

Вредност предмета спора није означена али плаћена такса за тужбу у износу од 100,00 динара одговара износу који се плаћа на вредност спора до

500,00 динара а према тарифном броју 1 Закона о изменама и допунама Закона о судским таксама (*Сл. гласник РС* бр. 15/97).

Како је поступак пред првостепеним судом окончан пресудом од 29. септембра 1998. године значи после ступања на снагу наведеног закона о изменама и допунама ЗПП, Врховни суд налази да ревизија у смислу члана 382 став 2 ЗПП, није дозвољена.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 3716/99 од 2. мајта 2000. године)

67

Ревизија није доувиђена ако вредности предмета спора иобијано дела јавноснажне пресуде не прелазе 15.000 динара (чл. 382 ст. 2 ЗПП).

Из образложења:

Пресудом Првог општинског суда у Београду број П.6167/94 од 25. јуна 1999. године, као првостепеног, удовољено је тужбеном захтеву тужиоца те тужена обавезана да у стану тужиоца стан број 3. у партеру Теразије број 38, изврши следеће радове: обијање делимично оштећеног малтера са зидова купатила и собе, чишћење и поново малтерисање са пердашењем 5,40м², малање зидова и плафона купатила и собе уз претходно стругање површина, лечење флека и малање у бело светлом тону 100,15м², заштита паркета при раду са пластичном фолијом и премештање ствари пре обављања радова од стране овлашћеног правног лица из овлашћене занатске радње, све о трошку тужене с тим што се тужена може ослободити чинидбе које су наведене исплатом износа од 4.809,80 динара са законском каматом на тај износ почев од 6. јула 1998. године па до исплате. У односу на трошкове тужена је обавезана да тужиоцу са тог основа плати износе од 5.700,00 динара. Истовремено одбијен је предлог тужиоца за издавање привремене мере којом се забрањује туженој употреба каде.

Пресудом Окружног суда у Београду број Гж.3122/2000 од 20. априла 2000. године, као другостепеног, одбијена је жалба тужене изјављена против наведене првостепене пресуде Првог општинског суда у Београду број П.6167/94 од 25. јуна 1999. године, и следом тога иста првостпена пресуда потврђена.

Против наведене пресуде Окружног суда у Београду број Гж.3122/2000 од 20. априла 2000. године, тужена је уложила ревизију због битних повреда парничног поступка и због погрешне примене материјалног права, с предлогом да се њеним уважањем обе нижестепене одлуке укину и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Одговора на ревизију није било.

Ревизија тужене је благовремена али недозвољена.

Према одредби чл. 111. ст. 1 Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку (*Службени лист СРЈ* број 12/98), ако је пре ступања на снагу овог закона донесена првостепена пресуда или решење којим је поступак пред првостепеним судом окончан, даљи поступак спровешће се по правилима парничног поступка, која су важила до дана ступања на снагу овог закона.

Према одредби чл. 382 ст. 2 новелираног ЗПП-а ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима у којима се тужбени захтев односи на

потраживање у новцу, на предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази 15.000,00 нових динара.

У овом предмету, с обзиром на његов садржај, спор је започет пре ступања на снагу поменутог Закона о изменама и допунама ЗПП-а, док је окончан пред првостепним судом после 14. марта 1998. године, тј. након што је он ступио на снагу, ради чега се дозвољеност ревизије тужене на другостепену одлуку морала ценити сходно наведеној одредби чл. 382 ст. 2 ЗПП-а.

Како је према стању списка првостепеног суда у овом предмету вредност предмета овог спора, који је иначе из реда имовинско-правних, испод граничне вредности за дозвољеност ревизије, то није било друге до одлучити као у изреци тј. ревизију тужене као недозвољене одбацити основом прописа чл. 392 ЗПП-а.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 5163/00 од 4. априла 2001. године)

68

Одлучивање о захтеву који не спада у судску надлежност представља битну погрешку одредаба парничног поступка (чл. 354 ст. 2 тачка 3 ЗПП-а). О повраћају више наплаћеног пореза на промет возила одлучује порески орган код кога се обвезник води (чл. 70 ст. 5 Закона о акцизама и порезу на промет).

Из образложења:

Пресудом Првог општинског суда у Београду П. 3731/96 од 23. фебруара 1998. године: обавезана је првотужена да тужиљи исплати 5.578,93 динара са затезном каматом почев од 6. јуна 1996. године до исплате; обавезан је друготужени да тужиљи исплати 5.600,90 динара са затезном каматом од 3. јуна 1996. године до исплате; одбијен је приговор апсолутне ненадлежности суда као неоснован; а обавезани су тужени да тужиљи солидарно накнаде трошкове поступка у износу од 4.990,00 динара.

Одлучујући о жалбама тужених Окружни суд у Београду је пресудом Гж. 7838/98 од 29. децембра 1998. године одбио жалбе као неосноване и првостепену пресуду потврдио.

Против наведене пресуде Окружног суда у Београду првотужена је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 386 ЗПП и нашао да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању тужиља је са друготуженим закључила уговор о продаји возила марке „поло“ са додатном опремом за купо-продају цену од 17.676 ДМ. Друготужени је на име вишка уплаћених средстава вратио тужиљи 365 ДМ, а фактуром од 4. јуна 1996. године је цена купљеног возила обрачуната у динарима и утврђена на 85.734,05 динара. На основу ове фактуре, правноснажним решењем првотужене извршено је опорезивање овог промета. Због погрешно обрачунате цене возила у фактури, од тужиле је на име ове пореске обавезе наплаћен већи износ пореза, од оног који је према стварној пореској основици била дужна да плати првотуженој.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да се ради о имовинско-правном захтеву тужиље о коме је надлежан да одлучује суд и да је првотужена у обавези да тужиљи изврши повраћај износа од 5.578,93 динара на име више плаћеног пореза на промет овог возила.

Ревизијом првотужене се основано указује да је у поступку пред нижестепеним судовима учињена битна повреда из члана 354 став 2 тачка 3 ЗПП, јер је одлучено о захтеву у спору који не спада у судску надлежност (члан 16 ЗПП).

Наиме, према члану 1 ЗПП, суд расправља и одлучује у споровима из личних и породичних односа, из радних односа, као и из имовинских и других грађанско-правних односа физичких и правних лица, осим ако су неки од наведених спорова посебним законом стављени у надлежност другог државног органа.

Како се захтев тужиље у овом спору односи на повраћај више наплаћеног пореза на промет возила, о коме, према одредбама члана 70 став 5 Закона о акцизама и порезу на промет (*Службени гласник РС*, бр. 43/94 са изменама и допунама овог закона), одлучује порески орган код кога се обвезник води, решавање оваквог спора не спада у судску надлежност у смислу члана 16 у вези члана 1 ЗПП.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2466/99 од 10. маја 2001. године)

Дружосћейени суд у образложењу своје одлуке њреба да оцени жалбене наводе од одлучног значаја (чл. 375 ЗПП-а). У суйројном, њресуда се не може са сигурношћу исцјипајти ишћо њредсћавља бићину њповреду одредаба њарничног њосцјуика (чл. 354 сц. 2 њтачка 14 ЗППО).

Из образложења:

Пресудом Првог општинског суда у Београду 14623/98 од 3. новембра 1998. године, ставом првим изреке делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезан тужени да тужиоцу на име нематеријалне штете, због повреде угледа и части, објављивање информације са неистинитом садржином у листу *Политика* од 16. фебруара 1993. године, на страни 12, под насловом „Тајна активност Милана Грковића“, плати износ од 35.000,00 динара са законском затезном каматом, почев од 3. новембра 1998. године, као дана пресуђења, па до исплате, и да накнади трошкове парничног поступка у износу од 6.750,00 динара, а све у року од 15 дана по пријему пресуде, под претњом принудног извршења. Ставом другим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете тако досуђеног износа од 35.000,00 динара до траженог износа од 400.000,00 динара, као и захтев за накнаду трошкова спора преко досуђеног износа од 6.750,00 динара до траженог износа од 14.356,25 динара. Ставом трећим изреке тужилац је ослобођен плаћања парничних трошкова који се односи на судске таксе за тужбу и пресуду. Ставом четвртим изреке обавезан је тужени „Политика“ АД у Београду, да на име судских такса за тужбу и пресуду уплати на рачун суда износ од 2.700,00 динара, у року од 15 дана по пријему пресуде под претњом принудног извршења.

Пресудом Окружног суда у Београду Гж. 3133/99 од 31. августа 1999. године, одбијене су као неосноване жалбе странака и потврђена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде Окружног суда тужилац и тужени су благовремено изјавили ревизије, због погрешне примене материјалног права, а тужени и због битних повреда одредаба парничног поступка.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да су ревизије основане.

Према члану 375 ЗПП, другостепени суд, у образложењу своје одлуке треба да оцени и жалбене наводе који су од одлучног значаја. Окружни суд у Београду, у конкретном случају то није учинио. У образложењу другостепене пресуде, није оцењен ни један од навода у жалби туженога, у односу на жалбу тужиоца којом се указује на погрешну примену члана 192 Закона о облигационим односима (правило подељене одговорности), другостепени суд није образложио закључак о сразмери одговорности за штету, наводећи само констатацију „првостепени суд је на утврђено чињенично стање правилном применом материјалног права, и то одредбе члана 200 Закона о облигационим односима и члана 223 Закона о парничном поступку, тужиоцу досудио правичну накнаду“. Како у другостепеној пресуди нема оцене жалбених навода, иста се не може са сигурношћу испитати, што представља битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354 став 2 тачка 14 ЗПП, на коју ревизија туженог указује.

С обзиром да су наводи у жалбама странака респективни, а да се другостепени суд о њима не изјашњава, због наведене повреде поступка, Врховни суд је у смислу члана 394 став 1 ЗПП, укинуо другостепену пресуду и предмет вратио на поновни поступак по жалби.

У поновном поступку, другостепени суд ће отклонити речене недостатке, на тај начин што ће оценити све жалбене наводе који су од одлучног значаја, и то најпре оне којима се указује на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354 став 2 и члана 354 став 1 ЗПП (жалба туженог) а у зависности од тога и наводе жалбе тужиоца у погледу подељене одговорности, јер закључак о томе треба да буде убедљиво образложен.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 348/00 од 24. априла 2001. године)

Када вредносћ предмета спорa не прелази 15.000 динара, ревизија је недопуштена те се из тог разлога одбацује (чл. 392 ЗПП).

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Сопоту П. 376/96 од 24. фебруара 2000. године обавезују се тужене да допусте премештање права службености пролаза како је то изреком пресуде наведено и забрањује им се дотадашњи начин коришћења на службености пролаза ближе означено у изреци пресуде. Истом пресудом тужене су обавезне да тужиљи накнаде парничне трошкове у досуђеној висини.

Пресудом Окружног суда у Београду Гж. 7056/2000 од 21. децембра 2000. године одбија се жалба тужене Лене Марковић и пресуда Општинског суда потврђује.

Против пресуде Окружног суда тужена Лена Марковић је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба поступка и због погрешне примене материјалног права.

Испитујући другостепену пресуду у смислу чл. 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није дозвољена.

Услови за дозвољеност ревизије цене се према условима прописаним у чл. 382 Закона о парничном поступку, што значи према вредности спора и правном основу. Одредбом чл. 382 ст. 3 ЗПП, која је измењена одредбом чл. 72 Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку (*Сл. лист СРЈ*, бр. 12/98), ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење неке друге чинидбе ако вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази износ од 15.000,00 н. динара.

У овом спору ревизијом се побија правноснажна пресуда којом је одлучено о тужбеном захтеву ради премештања права службености пролаза. Следи, да се ради о имовинско-правном спору у коме се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу. Из садржине списка је видљиво да је у тужби, која је предата у суд 28. новембра 1996. године, вредност спора означена 500,00 динара, која вредност у даљем поступку није мењана.

Првостепена пресуда којом је поступак пред првостепеним судом окончан донета је 24. фебруара 2000. године па се дозвољеност ревизије цени по правилима парничног поступка из Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку како је то прописано одредбом чл. 111 ст. 1 тога Закона. Имајући у виду цитиране законске одредбе, чињеницу када је првостепена пресуда донета, као и да вредност предмета спора не прелази 15.000,00 н. динара, то ревизија није дозвољена.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. бр. 2251/01 од 16. маја 2001. године)

НОВЕ ЧИЊЕНИЦЕ КАО РАЗЛОГ ЗА ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА

71

Како се ради о чињеницама утврђеним кроз налаз и мишљење вештака дајтог у другој парници која није окончана и о ком доказу тек треба у тој парници да се расправља, а у изведеном поступку чије се понављање изражи тужени су већ истицали те чињенице и о њима су странке већ расправљале и суд је одлучивао, то налаз и мишљење вештака дајт у другом предмету не представља нов доказ у смислу одредбе члана 421 став 1 тачка 9 ЗПП-а, ниш чињенице утврђене кроз вештачење у другом предмету представљају нове чињенице у смислу наведене законске одредбе на основу којих би се могло дозволити понављање поступка.

Из образложења:

Према стању у списима у правној ствари међу означеним странкама Привредни суд у Ужицу донео је пресуду П. бр. 442/94 од 25. априла 1995.

године, која је потврђена пресудом Вишег привредног суда у Београду Пж. бр. 4098/95 од 12. јула 1995. године и пресудом Врховног суда Србије у Београду Прев. бр. 130/96 од 3. априла 1996. године, којом је усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезани су тужени да солидарно изврше повраћај и предају грађевинског и другог материјала кога тужени нису оправдали кроз обим изведених радова. Одлучујући о захтеву за заштиту законитости савезног државног тужиоца подигнутог против наведених судских одлука, Савезни суд је пресудом Гзс. бр. 36/96 од 30. јануара 1997. године одбио захтев као неоснован.

Тужени су дана 5. јуна 1997. године поднели Привредном суду у Ужицу предлог за понављање поступка са разлога прописаних одредбом чл. 421 став 1 тачка 9 Закона о парничном поступку, јер налазом вештака предатим 7. маја 1997. године у другој парници која се води пред Привредним судом у Ужицу под П. бр. 1859/96 између тужиоца ДП „Привредник“ из Ужица, против туженог ДП „Ракета – путнички саобраћај“ из Ужица, утврђено је да је извршен већи обим грађевинских радова на објекту Аутобуске станице у Ужицу него што је утврђено вештачењем извршеним у предмету чије се понављање тражи, што је од значаја за утврђивање количине утрошеног грађевинског материјала чији се повраћај тражи.

Одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против другостепене судске одлуке, а у вези поднетог предлога за понављање поступка, ревизијски суд налази да је став првостепеног суда правилан, те да налаз и мишљење вештака из другог предмета не представља нове чињенице из ког разлога је ревизија усвојена и преиначена другостепена судска одлука.

У захтеву за заштиту законитости савезни државни тужилац истиче да је ревизијски суд учинио битну повреду поступка из члана 354 став 1 у вези са чланом 421 став 1 тачка 9 Закона о парничном поступку јер нису правилно цењени истакнути разлози због којих се понављање поступка тражи.

Правно становиште савезног државног тужиоца се не може прихватити.

Одредбом члана 421 став 1 тачка 9 Закона о парничном поступку прописано је да поступак који је одлуком суда правноснажно завршен може се по предлогу странке поновити ако странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла бити донета повољнија одлука.

У конкретном случају као разлог за понављање поступка истичу се чињенице из налаза и мишљења вештака датог у другој парници везано за утврђивање количине утрошеног грађевинског материјала чији се повраћај тражи у поступку у коме је стављен предлог за понављање. Како се ради о чињеницама утврђеним кроз налаз и мишљење вештака датог у другој парници која није окончана и о ком доказу тек треба у тој парници да се расправља, а у проведеном поступку чије се понављање тражи тужени су већ истицали те чињенице и о њима су странке већ расправљале и суд је одлучивао, то налаз и мишљење вештака дат у другом предмету не представља нов доказ у смислу одредбе члана 421 став 1 тачка 9 Закона о парничном поступку, нити чињенице утврђене кроз вештачење у другом предмету представљају нове чињенице у смислу наведене законске одредбе на основу којих би се могло дозволити понављање поступка.

(Пресуда Савезног суда, Гзс. бр. 46/98 од 22. октобра 1998. године)

Све конвенције међународног карактера које је ратификовала СФРЈ и даље су на снази (чл. 10 Уставног Закона за спровођење Устава СРЈ), па самим тим и Споразум о социјалном обезбеђењу закључен између СР Немачке и СФРЈ 12. октобра 1968. године по којем треба расправити спорни правни однос.

Међународни уговори који су потврђени и објављени у складу са Уставом СРЈ и описане у правили међународног права, саставни су део унутрашњег правног поретка и у односу на њихове законе имају предност у примени (чл. 16 Устава).

Из образложења:

Пресудом Првог оштинског суда у Београду П. бр. 929/98 од 22. маја 1998. године обавезан је тужени да тужиоцу плати 8.142,49 ДМ са каматом по стопи од шест процената годишње за период од 1. новембра 1996. године до исплате као и 5.258,56 ДМ са каматом по стопи од шест процената годишње за период од 1. марта 1998. године до исплате. Другим ставом изреке одлучено је о трошковима парничног поступка.

Окружни суд у Београду је пресудом Гж. 8020/98 од 28. септембра 1998. године одбио жалбу туженог и потврдио првостепену пресуду.

Против пресуде Окружног суда у Београду тужени је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 386 ЗПП па је нашао:

Ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354 став 2 тачка 10 ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању осигураник туженог оглашен је одговорним за настанак саобраћајне незгоде дана 13. јануара 1997. године у коме је изгубио живот осигураник тужиоца. Осигураник тужиоца налазио се на привременом раду у Немачкој. Тужилац је супрузи свог осигураника вршио исплате пензије у складу са материјалноправним прописима своје земље које и надаље врши. Настанку саобраћајне незгоде допринео је и осигураник тужиоца са процентом од 20%. По пресуди Привредног суда у Београду од 21. новембра 1995. године тужилац је од туженог наплатио сва доспела потраживања до 31. марта 1995. године. Захтев у овом спору односи се на даље вршене исплате закључно са 1. марта 1998. године. Висина потраживања је неспорна.

На такво утврђено чињенично стање судови су правилно применили материјално право, када су усвојили тужбени захтев тужиоца и обавезали туженог на исплату као у изреци првостепене пресуде.

Правилно су нижестепени судови закључили да правни однос између тужиоца и туженог треба расправити према Споразуму о социјалном обезбеђењу који је закључен између СР Немачке и СФРЈ 12. октобра 1968. године (*Службени лист СФРЈ* број 9/69). Према члану 10. Уставног Закона за спровођење устава СРЈ (*Службени лист СРЈ* број 1/92, 53/92, 14/93, 24/94, 79/94 и

61/95) све Међународне конвенције које је Југославија ратификовала и даље су на снази, по самим тим и конвенција закључена између СР Немачке и СФРЈ од 12. октобра 1968. године. Стога, тужилац има право на регрес према туженом, јер је према члану 34 став 2 и 35 став 2 наведеног споразума као и члану 5 Уговора о спровођењу споразума предвиђено да се на овако настале односе имају применити материјално правни прописи СР Немачке, као државе уговорнице. Сагласно тим прописима тужилац има право на регресни захтев.

Без утицаја је позивање туженог у ревизији на одредбу члана 76. Савезног Закона о осигурању имовине и лица (*Службени лист СРЈ* број 30/96) по којој одредби је изричито искључено право регреса од стране тужиоца по основу осигурања од аутоодговорности за штете настале употребом возила. У сукобу између примене међународног споразума и унутрашњег прописа Југославије, предност има међународни споразум а по коме тужилац има право на регрес. Јер, и према члану 16 Устава СРЈ међународни уговори који су потврђени и објављени у складу са Уставом и опште прихваћена правила међународног права, саставни су део унутрашњег правног поретка и у односу на постојеће законе имају примат у примени.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3724/99 од 17. маја 2001. године)